

| ANNEE 5 | 2010 | PARAIT 6 FOIS PAR AN |

JUILLET

Tax Audit & Accountancy

| JAARGANG 5 | 2010 | VERSCHIJNT 6 MAAL PER JAAR |

23

JULI

Le ministre de l'économie approuve l'introduction des normes internationales d'audit en Belgique et fixe ses priorités pour la présidence belge de l'UE

De minister van Economie keurt de invoering van de internationale auditnormen in België goed en legt zijn prioriteiten vast voor het Belgisch voorzitterschap van de EU

Sommaire / Inhoud

Editoriaal • Modernisering van het normatief kader voor de audit in België
Editorial • Modernisation du cadre normatif de l'audit en Belgique

01

Gesprek met de minister Vincent Van Quickenborne
Entretien avec le ministre Vincent Van Quickenborne

04

Europese raadpleging over IFRS voor KMO's: de Raad van het IBR is voorstander van de invoering ervan

10

Consultation européenne sur l'IFRS pour PME : le Conseil de l'IRE y est favorable

13

Premières impressions de la saison d'audit des comptes 2009-2010
Eerste indrukken van het auditseizoen van de jaarrekeningen 2009-2010

16

Betalingen aan belastingparadijzen: nieuwe aangifteplicht en verzwaarde bewijslast

22

L'exercice en société des professions du chiffre : le retour au droit commun de la responsabilité

27

Boekhoudstandaarden voor overheden (IPSAS): stand van zaken

33

Dernières informations de l'IASB – 1er avril 2010 - 31 mai 2010
Laatste berichtgeving van het IASB – 1 april 2010 - 31 mei 2010

38

IBR-Berichten

Info IRE

43

Norm inzake de toepassing van de ISA's in België
Norme relative à l'application des normes ISA en Belgique

43

Werkzaamheden van de Raad

Travaux du Conseil

48

Mededelingen gericht aan de bedrijfsrevisoren

Communications adressées aux réviseurs d'entreprises

52

Wijzigingen in het register: maart-april 2010

Modifications apportées au registre: mars-avril 2010

53

IBR-evenementen

Evénements IRE

54

Binnenkort

Prochainement

67

Nieuws in het kort

Actualités en bref

68

Uitnodiging voor de studiedagen van het IBR

Invitation aux journées d'études de l'IRE

70

TAX AUDIT & ACCOUNTANCY

Revue bimestrielle du Centre d'Information du Révisorat d'entreprises (ICCI)
Abréviation recommandée: TAA
Bureau de dépôt: Bruges

Tweemaandelijks tijdschrift van het Informatiecentrum voor het Bedrijfsrevisoraat (ICCI)
Aanbevolen afkorting: TAA
Afgiftekantoor: Brugge

COMITE DE REDACTION REDACTIECOMITÉ

P.P. Berger
Th. Carlier
J. Christiaens
M. De Wolf (Hoofdredacteur/Rédacteur en chef)
P. Minne
D. Schockaert
D. Smets
Y. Stempniewsky
C. Van der Elst

SECRETARIAT DE REDACTION REDACTIESECRETARIAAT

ICCI
L. Verboogen et/en E. Vanderstappen
Rue d'Arenberg 13/Arenbergstraat 13
1000 Brussel - Bruxelles
T 02 512 51 36
F 02 512 78 86

EDITEUR RESPONSABLE VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

P.P. Berger
Rue d'Arenberg 13/Arenbergstraat 13
1000 Bruxelles - Brussel

IMPRIME PAR

GEDRUKT DOOR

die Keure/La Charte
Business & Economics
Brugge

Editoriaal / Editorial

Modernisering van het normatief kader voor de audit in België: doelstelling 2012, overgang naar de ISA's!

Sinds meerdere jaren heeft de Raad van het Belgisch Instituut van de Bedrijfsrevisoren geoordeeld dat de externe controle op de jaarrekening in België in het algemeen belang best overgaat op een nieuw referentiekader, de *International Standards on Auditing* of ISA's.

Dit referentiekader wordt op wereldvlak erkend voor zijn kwaliteit en is reeds verplicht in talrijke landen waaronder het merendeel van de Europese landen.

Sinds meerdere jaren hebben wij opleidingen betreffende de ISA's georganiseerd. Wij hebben in ruime mate deelgenomen aan het opstellen van de Nederlandstalige en Franstalige versie van deze normen die oorspronkelijk in het Engels werden opgesteld. Wij hebben softwareontwikkelaars aangespoord om hulpmiddelen voor te stellen aangepast aan de Belgische context.

Het is in deze context dat, onder impuls van mijn voorganger, erevoorzitter Peter BERGER, de Raad van het Instituut aan de toezichthoudende overheden heeft voorgesteld om de ISA's als normatief kader te hanteren voor de jaarrekening vanaf 2012 (organisaties van openbaar belang) of 2014 (andere entiteiten).

De Hoge Raad voor de Economische Beroepen, die instaat voor de verenigbaarheid van controleanstaarden met het algemeen belang, heeft op 15 december 2009 zijn goedkeuring gegeven. In uitvoering van de wet heeft de minister die bevoegd is voor Economie op zijn beurt zijn goedkeuring gegeven op 1 april 2010 (advies bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 16 april 2010, met een erratum in de editie van 28 april 2010).

Omschakeling in 2012 en 2014

De goedgekeurde norm (zie pagina's 43-47) bepaalt: "In functie van de evaluatie van de Europese en Belgische ontwikkelingen die tegen 15 december 2011 zal worden uitgevoerd, kan de Minister die bevoegd is voor Economie de data [van inwerkingtreding ...], overeenkomstig eensluidend advies van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en op advies van het IBR aanpassen.". In het in het Staatsblad gepubliceerde bericht omschrijft de minister allereerst deze bepaling: "De huidige norm wordt onderworpen aan een evaluatie tegen

Modernisation du cadre normatif de l'audit en Belgique : objectif 2012, cap sur les normes ISA !

Depuis plusieurs années, le Conseil de l'Institut belge des Réviseurs d'Entreprises a considéré qu'il était d'intérêt général que le contrôle externe des comptes en Belgique bascule vers un nouveau cadre de référence, les *International Standards on Auditing* ou ISA.

Ce cadre de référence est universellement reconnu pour sa qualité. Il est déjà obligatoire dans de nombreux pays, dont une majorité des pays européens.

Nous avons organisé depuis plusieurs années des formations aux normes ISA. Nous avons largement participé à l'établissement des versions française et néerlandaise de ces normes développées initialement en anglais. Nous avons incité les développeurs de logiciels à proposer des outils adaptés au contexte belge.

C'est dans ce contexte que, sous l'impulsion de mon prédécesseur, le président honoraire Peter BERGER, le Conseil de l'Institut a proposé aux autorités de supervision de faire le saut normatif vers les ISA, à partir des comptes 2012 (entités d'intérêt public) ou 2014 (autres entités).

Le Conseil supérieur des Professions économiques, garant de la compatibilité des normes d'audit avec l'intérêt général, a donné son approbation le 15 décembre 2009. A son tour, en exécution de la loi, le ministre ayant l'économie dans ses attributions a donné son accord le 1er avril 2010 (avis au *Moniteur belge* du 16 avril, avec un erratum dans l'édition du 28 avril).

Basculement en 2012 et 2014

La norme, telle qu'approuvée (voir pages 43-47), prévoit que : « En fonction de l'évaluation qui sera faite d'ici le 15 décembre 2011 des évolutions européennes et belges, le Ministre en charge de l'Economie peut modifier les dates [d'entrée en vigueur...], sur avis conforme du Conseil supérieur des Professions économiques et sur avis de l'IRE. » Dans l'avis publié au Moniteur, le ministre paraphrase tout d'abord cette disposition : « La présente norme sera soumise à évaluation en fonction des évolutions européennes et belges d'ici le 15 décembre 2011. Sur

Uw advies interesseert ons: aarzel niet ons uw suggesties mee te delen op het adres info@icci.be.

Votre avis nous intéresse : n'hésitez pas à nous faire part de vos suggestions à l'adresse info@icci.be.

Michel De Wolf
Voorzitter IBR/Président IRE

15 december 2011 in functie van de Europese en Belgische ontwikkelingen. Op basis van de evaluatie van deze Europese en Belgische ontwikkelingen kan de Minister die bevoegd is voor Economie op advies⁽¹⁾ van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren, beslissen om de datum van inwerkingtreding van de norm aan te passen, ...”.

Het ministerieel besluit geeft verder nog een aantal interessante verduidelijkingen: “In het bijzonder kan de Minister ...beslissen dat deze norm niet in werking treedt [op de voorziene data ...] indien hij vaststelt dat er nog geen norm werd aangenomen die de specifieke Belgische bepalingen inzake audit die niet opgenomen zijn in de ISA's herneemt en/ of dat het begeleidingsplan in dit verband opgesteld door het Instituut van de Bedrijfsrevisoren niet toegepast werd.”.

Met betrekking tot het al dan niet uitvaardigen van een bijkomende specifieke Belgische norm naast de ISA's, bepaalt de norm inzake de toepassing van de ISA's in België dat, indien er geen dergelijke bijkomende norm is, “de bedrijfsrevisoren hun beste vakkundig oordeel zullen toepassen om zeker te stellen” dat de ISA's aangepast worden aan de bijzonderheden van de Belgische juridische context. Wij zijn van mening dat deze werkwijze die een beroep doet op het vakkundig oordeel van de bedrijfsrevisoren *a priori* volstaat om problemen met betrekking tot de aanpassing van de ISA's aan de Belgische omgeving op te lossen. Tot op heden werden immers nog geen belangrijke problemen in dit kader vastgesteld.

Indien de ervaring echter zou uitwijzen dat deze werkwijze – die in hoge mate overeenstemt met een ingesteldheid gericht op het vereenvoudigen van de wetgeving en het verantwoordelijk maken van de actoren – niet volstaat, zullen wij uiteraard de gepaste normatieve bepalingen voorstellen. Aarzel dus niet, geachte confraters en lezers van het TAA, om ons in te lichten over de moeilijkheden eigen aan de Belgische context die niet gemakkelijk op basis van de ISA's zouden kunnen worden opgelost.

Voor wat betreft het begeleidingsplan dat tot doel heeft de kantoren te helpen bij hun voorbereiding op het nieuw normatief kader heeft de Raad in de inleiding zelf van de norm zich ertoe verbonden om een geschikt vormingsprogramma uit te werken, om de toegang tot aangepaste controlesoftware te bevorderen, evenals om adviezen met betrekking tot het concreet toepassen van de ISA's in de Belgische context te publiceren. Bovendien heeft de algemene vergadering van het Instituut op 23 april 2010 een *ad hoc* begroting van 50.000 EUR goedgekeurd.

Het is overigens het vermelden waard dat de minister de noodzaak tot het verduidelijken van de minimaal vereiste documentatie in het kader van de audit van een KMO of een non-profitorganisatie overeenkomstig de ISA's niet heeft weerhouden als één van de elementen waarmee rekening dient te worden gehouden bij de tegen

base de cette évaluation des évolutions européennes et belges, le Ministre ayant l'Economie dans ses attributions peut, sur avis⁽¹⁾ du Conseil supérieur des Professions économiques et de l'Institut des Réviseurs d'Entreprises, décider de modifier la date d'entrée en vigueur de la norme... ».

L'arrêté ministériel poursuit par d'intéressantes précisions : « En particulier, le Ministre... peut décider que la norme n'entre pas en vigueur [aux dates prévues...], s'il constate qu'une norme reprenant les dispositions belges spécifiques en matière d'audit qui ne sont pas reprises dans les normes ISA n'a pas encore été adoptée et/ou que le programme d'accompagnement élaboré en la matière par l'Institut des Réviseurs d'Entreprises n'a pas été appliqué. ».

En ce qui concerne la promulgation ou non d'une norme belge spécifique complémentaire aux ISA, la norme relative à l'application des normes ISA en Belgique prévoit qu'en l'absence d'une telle norme complémentaire, « les réviseurs d'entreprises exerceront leur meilleur jugement professionnel en vue d'assurer » l'adaptation des normes ISA aux spécificités du contexte juridique belge. Nous estimons que ce mécanisme, faisant appel au jugement professionnel des réviseurs, est *a priori* suffisant pour traiter de problèmes d'adaptation des normes ISA à l'environnement belge. En effet, à ce jour, personne n'a relevé le moindre problème substantiel à cet égard.

Néanmoins, si, à l'expérience, ce mécanisme très conforme à un esprit de simplification de la législation et de responsabilisation des acteurs, devait se révéler insuffisant, nous proposerons bien entendu les dispositions normatives appropriées. N'hésitez donc pas, chers Confrères et chers Lecteurs du TAA, à nous faire part des difficultés propres au contexte belge qui ne pourraient pas être résolues aisément sur la base des normes ISA.

Quant au plan d'accompagnement visant à aider les cabinets à se préparer au nouveau cadre normatif, le Conseil s'est engagé, dans le préambule même de la norme, à développer un programme de formation approprié, à favoriser l'accès à des logiciels d'audit adaptés, et à publier des avis relatifs à l'application concrète des normes ISA dans le contexte belge. En outre, un budget *ad hoc* de 50.000 EUR a été voté le 23 avril 2010 par l'assemblée générale de l'Institut.

Il est par ailleurs intéressant que le ministre n'a pas retenu, parmi les éléments à prendre en considération lors de l'évaluation à effectuer pour le 15 décembre 2011, la nécessité de clarifier l'ampleur de la documentation requise pour un audit ISA d'une PME ou d'une entité non marchande. Mais il est vrai que ce point a trouvé une confirmation au niveau international : plus personne ne conteste aujourd'hui que la documentation doit être proportionnée au programme de travail – lequel doit lui-même être adapté aux caractéristiques de l'entité auditee, particulièrement en termes de risques.

1 De norm spreekt over een eensluidend advies van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen. Er wordt verondersteld dat het hier gaat om een materiële vergetelheid die het voorwerp kan uitmaken van een bijkomend erratum.
Dans la norme, l'avis du Conseil supérieur doit être conforme. On suppose qu'il s'agit ici d'un oubli matériel, susceptible de faire l'objet d'un erratum supplémentaire.

15 december 2011 uit te voeren evaluatie. Het is wel zo dat dit punt op internationaal niveau werd bekraftigd: thans is iedereen het erover eens dat de documentatie evenredig moet zijn met het controleprogramma dat op zijn beurt dient te zijn aangepast aan de kenmerken van de gecontroleerde entiteit, in het bijzonder op het vlak van de risico's.

Conclusie

Wij zijn derhalve van mening dat de toepassing van de ISA's op de specifieke Belgische context geen grote moeilijkheden zal teweegbrengen en dat desgevallend een geschikte oplossing zal worden gevonden. Bovendien werd het begeleidingsplan juist bedacht om te voorzien in de noden van de auditkantoren die meer ondersteuning nodig hebben bij hun voorbereiding op het nieuw normatief kader. De Raad heeft dus alle redenen om te denken dat wij de voorziene termijnen van 2012 en 2014 zullen halen.

Wij zijn er zelfs van overtuigd dat naarmate alle bedrijfsrevisoren de ISA's zullen ontdekken en toepassen, zij het belang hiervan des te meer zullen waarderen en oordelen dat het oud normatief kader geen geloofwaardig alternatief meer vormt.

Het is inderdaad een groot voordeel om te kunnen beschikken over wereldwijd toegepaste gedragslijnen aangepast aan de uitdagingen van de hedendaagse audit en vastgelegd na inspraak van de betrokkenen!

De Raad weet natuurlijk dat een aantal confraters een groter gevoel van onveiligheid ervaren door de aanhoudende ontwikkelingen van een geglobaliseerde wereld. Overeenkomstig de meerdere heden die bij de organen van het Instituut, en meer bepaald bij de laatste algemene vergadering, aan het licht zijn gekomen, zullen wij niettemin met dit gevoel van onzekerheid rekening blijven houden want met de ondervoorzitter en de voltallige Raad hebben wij de intentie om het gehele beroep te begeleiden bij de gedenkwaardige omschakeling naar de ISA's.

Michel De Wolf
Voorzitter van het IBR

Conclusion

Ainsi, nous pensons qu'aucune difficulté majeure ne se révélera dans l'application des normes ISA au contexte spécifique belge – ou alors nous y trouverons une solution appropriée. Et le plan d'accompagnement a été précisément conçu pour répondre aux besoins des cabinets les moins avancés dans leur préparation au nouveau cadre normatif. Le Conseil a donc toutes les raisons de croire que nous tiendrons les échéances de 2012 et de 2014.

En réalité, nous sommes même convaincus qu'au fur et à mesure que chaque réviseur d'entreprises découvrira et pratiquera les normes ISA, il en appréciera davantage l'intérêt et considérera que l'ancien cadre normatif ne constitue plus une alternative crédible.

Quel avantage en effet que de disposer de lignes de conduite adaptées aux défis de l'audit contemporain, définies au terme d'un processus participatif, et partagées à travers le monde !

Certes, le Conseil n'ignore pas que quelques confrères se sentent plus insécurisés que d'autres par les évolutions incessantes d'un monde globalisé. Dans le respect des majorités qui se sont dégagées dans les organes de l'Institut, et notamment lors de la dernière assemblée générale, nous continuerons cependant à tenir compte de ces inquiétudes, car, avec le vice-président et tout le Conseil, nous entendons bien mener *toute* la profession à réussir ce chantier historique du basculement vers les normes ISA.

Michel De Wolf
Président de l'IRE

Gesprek met de minister / Entretien avec le ministre Vincent Van Quickenborne

Vincent VAN QUICKENBORNE
Minister voor Ondernemen en
Vereenvoudigen
Ministre pour l'Entreprise et la
Simplification

Interview met de minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen inzake de prioriteiten van het Belgisch EU-Voorzitterschap

De ondervoorzitter van de FEE en erevoorzitter van het IBR, André KILEsse, de ere-voorzitter van het IBR, Pierre P. BERGER, de secretaris-generaal van het IBR, David SZAFRAN en de verantwoordelijke juridische zaken van het IBR, Erwin VANDERSTAPPEN, hebben op 26 maart aan de minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen, Vincent VAN QUICKENBORNE, een aantal vragen gesteld omtrent zijn prioriteiten voor het Belgisch EU-Voorzitterschap. Dit onderhoud heeft dus plaatsgevonden vóór de wissel van de leiding van het IBR en vóór de goedkeuring van de "ISA-norm" door de minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen, die de aankondiging hiervan echter al had gedaan.

Vereenvoudiging van het boekhoudrecht

Het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 78/660/EWG van de Raad betreffende de jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen wat micro-entiteiten betreft, strekt ertoe de lidstaten de mogelijkheid te bieden om de micro-entiteiten te ontheffen van bepaalde verplichtingen van de Vierde Richtlijn.

In België zouden meer dan 70 % van de ondernemingen die op dit ogenblik hun jaarrekeningen indienen bij de Balanscentrale beschouwd worden als micro-entiteiten en bijgevolg zouden ze kunnen vrijgesteld worden van de verplichting om hun jaarrekening te publiceren evenals van de toepassing van de waarderingsregels begrepen in de Vierde Richtlijn.

Wat zijn uw uitdagingen als minister bevoegd voor Economie in het kader van het Belgisch Voorzit- terschap van de Europese Unie, in het bijzonder op het vlak van accountancy en audit?

Vincent VAN QUICKENBORNE: België streeft een ambitieus voorzitterschap na dat op een belangrijk moment komt. Het is immers de eerste keer dat er een voorzitterschap plaatsvindt met een nieuwe Europese Commissie en met de installering van de eerste Europese President, de Belgisch oud-premier Herman VAN ROMPUY, na de goedkeuring van het Lissabonverdrag. Verder wordt algemeen verwacht dat de economie zich in de tweede helft van 2010 verder zal herstellen. Wat de discussie omtrent de vereenvoudiging van het boekhoudrecht en de versoepeling van de micro-entiteiten betreft, zal ik, na het standpunt van de

Interview avec le ministre pour l'Entreprise et la Simplification concernant les priorités de la présidence belge de l'UE

Le 26 mars 2010, le vice-président de la FEE et président honoraire de l'IRE, André KILEsse, le président honoraire de l'IRE, Pierre P. BERGER, le secrétaire général de l'IRE, David SZAFRAN et le responsable juridique de l'IRE, Erwin VANDERSTAPPEN, ont posé quelques questions au ministre pour l'Entreprise et la Simplification, Vincent VAN QUICKENBORNE, concernant ses priorités dans le cadre de la présidence belge de l'Union européenne. Cet entretien a donc eu lieu avant le changement de dirigeants à l'IRE, et avant l'approbation de la « norme ISA » par le ministre pour l'Entreprise et la Simplification qui l'avait cependant annoncée.

Simplification du droit comptable

La proposition de directive du Parlement européen et du Conseil modifiant la directive 78/660/CEE du Conseil concernant les comptes annuels de certaines formes de sociétés en ce qui concerne les micro-entités vise à accorder aux Etats membres la possibilité d'exempter les micro-entités des obligations de la quatrième directive.

En Belgique, plus de 70 % des entreprises qui déposent actuellement des comptes annuels auprès de la Centrale des bilans seraient considérées comme micro-entités et seraient donc, par conséquent, exemptées de l'obligation de publier leurs comptes annuels ainsi que de l'application des règles d'évaluation contenues dans la quatrième directive.

Comment voyez-vous les choses en tant que mi- nistre ayant l'Économie dans ses attributions, dans le cadre de la présidence belge de l'Union européenne, notamment dans les domaines de la comptabilité et de l'audit?

Vincent VAN QUICKENBORNE : La Belgique vise une présidence ambitieuse qui intervient à un moment clé de la construction européenne. C'est en effet la première fois depuis la ratification du traité de Lisbonne que la présidence va de pair avec une nouvelle Commission européenne, ainsi qu'avec l'installation du premier président du Conseil européen, l'ancien premier ministre belge Herman VAN ROMPUY. On s'attend en outre à ce que l'économie s'améliore davantage au cours de la deuxième moitié de 2010. En ce qui concerne le débat relatif à la simplification

Europese Commissie en het voorstel van het Europees Parlement, samen met mijn collega's in de Raad proberen om een alternatief compromisvoorstel uit te werken. De doelstelling van dit compromis is om voor de micro-entiteiten de balansen te vereenvoudigen, maar met behoud van een Europees geharmoniseerd jaarrekeningschema.

Het door het Europees Parlement op 10 maart 2010 goedgekeurde voorstel is eigenaardig omdat het toch een summiere balans voorstelt waarvan de criteria nationaal worden bepaald. Terwijl België en een aantal andere Lidstaten dus pleiten voor een Europese oplossing, kiest het Europees parlement voor een nationale oplossing.

Indien er op het vlak van de vereenvoudiging van de boekhouding van de micro-entiteiten geen doorbraak meer komt tijdens het huidig Spaans voorzitterschap, zal België zelf een tegenvoorstel op de tafel van de Europese Raad leggen.

Andere dossiers die ik tijdens het Belgisch voorzitterschap op de agenda zal plaatsen, is de zogenaamde "Digitale Agenda" en de verdere ontwikkelingen inzake e-government. In de domeinen die de economische beroepen aanbelangen gaat het daarbij onder meer om elektronische communicatie, gegevensuitwisseling met de overheid zoals VENSOC (aangiften in de vennootschapsbelasting langs elektronische weg), neerlegging van jaarrekeningen, eXtensible Business Reporting Language (XBRL), verder aanmoedigen van elektronische facturatie binnen ondernemingen, enz. Het is de bedoeling om op termijn een volledig papierloos kantoor te verwezenlijken omwille van de kostenbesparingen en efficiëntiewinsten die dit oplevert. Op Europees vlak betekent dit dat het de taak van de overheid is om enerzijds tot een Europese standaardisering te komen die vergelijkbaarheid mogelijk maakt en anderzijds een goede communicatie tot stand te brengen waarbij de elektronische auditwerkzaamheden worden aanvaard, vooral door alle geledingen van de overheid.

du droit comptable et à l'assouplissement des obligations pour les micro-entités, je tenterai conjointement avec mes collègues du Conseil – après la position prise par la Commission européenne et la proposition du Parlement européen – de formuler une proposition de compromis en guise d'alternative. Ce compromis aura pour objectif de simplifier les bilans pour les micro-entités tout en maintenant un schéma européen harmonisé des comptes annuels.

La proposition approuvée par le Parlement européen le 10 mars 2010 est particulière étant donné qu'elle propose toutefois un bilan sommaire dont les critères sont fixés au niveau national. Tandis que la Belgique et d'autres Etats membres plaident en faveur d'une solution européenne, le Parlement européen opte pour une solution nationale.

Si, en ce qui concerne la simplification de la comptabilité des micro-entités, aucune percée n'est faite lors de l'actuelle présidence espagnole, la Belgique fera elle-même une contre-proposition au Conseil européen.

Autres dossiers que je mettrai à l'ordre du jour lors de la présidence belge sont l'« agenda numérique » et les futurs développements en matière d'administration électronique. Pour ce qui est des domaines intéressant les professions économiques, ces développements concernent notamment la communication électronique, l'échange de données avec le gouvernement tel que VENSOC (déclaration à l'impôt des sociétés introduite par voie électronique), le dépôt des comptes annuels, l'eXtensible Business Reporting Language (XBRL), la stimulation de l'utilisation de la facturation électronique au sein des entreprises, etc. L'objectif est de parvenir à terme à une administration du cabinet entièrement électronique au motif de l'économie de coût et des bénéfices en matière d'efficacité que cela engendrait. Sur le plan européen, cela implique qu'il incombe au gouvernement de parvenir à une standardisation européenne favorisant une comparabilité et de mettre sur pied une bonne communication dans le cadre de laquelle les procédures d'audit électroniques sont acceptées, notamment par toutes les catégories d'agents du gouvernement.

Auditnormen

In juli 2009 heeft de Raad van het IFR een openbare raadpleging gelanceerd over een ontwerpnorm inzake de toepassing van de *International Standards on Auditing* (ISA's) in België.

De ontwerpnorm voorziet het volgende inzake de inwerkingtreding:

- de boekjaren afgesloten vanaf 15 december 2012 met betrekking tot de organisaties van openbaar belang, voor de controle van financiële overzichten (audit) en het beperkt nazicht van de financiële informatie;
- de boekjaren afgesloten vanaf 15 december 2014 met betrekking tot de andere entiteiten, voor de controle van financiële overzichten (audit) en het beperkt nazicht van de financiële informatie.

Denkt u een gunstig gevolg te kunnen geven aan de ontwerpnorm die overeenkomstig artikel 30 van de gecoördineerde wet van 1953 op 15 december 2009 de goedkeuring door de Hoge Raad voor

Normes d'audit

En juillet 2009, le Conseil de l'Institut a lancé une consultation publique sur un projet de norme relative à l'application des normes internationales d'audit (normes ISA, *International Standards on Auditing*) en Belgique.

En ce qui concerne l'entrée en vigueur, le projet de norme prévoit ce qui suit :

- en ce qui concerne les entités d'intérêt public, pour le contrôle d'états financiers (audit) et l'examen limité d'informations financières relatifs aux exercices comptables clôturés à partir du 15 décembre 2012 ;
- en ce qui concerne les autres entités, pour le contrôle d'états financiers (audit) et l'examen limité d'informations financières relatifs aux exercices comptables clôturés à partir du 15 décembre 2014.

Pensez-vous pouvoir donner une suite favorable au projet de norme qui, conformément à l'article 30 de la loi coordonnée de 1953, a été approuvé le 15 décembre 2009 par le Conseil supérieur des

de Economische Beroepen heeft bekomen en nog enkel de goedkeuring van de minister van Economie behoeft?

Vincent VAN QUICKENBORNE: De normen en controles aanbevelingen zijn in België steeds geïnspireerd geweest op de internationale auditstandaarden. De algemene controlesnormen van het IBR werden sinds 2001 en in afwachting van de goedkeuring van de ISA's op Europees vlak echter niet meer fundamenteel aangepast.

De ontwerpnorm inzake de toepassing van de ISA's in België, welke mij binnenkort ter goedkeuring zal worden voorgelegd, stamt in grote mate overeen met de recent gepubliceerde resultaten van de publieke consultatie gehouden door de Europese Commissie hieromtrent. Het is belangrijk dat de bedrijfsrevisor als dynamisch beroepsbeoefenaar gefocust is op de toekomstige ontwikkelingen en zich daarop voorbereidt. Daarom ben ik voorstander van de invoering van de ISA's in België op voormelde tijdstippen, maar slechts op voorwaarde dat er een goede begeleiding en vorming is van de kleine kantoren en de invoering op een geleidelijke wijze plaatsvindt. De kosten en aanpassingen van de overgang naar de ISA's voor de kleine auditkantoren mogen ook niet te hoog zijn. Tenslotte zal de norm inzake de toepassing van de ISA's in België worden onderworpen aan een evaluatie tegen 15 december 2011 in functie van de Europese en Belgische ontwikkelingen.

Public oversight

De Europese Richtlijn 2006/43/EG van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controle van jaarrekeningen, de "Auditrichtlijn", legde het nieuwe wettelijk kader vast waarin het beroep van wettelijke auditor wordt uitgeoefend. De omzetting van deze "Auditrichtlijn" werd hoofdzakelijk verwezenlijkt door twee koninklijke besluiten.

Het systeem van publiek toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor is samengesteld uit de volgende instellingen (art. 43, § 1 van de gecoördineerde wet van 1953):

- a) de minister bevoegd voor Economie;
- b) de procureur-generaal;
- c) de Hoge Raad voor de Economische Beroepen (HREB);
- d) het Advies- en controlecomité op de onafhankelijkheid van de commissaris(ACCOM);
- e) de Kamer van verwijzing en instaatstelling (KVI)
- f) de tuchtinstanties.

De wettelijke bepalingen beogen een onderscheid te maken tussen:

- het toezicht op het verloop van het opstellen van normen en aanbevelingen met een algemene draagwijdte (HREB) enerzijds;
- het toezicht op de tuchtverwijzingen en de individuele dossiers (KVI) anderzijds;
- en ten slotte de opdrachten van voorafgaand advies (*ruling*) en van toekenning van afwijkingen (ACCOM).

Op internationaal vlak is er echter geen uitwisseling van informatie tussen de *Public Company Accounting Oversight Board* (PCAOB) en de *European Group of Auditors' Oversight Bodies* (EGAOB) omdat

Professions économiques et ne nécessite plus que l'approbation du ministre ayant l'économie dans ses attributions?

Vincent VAN QUICKENBORNE : En Belgique, les normes et recommandations de révision ont toujours été inspirées des normes internationales d'audit. Les normes générales de révision de l'Institut n'ont cependant plus été fondamentalement adaptées depuis 2001, et ce dans l'attente de l'approbation des normes ISA au plan européen.

Le projet de norme relative à l'application des normes ISA en Belgique, qui sera soumis à mon approbation d'ici peu, correspond dans une large mesure aux résultats de la consultation publique de la Commission européenne qui ont été publiés récemment. Il importe que le réviseur d'entreprises soit, en tant que professionnel dynamique, axé sur les développements futurs et qu'il s'y prépare. Je suis dès lors partisan de l'introduction des normes ISA en Belgique aux moments précisés, mais uniquement à condition que les petits cabinets bénéficient d'une assistance et d'une formation adéquates et que la mise en œuvre se fasse progressivement. En outre, les coûts et les adaptations dans le cadre du passage aux normes ISA ne peuvent pas être trop élevés pour les petits cabinets d'audit. Enfin, la norme relative à l'application des normes ISA en Belgique sera soumise à une évaluation d'ici le 15 décembre 2011 en fonction des évolutions européennes et belges.

Supervision publique

La directive européenne 2006/43/CEE du 17 mai 2006 concernant les contrôles légaux des comptes a fixé le nouveau cadre légal pour l'exercice de la profession de contrôle légal des comptes. La transposition de cette « directive audit » a principalement été réalisée par deux arrêtés royaux de pouvoirs spéciaux.

Le système de supervision publique sur la profession de réviseur d'entreprises est composé des autorités suivantes (art. 43, § 1er de la loi coordonnée de 1953) :

- a) le ministre ayant l'Economie dans ses attributions ;
- b) le Procureur général ;
- c) le Conseil supérieur des Professions économiques (CSPE) ;
- d) le Comité d'avis et de contrôle de l'indépendance du commissaire (ACCOM) ;
- e) la Chambre de renvoi et de mise en état (CRME) ;
- f) les instances disciplinaires.

Les dispositions législatives consacrent la volonté de séparer :

- d'une part la supervision sur le processus d'élaboration des normes et des recommandations de portée générale (CSPE) ;
- d'autre part la supervision sur les renvois disciplinaires et les dossiers individuels (CRME) ;
- et enfin les missions d'avis préalables (*ruling*) et d'octroi de dérogations (ACCOM).

Sur le plan international, il n'y a toutefois pas d'échange d'informations entre le *Public Company Accounting Oversight Board* (PCAOB) et l'*European Group of Auditors' Oversight Bodies* (EGAOB) étant

de PCAOB de EGAOB niet erkent als *public oversight body* en omgekeerd.

Omwillie van het beroepsgeheim mogen de Europees externe inspecteurs geen informatie overmaken aan hun Amerikaanse collega's, zelfs niet met toestemming van hun cliënt. In de praktijk vormt deze impasse een probleem vermits de PCAOB en de *Securities and Exchange Commission* (SEC), bij gebrek aan inzagerecht van auditdossiers van Belgische vennootschappen die zelf of wiens dochtervennootschappen genoteerd zijn in de Verenigde Staten, hun notering kunnen schrappen.

Op Europees vlak kan worden vastgesteld dat, hoewel de Auditrichtlijn stelt dat het beroepsgeheim niet geldt tussen de *public oversight bodies* van de Lidstaten van de Europese Unie voor wat betreft de toegang tot auditdossiers, er in de praktijk toch geen vlotte uitwisseling van informatie is.

donné que le PCAOB ne reconnaît pas l'EGAOB en tant qu'organe de supervision publique et inversement.

En raison du secret professionnel, les contrôleur externes européens ne peuvent transmettre des informations à leurs collègues américains, même pas avec l'autorisation de leur client. Dans la pratique, cette impasse pose problème étant donné que le PCAOB et la *Securities and Exchange Commission* (SEC) peuvent radier de la cote des sociétés belges étant elles-mêmes ou leurs filiales cotées aux Etats-Unis et ce en raison de l'inexistence d'un droit de regard sur leurs dossiers d'audit.

En ce qui concerne l'accès aux dossiers d'audit, l'on peut constater que sur le plan européen, la directive audit prévoit que le secret professionnel n'est pas de rigueur entre les organes de supervision publique des Etats membres de l'Union européenne mais qu'en pratique il n'y a toutefois pas d'échange aisément d'informations.

Hoe staat u tegenover deze ontwikkelingen?

Vincent VAN QUICKENBORNE: *Ik heb met aandacht geluisterd naar de moeilijkheden die er op internationaal en op Europees vlak bestaan omtrent de uitwisseling van informatie tussen public oversight bodies. Europees bedrijven moeten zich zonder problemen op de kapitaalmarkten van andere Lidstaten of van de Verenigde Staten kunnen begeven. Daartoe is een efficiënte uitwisseling van informatie tussen de revisoren van de verschillende landen noodzakelijk. Het huidig probleem inzake de uitwisseling van informatie tussen de public oversight bodies van de Lidstaten van de Europese Unie lijkt mij dus zeker een onderwerp dat door het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie kan worden besproken.*

Quelle est votre position par rapport à ces évolutions?

Vincent VAN QUICKENBORNE : *J'ai écouté attentivement les difficultés existant au plan international et européen concernant l'échange d'informations entre les organes de supervision publique. Les entreprises européennes doivent pouvoir se rendre sans difficultés sur les marchés de capitaux d'autres Etats membres ou des Etats-Unis. A cet effet, un échange efficace d'informations entre les réviseurs d'entreprises des différents pays s'impose. Le problème actuel relatif à l'échange d'informations entre les organes de supervision publique des Etats membres de l'Union européenne me semble dès lors être un sujet de discussion potentiel pour la présidence belge de l'Union européenne.*

Corporate governance

De Europese en Belgische regelgever alsook het Instituut van de Bedrijfsrevisoren hechten veel belang aan *corporate governance* en de onafhankelijkheid van de auditor. Zo bevat richtlijn 2006/46/EG van 14 juni 2006 een nieuw artikel 46bis omtrent een verklaring inzake *corporate governance* in het jaarverslag van genoteerde vennootschappen.

Gouvernement d'entreprise

Les régulateurs européen et belge et l'Institut des Réviseurs d'Entreprises attachent beaucoup d'importance au gouvernement d'entreprise, ainsi qu'à l'indépendance de l'auditeur. Ainsi, la directive 2006/46/CE du 14 juin 2006 contient un nouvel article 46bis qui impose aux sociétés cotées d'inclure une déclaration de gouvernement d'entreprise dans leur rapport de gestion.

Ziet u een mogelijke rol weggelegd voor de auditor om het vertrouwen van de gebruikers van corporate governance informatie te doen toenemen?

Est-ce que, selon vous, l'auditeur peut jouer un rôle en vue de renforcer la confiance des utilisateurs d'informations relatives au gouvernement d'entreprise?

Vincent VAN QUICKENBORNE: *Op 18 maart 2010 werd het wetsontwerp tot versterking van het deugdelijk bestuur bij de genoteerde vennootschappen in de Senaat goedgekeurd. Dit wetsontwerp beoogt een betere transparantie en verloning in genoteerde vennootschappen⁽¹⁾.*

De bedrijfsrevisor heeft daarin een nieuwe taak te vervullen. Door het feit dat de verklaring inzake deugdelijk bestuur, met daarin het remuneratieverslag, integraal deel uitmaakt van het jaarverslag, dient de commissaris op basis van artikel 144, 6° van het Wetboek van vennootschappen na te gaan enerzijds of het jaarverslag, inclusief de verklaring inzake deugdelijk bestuur en het remuneratieverslag, de vermeldingen

Vincent VAN QUICKENBORNE : *Le 18 mars 2010, le Sénat a adopté le projet de loi visant à renforcer le gouvernement d'entreprise dans les sociétés cotées. Ce projet de loi vise une meilleure transparence et rémunération dans les sociétés cotées⁽²⁾.*

Dans ce cadre, le réviseur d'entreprises a un nouveau rôle à remplir. Du fait que la déclaration sur le gouvernement d'entreprise, y compris le rapport de rémunération, fait partie intégrante du rapport de gestion, le commissaire doit vérifier, en vertu de l'article 144, 6°, du Code des sociétés, d'une part que le rapport de gestion, y compris la déclaration sur le gouvernement d'entreprise et le rapport de rémunération, comprend

1 Dit wetsontwerp is intussen de wet van 6 april 2010 tot versterking van het deugdelijk bestuur bij de genoteerde vennootschappen en de autonome overhedsbedrijven en tot wijziging van de regeling inzake het beroepsverbond in de bank- en financiële sector geworden (BS 23 april 2010).

2 Ce projet de loi est entre-temps devenu la loi du 6 avril 2010 visant à renforcer le gouvernement d'entreprise dans les sociétés cotées et les entreprises publiques autonomes et visant à modifier le régime des interdictions professionnelles dans le secteur bancaire et financier (M.B., 23 avril 2010).

bevat die vereist zijn door artikel 96 van het Wetboek Vennootschappen, en anderzijds of die vermeldingen overeenstemmen met de jaarrekening.

Het heeft tien jaar geduurd vooraleer een wetsvoorstel, dat meer transparantie tot doel had en dat ik destijds nog als senator had ingediend, werd goedgekeurd. Uiteindelijk waren er meerdere crises nodig, zoals Lernout en Hausspie, Enron en Picanol, alvorens hierover een politieke consensus werd bereikt.

Het bedrijfsrevisoraat is een professioneel georganiseerd en dynamisch beroep. Door de financiële crisis is er meer nood aan externe controle en neemt de verantwoordelijkheid van de bedrijfsrevisor bijgevolg toe. De toegenomen rol van de revisor inzake het toezicht op het remuneratiebeleid van de genoemde vennootschap is daar een logisch gevolg van. Ook in andere opdrachten kan de bedrijfsrevisor een andere toegevoegde waarde bieden, bijvoorbeeld bij de begeleiding van ondernemingen ingeval van een due diligence en bij cruciale periodes in het leven van een onderneming, zoals bijvoorbeeld bij een fusie of een kapitaalverhoging.

Niet-financiële informatie

De idee om te rapporteren over de maatschappelijke effecten van het ondernemen wordt door een groeiend aantal organisaties onderschreven. *Niet-financiële informatie* (hierna NFI) is zeer divers van aard. NFI kan zowel bestaan uit kwantitatieve als kwalitatieve gegevens, waarmee verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde beleid, de beleidsvoering alsook de uitkomsten en effecten van dit beleid.

Deze gegevens betreffen zeer uiteenlopende aspecten zoals:

- deugdelijk bestuur
- interne controle
- respect voor het milieu (*report on sustainability*)
- maatschappelijk verantwoord ondernemen

Het strategisch beleid van de vennootschappen toelichten, meer specifieke aspecten met betrekking tot verenigingen uit de publieke sector behandelen, rapporteren over beleidsresultaten en over de mate waarin de ingezette middelen het gewenste effect hebben geressorteerd, zal bij uitstek gebeuren door middel van NFI.

Artikel 46 van Richtlijn 2006/46/EG van 14 juni 2006, omgezet door de artikelen 96 en 119 van het Wetboek van vennootschappen, stelt dat het jaarverslag een analyse bevat van de niet-financiële essentiële prestatie-indicatoren die betrekking hebben op de specifieke activiteit van de vennootschap, met inbegrip van informatie betreffende milieu- en personeelsaangelegenheden.

Wat is uw visie omtrent de rol van bedrijfsrevisor die rapporteert over de maatschappelijke effecten van het ondernemen en dus niet alleen over louter financiële historische informatie?

Vincent VAN QUICKENBORNE: Maatschappelijk verantwoord ondernemen en maatschappelijk duurzaam ondernemen zijn begrippen die meer en meer opgang maken.

De rol van de bedrijfsrevisor bestaat in het "maatschappelijk duurzaam reviseren". In dit verband is de

les mentions requises par l'article 96 du Code des sociétés, et d'autre part que ces mentions concordent avec les comptes annuels.

Il a fallu dix ans pour qu'une proposition de loi visant à renforcer la transparence et que j'avais moi-même introduite en tant que sénateur, soit adoptée. Finalement il a fallu plusieurs crises telles que Lernout et Hausspie, Enron et Picanol pour atteindre un consensus politique en la matière.

Le révisorat d'entreprises est une profession dynamique organisée de manière professionnelle. La crise financière nécessite plus de contrôle externe et accroît dès lors la responsabilité du réviseur d'entreprises.

Le rôle accru du réviseur d'entreprises en matière de supervision sur la politique de rémunération de la société cotée en est une conséquence logique. Le réviseur d'entreprises peut également constituer une valeur ajoutée dans d'autres missions, par exemple en assistant des entreprises en cas d'une due diligence et lors de périodes cruciales dans la vie d'une entreprise, comme par exemple lors d'une fusion ou d'une augmentation de capital.

Informations non financières

De plus en plus d'organisations partagent l'idée de faire rapport sur les conséquences sociales des activités de l'entreprise. Les *informations non financières* sont caractérisées par la diversité. Il peut s'agir de données de nature quantitative ou qualitative qui permettent de justifier la politique menée, la gestion de l'entreprise, ainsi que les résultats et l'impact de cette politique.

Ces données ont trait à des domaines très variés comme:

- le gouvernement d'entreprise ;
- le contrôle interne ;
- le respect pour l'environnement (*report on sustainability*) ;
- la responsabilité sociétale de l'entreprise.

Commenter la politique stratégique des sociétés, traiter des points plus particuliers relatifs à l'organisation du secteur public, faire rapport sur les réalisations stratégiques et sur la manière dont les ressources déployées ont atteint l'impact souhaité constituent par excellence des informations non financières.

L'article 46 de la directive 2006/46/CE du 14 juin 2006, transposé par les articles 96 et 119 du Code des sociétés, prévoit que le rapport de gestion comporte une analyse des indicateurs clés de performance de nature non financière ayant trait à l'activité spécifique de la société, notamment des informations relatives aux questions d'environnement et de personnel.

Quel est votre point de vue concernant le rôle du réviseur d'entreprises qui fait rapport sur les conséquences sociales des activités d'une entreprise et donc pas uniquement sur les informations purement financières et historiques?

Vincent VAN QUICKENBORNE : La responsabilité sociétale de l'entreprise et le développement durable sont des notions en vogue.

Le rôle du réviseur d'entreprises consiste à « réaliser un audit de manière durable ». Sous ce rapport la nou-

nieuwe corporate governance wet een belangrijke mijlpaal. Door de opname van het remuneratieverslag in het jaarverslag neemt de verantwoordelijkheid van de bedrijfsrevisor toe. De oorspronkelijke permanente vorming van de bedrijfsrevisor dient hiermee rekening te houden.

De taak van de beleidsmaker is anders dan deze van de bedrijfsrevisor en de taken dienen goed van elkaar te worden gescheiden. Het beleid bepaalt de richtlijnen die de bedrijfsrevisor opvolgt. In die zin moeten we de juiste lessen trekken uit de financiële crisis: de economie moet correcter en duurzamer worden. Als we de recente verhalen horen over de herleving van de bonuscultuur bij sommige banken, moeten we echter vaststellen dat niet iedereen die lessen even goed heeft begrepen.

Heeft de bedrijfsrevisor naar uw mening ook een rol te vervullen in de publieke en de non-profit sector?

Vincent VAN QUICKENBORNE: De bedrijfsrevisoren controleren vandaag reeds de jaarrekeningen van publiek rechtelijke ondernemingen en vzw's. Onlangs heb ik een vergadering gehad met de European Confederation of Directors' Associations (ecoDa). België is koploper in de Europa op het vlak van corporate governance voor niet-beursgenoteerde ondernemingen, met name de Code BUYSE waarvan er in juni 2009 een vernieuwde tweede versie werd voorgesteld. De bedrijfsrevisor kan zorgen voor een kwaliteitscontrole van de corporate governance, ook in de non-profit sector en bij entiteiten van publiek recht. Daarbij vormt hij een belangrijke schakel tussen de openbare en de private sector. De wetgever doet een beroep op de bedrijfsrevisor omwille van zijn bekwaamheid en onafhankelijkheid om na te gaan of de cijfers wel aan de realiteit beantwoorden.

velle loi sur le gouvernement d'entreprise est une étape importante. En incluant le rapport de rémunération dans le rapport de gestion, la responsabilité du réviseur d'entreprises est étendue. La formation initiale et permanente du réviseur d'entreprises doit tenir compte de cet élément.

Le rôle du décideur politique diffère de celui du réviseur d'entreprises et dès lors, les deux rôles doivent être clairement dissociés. La politique définit les directives à suivre par le réviseur d'entreprises. Dans ce sens nous devons tirer les leçons adéquates de la crise financière : l'économie doit devenir plus sûre et plus durable. Les histoires récentes sur la renaissance de la culture des bonus au sein de certaines banques démontrent toutefois que ces leçons n'ont pas été comprises par chacun de la même manière.

Est-ce que le réviseur d'entreprises doit, selon vous, également assumer un rôle dans les secteurs public et non-marchand?

Vincent VAN QUICKENBORNE : A ce jour, les réviseurs d'entreprises auditent déjà les comptes annuels d'entreprises de droit public et d'ASBL. Récemment, j'ai eu une réunion avec la European Confederation of Directors' Associations (ecoDa). En Europe, la Belgique est innovatrice en matière de gouvernement d'entreprise pour les entreprises non cotées, notamment en ce qui concerne le Code BUYSE dont une deuxième version renouvelée a été présentée en juin 2009. Le réviseur d'entreprises peut se charger d'un contrôle de la qualité du gouvernement d'entreprise, également dans le secteur non marchand et auprès d'entités de droit public. Dans ce cadre, il constitue un maillon important entre les secteurs public et privé. Le législateur fait appel au réviseur d'entreprises, en vertu de sa compétence et de son indépendance, pour vérifier si les chiffres correspondent à la réalité.

XBRL: eXtensible Business Reporting Language

Steeds meer Lidstaten van de Europese Unie pleitten ervoor om de jaarrekening verplicht op te stellen via eXtensible Business Reporting Language (XBRL). Door de XBRL-technologie en -taxonomie te ondersteunen kan de Europese overheid de financiële overzichten van de ondernemingen begrijplicher maken voor gebruikers in andere talen.

Ziet u in België een evolutie om op korte termijn de opmaak van de jaarrekening volgens XBRL verplicht te maken?

Vincent VAN QUICKENBORNE: Op dit moment is er nog geen debat aan de gang omtrent de verplichting om de jaarrekening volgens XBRL op te stellen. Niettemin stel ik vast dat bijna 97 % van de jaarrekeningen die zijn neergelegd via internet dit gebeurd is in de vorm van een XBRL-bestand.

XBRL : eXtensible Business Reporting Language

De plus en plus d'Etats membres de l'Union européenne sont partisans d'un établissement obligatoire des comptes annuels en eXtensible Business Reporting Language (XBRL). En soutenant la technologie et la taxonomie XBRL, les autorités européennes faciliteront la lecture des états financiers des entreprises par des utilisateurs d'autres langues.

Est-ce que vous constatez une évolution en Belgique pour rendre l'établissement des comptes annuels en langage XBRL obligatoire à court terme?

Vincent VAN QUICKENBORNE : Pour l'instant, aucun débat sur l'obligation d'établir les comptes annuels en langage XBRL n'a été engagé. Je constate néanmoins qu'environ 97 % des comptes annuels ont été déposés par l'application internet sous forme de fichier XBRL.

Europese raadpleging over IFRS voor KMO's: de Raad van het IBR is voorstander van de invoering ervan

Daniel VAN CUTSEM
Bedrijfsrevisor

De Raad van het IBR is van mening dat de invoering van IFRS voor KMO's een snelle en efficiënte oplossing zou zijn met het oog op het moderniseren en harmoniseren van het Europees boekhoudrecht.

- 1 De Vierde en Zevende Europese vennootschapsrichtlijnen.
- 2 Norm *International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs)* – bekendgemaakt op 9 juli 2009 (nog niet beschikbaar in het Nederlands): http://www.iasb.org/IFRS+for+SMEs/IFRS+for+SMEs+and+related+material/IFRS+fors+SMEs+and+related+material.htm#sme_en.
- 3 Zes van de negen antwoorden hervennen wezenlijk dezelfde tekst (Nationale Bank van België, Commissie voor Boekhoudkundige Normen, Algemeen Christelijk Vakverbond in België, Verbond van Belgische Ondernemingen, Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten, en FOD Economie). De andere antwoorden zijn afkomstig van UNIZO, ELEP NV (handelsvennootschap) en het Instituut van de Bedrijfsrevisoren. Alle antwoorden zijn beschikbaar op: http://circa.europa.eu/Public/irc/market/market_consultations/library?=/accounting/2010_consultation&vm=detailed&sb=Title.
- 4 Beschikbaar op: http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consultations/2009_ifrs_sme/100510_draft_summary_en.pdf.

In het kader van de herziening van de jaarrekeningrichtlijnen⁽¹⁾ heeft de Europese Commissie een openbare raadpleging georganiseerd, teneinde adviezen in te winnen over IFRS voor KMO's⁽²⁾. De Commissie ontving iets meer dan 200 antwoorden (waaronder 9 van België⁽³⁾) op deze in maart 2010 afgesloten raadpleging en heeft onlangs een ontwerp van syntheseverslag van deze antwoorden gepubliceerd⁽⁴⁾. Onderhavig artikel vat het antwoord van de Raad van het IBR op de Europese openbare raadpleging samen, evenals de resultaten van deze raadpleging.

De meeste ondernemingen in Europa stellen hun (geconsolideerde) jaarrekening op overeenkomstig de nationale stelsels inzake financiële verslaggeving die overigens gebaseerd zijn op de jaarrekeningrichtlijnen. Voormelde richtlijnen leggen de Lidstaten een aantal regels op, maar bieden hen ook heel wat opties. Daarenboven voerden vele Lidstaten een aantal bijkomende nationale voorschriften in. Deze situatie belemmert de vergelijkbaarheid van de financiële overzichten binnen de Europese Unie (EU), die weliswaar één van de voornaamste doelstellingen van de richtlijnen was. Ten slotte werden de uit 1978 en 1983 dateerende jaarrekeningrichtlijnen sindsdien niet meer grondig herzien en dit terwijl de bedrijfswereld en de internationale boekhouddoctrine sinds 30 jaar aanzienlijk zijn geëvolueerd. Rekening houdend met deze situatie zijn de meeste betrokken partijen het erover eens dat Europa zo snel mogelijk dient te beschikken over een modern stelsel inzake financiële verslaggeving dat door alle Lidstaten, zonder al te grote verschillen, kan worden toegepast.

IFRS voor KMO's of modernisering van de jaarrekeningrichtlijnen?

Wel dient nog te worden beslist of deze modernisering dient te gebeuren via een wijziging van de huidige jaarrekeningrichtlijnen, doch veeleer via de invoering (bijvoorbeeld aan de hand van een Europese Verordening) van een reeds bestaand referentiestelsel (in dit geval IFRS voor KMO's). De reacties op de openbare raadpleging met betrekking tot dit punt zijn zeer verdeeld. Hoewel de antwoorden niet altijd kunnen worden ingedeeld in de categorie "voor" of "tegen" (aangezien het niet ging om een stemming), toont het syntheseverslag van de Commissie aan dat een kleine meerderheid van de Lidstaten van de EU voorstander is van de invoering van IFRS voor KMO's. Een aantal grote Lidstaten waaronder Frankrijk, Duitsland en Italië zijn echter duidelijk tegenstander van IFRS voor KMO's. Ook de Belgische antwoorden zijn globaal genomen tegen IFRS voor KMO's, met uitzondering van deze van het IBR, dat voorstander is.

Tegenstanders van de invoering van IFRS voor KMO's voeren over het algemeen de volgende argumenten aan: de ingewikkeldheid van deze norm, vooral voor kleine ondernemingen, het verband tussen het boekhoudrecht en het fiscaal recht, de waardering tegen reële waarde van een aantal balansposten en de onverenigbaarheid met de jaarrekeningrichtlijnen en het vennootschapsrecht. Enkele tegenstanders zijn van mening dat Europa haar eigen stelsel voor financiële verslaggeving moet uitbouwen eerder dan IFRS voor KMO's in te voeren.

De Raad van het IBR is daarentegen van mening dat de invoering van IFRS voor KMO's een snelle en efficiënte oplossing zou zijn met het oog op het moderniseren en harmoniseren van het Europees boekhoudrecht. Het proces van modernisering van de jaarrekeningrichtlijnen (en, vervolgens, van hun omzetting in het nationaal recht van de Lidstaten) zal immers aanleiding geven tot jarenlange besprekkingen en wetgevende werkzaamheden die mogelijkerwijs kunnen leiden tot een resultaat doorspekt met politieke compromissen zonder waarborging van, enerzijds, een meer samenhangend en kwaliteitsvol geheel van regels en, anderzijds, een grotere vergelijkbaarheid en transparantie van de financiële overzichten tussen de lidstaten van de EU. Overigens, waarom (en vooral hoe) "het wiel heruitvinden" met betrekking tot het boekhoudrecht, terwijl er reeds een samenhangend geheel van moderne regels bestaat zelfs al is de norm IFRS voor KMO's altijd vatbaar voor verbetering?

U had het over "administratieve vereenvoudiging"?

Terwijl tegenstanders van IFRS voor KMO's van mening zijn dat haar invoering indruist tegen de wens tot administratieve vereenvoudiging, zijn wij van mening dat meerdere argumenten tegen deze bewering kunnen worden aangevoerd:

- Er zou aanzienlijk wat tijd en geld kunnen worden bespaard indien de beleidmakers, enerzijds, zich

zouden kunnen concentreren op de strategische en beleidsbeslissingen, en anderzijds, de vragen met betrekking tot boekhoudtechnieken zouden kunnen delegeren aan groepen van deskundigen (zoals dit trouwens het geval is voor het volledig IFRS-stelsel). Dit evenwel zonder afstand te moeten doen van het toezicht op de evolutie van IFRS voor KMO's, bijvoorbeeld aan de hand van een goedkeuringsprocedure (via het ARC⁽⁵⁾) die gelijkaardig is aan de procedure die voor de volledige IFRS wordt gehanteerd.

- De kosten van ondernemingen voor de invoering van IFRS voor KMO's en de vorming die hiermee gepaard gaat, zouden niet hoger zijn dan de kosten verbonden aan de eventuele invoering van nieuwe jaarrekeningrichtlijnen. Met betrekking tot de vorming van de beroepsbeoefenaars – opstellers of gebruikers van de jaarrekening – zouden immers schaalvoordelen kunnen worden bereikt.
- Voor ondernemingen die in verschillende landen van de EU actief zijn (of dit van plan zijn), zou het bestaan van één enkel stelsel inzake financiële verslaggeving een aanzienlijke administratieve vereenvoudiging inhouden die gepaard zou gaan met vaststaande besparingen.

IFRS voor KMO's te ingewikkeld?

Het argument van de ingewikkeldheid lijkt ons niet relevant en dit niet enkel omdat de IASB is geslaagd in de aanzienlijke vereenvoudigingsoefening door het opstellen van IFRS voor KMO's in 230 pagina's. De meeste KMO's voeren namelijk slechts weinig ingewikkelde verrichtingen uit en IFRS voor KMO's schrijft gemakkelijk begrijpbare regels voor die toepasbaar zijn op de meeste verrichtingen. Uiteraard zijn de IFRS-regels ingewikkelder voor wat betreft de meer ingewikkelde boekhoudverrichtingen van een klein aantal ondernemingen. Alle belanghebbende partijen zouden een betere kwaliteit en vergelijkbaarheid van de financiële informatie moeten nastreven en zouden tevens moeten aanvaarden dat ingewikkelde verrichtingen een meer uitgewerkte boekhoudkundige verwerking en verslaggeving vereisen.

Het dilemma tussen kwalitatieve financiële verslaggeving en administratieve vereenvoudiging zal blijven en ondernemingen zijn, soms ten koste van de kwaliteit, vaak voorstander van de goedkoopste oplossing. Ter verduidelijking vermelden wij dat de antwoorden van de ondernemingen (opstellers van de jaarrekening) op de eerste vraag van de openbare raadpleging (*Bent u van mening dat IFRS voor KMO's adequaat is voor een veralgemeende toepassing in Europa?*) slechts in 12 van de 27 Lidstaten in meerderheid positief zijn, terwijl voor het geheel van de andere respondenten (waaronder gebruikers van de jaarrekening, openbare overheden, boekhouders en auditors), de antwoorden in 65 % van de Lidstaten in meerderheid positief zijn.

Om ondernemingen te kunnen overtuigen zullen de informatie- en vormingsinspanningen op het gebied van IFRS voor KMO's zich eerst en vooral

moeten richten op het verschaffen van meer duidelijkheid omtrent de materie en het verminderen van de veranderingsangst ten aanzien van deze nieuwe regels. IFRS voor KMO's is niet zo ingewikkeld zoals sommigen beweren. Zo werd bijvoorbeeld de IFRS-toepassing van de reële waarde (fair value), die door een aantal tegenstanders gevreesd was, vereenvoudigd in IFRS voor KMO's, behalve uiteraard voor de enkele KMO's die ingewikkelde financiële instrumenten hanteren.

Heilig verband tussen het boekhoudrecht en het fiscaal recht

In een aantal Lidstaten, waaronder België, moet de belastbare winst worden berekend uitgaande van de winst op basis van de boekresultaten of eigenlijk uitgaande van het boekhoudkundig eigen vermogen, aangepast voor de beweging van de belaste reserves en de verworpen uitgaven. Tegenstanders van IFRS beschouwen dit verband tussen het boekhoudrecht en het fiscaal recht als een belangrijke belemmering voor de invoering van IFRS voor KMO's als basis voor het opstellen van de jaarrekening, terwijl eigenlijk het reële voordeel van het behoud van dit verband in vraag zou moeten worden gesteld. Het behouden van dit strikt verband kan een negatieve weerslag op het getrouw beeld van de jaarrekening hebben. Aangezien kosten slechts fiscaal aftrekbaar zijn indien ze worden opgenomen in de jaarrekening, zijn ondernemingen meer geneigd om waarderingsregels te kiezen die een belastingverlaging mogelijk maken en dit vaak ten nadele van het getrouw beeld van de economische positie van de onderneming. In dit verband kan het voorbeeld worden aangehaald van (fiscale) afschrijvingsregels die ondernemingen toelaten om activa af te schrijven op een kortere duur dan hun economische levensduur, mits boeking van deze "overtollige" afschrijvingen.

Zonder dit verband evenwel volledig af te schaffen, zou men een benadering kunnen overwegen waarbij, ten aanzien van de vergelijking tussen het resultaat volgens de jaarrekening en het belastbaar resultaat (thans beperkt tot de belaste reserves en de verworpen uitgaven), rekening wordt gehouden met andere verschillen tussen het resultaat volgens de jaarrekening en het fiscaal resultaat. In het hierboven vermeld voorbeeld van fiscale afschrijvingen die hoger zijn dan de bedrijfseconomische afschrijvingen, zou het overschat niet meer worden geboekt, maar eerder worden opgenomen in bovenvermelde vergelijking. Wij zijn ervan overtuigd dat deze vergelijkingspunten in de meeste KMO's niet overvloedig of ingewikkeld zouden zijn, en eerder zouden toelaten om niet alleen een op internationaal vlak erkend referentiekader in te voeren, maar ook om het getrouw beeld te verbeteren van de jaarrekening, die dan werkelijk als bedrijfseconomisch zou kunnen worden gekwalificeerd.

Het spreekt vanzelf dat een dergelijke evolutie nauwgezet moet worden voorbereid. Tevens zou moeten worden gewaarborgd dat de invoering van IFRS voor KMO's het effectief tarief van de venootschapsbelasting van ondernemingen niet zou verhogen.

Om ondernemingen te kunnen overtuigen zullen de informatie- en vormingsinspanningen op het gebied van IFRS voor KMO's zich eerst en vooral moeten richten op het verschaffen van meer duidelijkheid omtrent de materie en het verminderen van de veranderingsangst ten aanzien van deze nieuwe regels. IFRS voor KMO's is niet zo ingewikkeld zoals sommigen beweren.

⁵ Accounting Regulatory Committee, Regelgevend comité voor financiële verslaglegging: Comité ingesteld door de Commissie overeenkomstig Verordening EG/1606/2002 (IFRS), teneinde advies te verstrekken over de invoering van IFRS.

Terwijl een snelle beslissing zich opdringt met betrekking tot de wijze van moderniseren van ons boekhoudrecht, is het duidelijk dat, voorafgaand aan een verplichte invoering van IFRS voor KMO's, in een voldoende lange overgangsperiode dient te worden voorzien.

Deze periode is nodig voor het analyseren van de implementatievragen die in het bijzonder betrekking hebben op vorming, fiscaliteit en vennootschapsrecht.

Geleidelijke overgang

De Raad van het IBR is voorstander van de invoering van een kwaliteitsvol modern stelsel inzake financiële verslaggeving die binnen de EU geharmoniseerd wordt. IFRS voor KMO's kent trouwens een wereldwijde invoering; minder dan één jaar na zijn bekendmaking werd dit referentiestelsel (of zal het binnenkort worden) ingevoerd in een zestigtal landen wereldwijd⁽⁶⁾.

Terwijl een snelle beslissing zich opdringt met betrekking tot de wijze van moderniseren van ons boekhoudrecht, is het duidelijk dat, voorafgaand aan een verplichte invoering van IFRS voor KMO's, in een voldoende lange overgangsperiode dient te worden voorzien. Deze periode is nodig voor het analyseren van de implementatievragen die in het bijzonder betrekking hebben op vorming, fiscaliteit en vennootschapsrecht. Tijdens deze overgangsperiode zouden de ondernemingen de keuze hebben om op vrijwillige basis IFRS voor KMO's in te voeren hetzij in hun enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening, hetzij uitsluitend in hun geconsolideerde jaarrekening. Deze mogelijkheid zou in eerste instantie in het bijzonder aantrekkelijk kunnen zijn voor dochterondernemingen van groepen die hun geconsolideerde jaarrekening opstellen volgens IFRS, evenals voor ondernemingen die overwegen om in de min of meer nabije toekomst over te stappen naar de volledige IFRS omdat zij internationale groeiplannen hebben of hun kapitaal willen openstellen.

Het toestaan van de vrijwillige invoering van IFRS voor KMO's in de geconsolideerde jaarrekening zou een eerste stap in de goede richting zijn, hetgeen geen grote moeilijkheden zou opleveren, aangezien de bezwaren vanuit fiscaal en vennootschapsrechtelijk oogpunt niet van toepassing zijn op de geconsolideerde jaarrekening.

Conclusie

Er kan thans eensgezind bevestigd worden dat de Europese jaarrekeningrichtlijnen en ons Belgisch boekhoudrecht verouderd zijn en grondig dienen te worden gemoderniseerd. Een alternatief voor het verwezenlijken van deze doelstelling kan bestaan in ofwel een modernisering van de jaarrekeningrichtlijnen, ofwel een invoering van een bestaand referentiestelsel dat reeds in talrijke landen wordt toegepast, namelijk IFRS voor KMO's.

De wonderoplossing voor het verwezenlijken van deze hervorming, ongeacht het gekozen traject, bestaat niet. Het bestaande systeem kan ongetwijfeld steeds worden verbeterd, maar binnen welke termijn en tegen welke prijs? IFRS voor KMO's is, volgens de Raad van het IBR, een goed compromis dat een geheel van coherente regels biedt die minder ingewikkeld zijn dan door sommigen wordt beweerd, in ieder geval voor de meeste KMO's die geen ingewikkelde verrichtingen uitvoeren. Bovendien biedt de invoering van IFRS voor KMO's een snelle oplossing waarvan de geregelde bijwerking (om de drie jaar) door het IASB wordt gewaarborgd.

6 Bron: <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/2D903B1F-08C7-4EF3-AF0F-712C6079142F/0/smeMay10.pdf>.

Consultation européenne sur l'IFRS pour PME : le Conseil de l'IRE y est favorable

Dans le cadre de son réexamen des directives comptables⁽¹⁾, la Commission Européenne a organisé une consultation publique visant à recueillir des avis sur la norme IFRS pour les PME⁽²⁾. La Commission a reçu un peu plus de 200 réponses (dont 9 de la Belgique⁽³⁾) à cette consultation qui s'est clôturée en mars 2010. La Commission vient de publier un projet de rapport de synthèse des réponses obtenues⁽⁴⁾. Le présent article résume la réponse du Conseil de l'IRE à la consultation publique européenne ainsi que les résultats de cette consultation.

La grande majorité des entreprises européennes préparent leurs comptes annuels (consolidés ou non) selon des référentiels comptables nationaux, basés sur les directives comptables. Ces directives prescrivent un ensemble de règles, mais offrent aussi de nombreuses options aux Etats Membres. Par ailleurs, beaucoup d'Etats Membres prescrivent des exigences nationales supplémentaires. Cette situation entrave la comparabilité des états financiers des différents pays de l'Union européenne (UE), comparabilité qui était cependant un des objectifs principaux des directives. Enfin, les directives comptables datent de 1978 et 1983 et n'ont pas subi de révision fondamentale depuis lors, alors que l'environnement des affaires et la doctrine comptable internationale ont considérablement évolué depuis 30 ans. Compte tenu de cette situation, une large majorité des parties concernées partagent le point de vue qu'il est indispensable et urgent que l'Europe dispose d'un référentiel comptable moderne et applicable sans divergences majeures par tous les Etats Membres.

IFRS pour les PME ou modernisation des directives comptables ?

Reste à décider si cette modernisation doit se faire via un processus de modification des directives comptables actuelles ou par l'adoption (par exemple via un Règlement européen) d'un référentiel déjà existant (en l'occurrence la norme IFRS pour les PME). Les réactions à la consultation publique sont très partagées sur cette question. Bien qu'il soit impossible de procéder à un classement absolu des réponses « pour » ou « contre » (puisque il ne s'agissait pas d'un vote), le rapport de synthèse de la Commission montre qu'une petite majorité d'Etats Membres de l'UE sont favorables à l'adoption des IFRS pour PME. Cependant, quelques grands Etats Membres comme la France, l'Allemagne et l'Italie sont clairement opposés à la norme IFRS pour les PME. Les réponses belges sont globalement contre les IFRS pour les PME, à l'exception de celle de l'IRE qui y est favorable.

Les adversaires des IFRS pour les PME invoquent généralement les arguments de complexité, surtout pour les petites entreprises, de lien entre la comptabilité et la fiscalité, de l'utilisation de la juste valeur pour l'évaluation de certaines rubriques du bilan, et d'incompatibilités avec les directives comptables et le droit des sociétés. Certains adversaires estiment que l'Europe doit développer son propre référentiel comptable plutôt que d'adopter les IFRS pour les PME.

Le Conseil de l'IRE estime, au contraire, que l'adoption des IFRS pour les PME serait une solution rapide et efficace pour moderniser et harmoniser le droit comptable européen. En effet, le processus de modernisation des directives comptables (et, ensuite, de leur transposition dans les droits nationaux des Etats Membres) donnera lieu à des années de discussions et de travaux législatifs pour un résultat qui risque d'être truffé de compromis politiques sans offrir un ensemble plus cohérent ni de meilleure qualité, ni encore une plus grande comparabilité et transparence des états financiers entre les Etats Membres de l'UE. Par ailleurs, pourquoi (et surtout comment) « réinventer la roue » en matière de droit comptable alors qu'un ensemble cohérent de règles modernes existe, même si les IFRS pour les PME sont toujours susceptibles d'amélioration ?

Vous avez dit « simplification administrative » ?

Alors que les adversaires des IFRS pour les PME considèrent que leur adoption va à l'encontre de la volonté de simplification administrative, nous pensons qu'il y a plusieurs arguments pour contrer cette affirmation :

- Un gain de temps et d'argent considérable pourrait être réalisé si les décideurs politiques pouvaient se concentrer sur les décisions stratégiques et politiques et déléguer les questions de techniques comptables à des groupes d'experts (comme c'est d'ailleurs le cas pour le référentiel

Daniel VAN CUTSEM
Réviseur d'entreprises

Le Conseil de l'IRE estime que l'adoption des IFRS pour les PME serait une solution rapide et efficace pour moderniser et harmoniser le droit comptable européen.

- 1 Les quatrième et septième directives européennes sur le droit des sociétés.
- 2 Norme *International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs)* – publiée le 9 juillet 2009 (pas encore disponible en français) : http://www.iasb.org/IFRS+for+SMEs/IFRS+for+SMEs+and+related+material/IFRS+for+SMEs+and+related+material.htm#sme_en
- 3 Des 9 réponses, 6 reprennent substantiellement le même texte (Banque Nationale de Belgique, Commission des Normes Comptables, Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique, Fédération des Entreprises de Belgique, Institut Professionnel des Comptables et Fiscalistes Agréés, et SPF Economie). Les autres réponses proviennent d'UNIZO, d'ELEP SA (société commerciale) et de l'Institut des Réviseurs d'Entreprises. Toutes les réponses sont disponibles sur : http://circa.europa.eu/Public/irc/markt/market_consultations/library?l=/accounting/2010_consultation&vm=detailed&sb=Title
- 4 Disponible sur : http://ec.europa.eu/internalmarket/accounting/docs/consultations/2009ifrs_sme/100510draftsummaryen.pdf.

Pour convaincre les entreprises, l'effort d'information et de formation en matière d'IFRS pour les PME devra avant tout démysterifier le sujet et atténuer la peur du changement vers ces nouvelles règles. La norme IFRS pour les PME n'est pas aussi complexe que le prétendent certains.

IFRS complet, sans pour autant abandonner le contrôle sur l'évolution des IFRS pour les PME, par exemple par un mécanisme d'approbation (via l'ARC⁽⁵⁾) similaire à celui en place pour les « full » IFRS.

- Les coûts de mise en place des IFRS pour les PME et les coûts de formation nécessaires au niveau des entreprises ne seraient pas plus importants que ceux qu'entraînerait l'introduction de nouvelles directives comptables. Au contraire, des économies d'échelle seraient possibles dans la formation des professionnels, qu'ils soient préparateurs ou utilisateurs.
- Pour les entreprises actives (ou qui envisagent de le devenir) dans plusieurs pays de l'UE, l'existence d'un même référentiel comptable constituerait une simplification administrative considérable qui entraînerait des économies certaines.

La norme IFRS pour les PME est-elle trop complexe ?

L'argument de la complexité ne semble pas pertinent et pas uniquement parce que l'IASB a réussi un exercice majeur de simplification en rédigeant la norme IFRS pour les PME en 230 pages. La grande majorité des PME effectuent peu d'opérations complexes et la norme IFRS pour les PME prescrit des règles faciles à comprendre et à appliquer pour la plupart des opérations. La complexité des règles IFRS augmente évidemment pour les opérations comptables plus complexes, mais qui ne concernent qu'une petite minorité d'entreprises. Si l'amélioration de la qualité et de la comparabilité de l'information financière est un objectif sur lequel tout le monde devrait s'entendre, il faut accepter que des opérations complexes requièrent un traitement comptable et une information plus élaborées.

Le dilemme entre qualité de l'information financière et simplification administrative existera toujours et les entreprises sont souvent en faveur des solutions les moins chères, parfois au détriment de la qualité. Pour illustrer notre propos, mentionnons que les réponses des entreprises (les préparateurs de comptes annuels) à la première question de la consultation publique (*Pensez-vous que la norme IFRS pour les PME est adéquate pour une utilisation généralisée en Europe ?*) ne sont majoritairement positives que dans 12 des Etats Membres sur 27 alors que pour l'ensemble des autres répondants (dont les utilisateurs, les autorités publiques, les comptables et les auditeurs), les réponses sont majoritairement positives dans 65 % des Etats Membres.

Pour convaincre les entreprises, l'effort d'information et de formation en matière d'IFRS pour les PME devra avant tout démysterifier le sujet et atténuer la peur du changement vers ces nouvelles règles. La norme IFRS pour les PME n'est pas aussi complexe que le prétendent certains. A titre d'exemple, l'application de la juste valeur (*fair value*) que redoutent certains adversaires des IFRS, est simplifiée dans les IFRS pour les PME sauf, bien entendu, pour

les rares PME qui utilisent des instruments financiers complexes.

Le sacro-saint lien entre comptabilité et fiscalité

Certains Etats Membres, dont la Belgique, imposent que le bénéfice imposable se calcule à partir du bénéfice comptable ou, plus précisément, à partir des capitaux propres comptables, ajustés par les mouvements des réserves taxées et les dépenses non admises. Les adversaires des IFRS invoquent ce lien comme un obstacle majeur à l'adoption des IFRS pour PME pour les comptes annuels, alors qu'on peut se demander quel est l'avantage réel de maintenir ce lien. Au contraire, le fait de maintenir ce lien strict peut avoir une incidence négative sur l'image fidèle des comptes annuels. En effet, comme une charge n'est déductible fiscalement que si elle est reprise dans les comptes annuels, les entreprises sont davantage tentées de choisir des règles d'évaluation permettant de réduire leur charge fiscale, souvent au détriment de l'image fidèle économique. Un exemple de cette situation est celui des règles (fiscales) d'amortissements qui permettent aux entreprises d'amortir des immobilisations sur une durée plus courte que leur vie économique, à condition de comptabiliser ces amortissements « excédentaires ».

Sans pour autant supprimer totalement ce lien, on pourrait refléchir à une approche qui consisterait à étendre le principe du rapprochement entre les comptes annuels et le résultat imposable (actuellement limité aux réserves taxées et aux dépenses non admises) en y intégrant d'autres éléments de différences entre les comptes annuels et le résultat fiscal. Dans l'exemple des amortissements « fiscaux » supérieurs aux amortissements « économiques » mentionné ci-dessus, l'excédent ne serait plus comptabilisé mais serait repris dans le rapprochement susmentionné. Nous sommes convaincus que dans la plupart des PME, les éléments de rapprochement ne seraient pas nombreux ni complexes mais ils permettraient l'adoption d'un référentiel reconnu au plan international et amélioreraient l'image fidèle donnée par des comptes annuels qu'on pourrait alors qualifier réellement d'« économiques ».

Il est évident qu'une telle évolution demanderait une préparation minutieuse et sa mise en place devrait se faire en donnant aux entreprises toutes les garanties que leur taux effectif de taxation à l'ISOC n'augmenterait pas suite à l'adoption des IFRS pour PME.

Se dépêcher lentement

Le Conseil de l'IRE est favorable à l'adoption d'un référentiel comptable moderne de haute qualité et harmonisé à travers l'UE. La norme IFRS pour les PME est un tel référentiel, dont l'adoption dépasse d'ailleurs les frontières de l'Europe puisque moins d'un an après sa publication, elle est déjà adoptée ou en voie de l'être dans une soixantaine de pays dans le monde⁽⁶⁾.

5 Accounting Regulatory Committee, Comité Réglementaire Comptable : Comité instauré par la Commission conformément au Règlement CE/1606/2002 (IFRS) pour fournir des avis sur l'adoption des IFRS.

6 Source : <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/2D903B1F-08C7-4EF3-AF0F-712C6079142F/0/smeMay10.pdf>.

Alors qu'il est urgent de décider comment moderniser notre droit comptable, il est clair qu'avant toute adoption obligatoire des IFRS pour les PME, il faudra prévoir une période de transition assez longue afin de permettre la résolution des questions de mise en place, notamment en matière de formation, de fiscalité et de droit des sociétés. Durant cette transition, les entreprises auraient l'option d'adopter volontairement les IFRS pour les PME, soit dans leurs comptes annuels et consolidés, soit uniquement dans leurs comptes consolidés.

Cette possibilité pourrait, dans un premier temps, être particulièrement attractive pour les filiales de groupes présentant leurs comptes consolidés selon les IFRS ainsi que pour les entreprises qui envisagent de passer, dans un avenir plus ou moins rapproché, au référentiel IFRS complet parce qu'elles planifient une expansion internationale ou une ouverture de leur capital.

Autoriser l'adoption volontaire des IFRS pour les PME dans les comptes consolidés serait un premier pas dans la bonne direction, ce qui ne présente aucune difficulté majeure puisque les objections fiscales et de droit des sociétés ne s'appliquent pas aux comptes consolidés.

Conclusion

Il y a un large consensus aujourd'hui pour affirmer que les directives comptables européennes et notre droit comptable belge ont vieilli et nécessitent une modernisation profonde. L'alternative pour réaliser cet objectif est soit de moderniser les directives comptables, soit d'adopter un référentiel existant et déjà appliqué dans de nombreux pays, à savoir les IFRS pour les PME.

Il n'existe pas de solution miracle pour réaliser cette réforme quelle que soit la voie choisie. On peut sans doute toujours faire un peu mieux que ce qui existe déjà mais dans quel délai et à quel coût ? La norme IFRS pour les PME est un bon compromis qui offre un ensemble de règles cohérentes et moins complexes que ne l'affirment certains, en tous cas pour la grande majorité des PME qui ne s'engagent pas dans des opérations sophistiquées. Par ailleurs, l'adoption des IFRS pour les PME offre une solution rapide dont la mise à jour régulière (tous les trois ans) est assurée par lIASB.

Alors qu'il est urgent de décider comment moderniser notre droit comptable, il est clair qu'avant toute adoption obligatoire des IFRS pour les PME, il faudra prévoir une période de transition assez longue afin de permettre la résolution des questions de mise en place, notamment en matière de formation, de fiscalité et de droit des sociétés.

European consultation on IFRS for SMEs: the Board of the Belgian IRE-IBR is in favour

Summary

As part of its review of the Accounting Directives, the European Commission held a public consultation to gather views on IFRS for SMEs. The Commission received just over 200 responses (including 9 of Belgium) on this consultation, which ended in March 2010, and has recently published a draft report summarizing the responses. This article summarizes the response of the Board of the Belgian Institute of Registered Auditors on the public European consultation and the results of this consultation.

The vast majority of the European companies prepare their (consolidated) financial statements in accordance with the national accounting standards, based on the Accounting Directives. The aforementioned directives prescribe a set of rules, but also offer many options to Member States. In addition, many Member States prescribe a number of additional national requirements. This situation hampers the comparability of financial statements of different countries within the European Union (EU), even though comparability was one of the main objectives of the guidelines. Finally, the accounting guidelines date back to 1978 and 1983 and have not undergone major revision ever since, while the business environment and international accounting doctrine has evolved considerably over the past 30 years. Today, there is a broad consensus that the EU accounting directives and our Belgian accounting law should be thoroughly modernized. The alternative for achieving this objective is either to upgrade the accounting directives or to adopt an existing reference that is already being applied in many countries, namely IFRS for SMEs.

There is no miracle solution to achieve this reform, whatever the chosen trajectory. The existing system could certainly be improved, but within which period and at which cost? According to the Board of the Institute, IFRS for SMEs is a good compromise that offers a set of consistent rules, which are less complex than some may claim, especially for the vast majority of SMEs that do not have complex operations. Moreover, the adoption of IFRS for SMEs offers a quick solution by which the regularity of updates (every three years) is guaranteed by the IASB.

Premières impressions de la saison d'audit des comptes 2009-2010 / Eerste indrukken van het auditseizoen van de jaarrekeningen 2009-2010

Michel DE WOLF
Voorzitter IBR/Président IRE

Michel De Wolf, voorzitter van het IBR, nam op 30 april 2010 het initiatief om samen met vier confraters rond de tafel te zitten en enkele hete hangijzers te bespreken, vooral dan rond de financiële crisis. Michel De Wolf peilde bij zijn vier confraters naar hun eerste indrukken over het auditjaar 2009-2010.

Michel De Wolf, président de l'IRE, a pris l'initiative d'organiser une table ronde avec quatre confrères, le 30 avril 2010. Ce fut l'occasion de discuter de certains dossiers brûlants, principalement en lien avec la crise financière. Michel De Wolf interrogea ses quatre confrères sur leurs premières impressions de la saison d'audit 2009-2010.

Participants De deelnemers

Patricia Leleu est associée chez KPMG, membre du Conseil de l'IRE et membre de la Commission des normes d'exercice professionnel de l'IRE. Ses clients sont des filiales de sociétés multinationales, rapportant selon des référentiels US ou IFRS et confrontés dès lors à des problématiques particulières en matière de reporting financier.

Kurt Capponi est bestuurder bij PWC, professor externe contrôle au sein de l'IRE et membre de la Commission des normes d'exercice professionnel de l'IRE. Ses clients sont des filiales de sociétés multinationales, rapportant selon des référentiels US ou IFRS et confrontés dès lors à des problématiques particulières en matière de reporting financier.

Thierry Dupont est membre du Conseil de l'IRE et des Commissions SME/SMP, Contrôle de qualité et des normes d'exercice professionnel de l'IRE. Il est également responsable de la Cellule Small Practitioners au sein de l'IRE. Il est associé de RSM Belgium, possède une expérience de plus de 30 ans dans le révisorat. Sa clientèle belge utilise les standards belges mais certains d'entre eux travaillent également en IFRS.

Hugo Van Passel est vennoot bij Mazars, une grande entreprise internationale qui a son siège social à Bruxelles et qui a des bureaux dans 50 pays. Il est membre du Comité des normes de l'IRE et du Comité des normes de l'IFAC. Il a été élu membre du conseil d'administration de l'IRE en 2009.

Michel De Wolf : La saison des comptes d'audit étant déjà bien entamée, qu'avez-vous constaté de manière globale et d'un point de vue micro-

économique, dans les comptes audités en 2009. Quels sont les faits marquants par rapport aux années précédentes et quelle est la situation de vos clients ? Enfin, constatez-vous déjà le redressement conjoncturel ?

Thierry Dupont : La crise financière qui a débuté au second semestre 2008 a été à ce point profonde et son impact sur l'économie à ce point important que je craignais que la situation générale des clients se soit fortement dégradée en 2009. Or, cela n'a pas été pas le cas, sauf dans certains secteurs. Ainsi, par exemple, le développement de projets immobiliers ou les secteurs périphériques au secteur bancaire ont davantage souffert de la crise. Certains ont choisi de restructurer leur personnel, d'autres de maintenir la situation du personnel pour préparer le redémarrage de leurs activités. D'une manière générale, j'estime que les entreprises ont plutôt bien résisté à la crise.

Patricia Leleu : Le même phénomène a été constaté au niveau des filiales belges de multinationales. L'année 2009 peut se scinder en deux parties : la première moitié 2009 a été marquée par beaucoup d'incertitudes et de volatilité ainsi que par une attitude très proactive de nos clients dans la prise de mesures de réorganisation. La deuxième partie de l'année a, quant à elle, été marquée par une stabilisation et une légère reprise.

Cette année, même si tous les indicateurs n'étaient pas au beau fixe, la stabilité des marchés s'est accrue et les indicateurs étaient davantage dans les « normes » en fin d'année. Cette situation a permis aux entreprises d'avoir une meilleure vision et cela a permis de traduire les événements plus facilement et de manière plus lisible dans les comptes.

Kurt Capponi : Vergelijken met andere boekjaren is de volatiliteit in 2009 toegenomen, met toch wel

opvallend grote verschillen tussen diverse bedrijfssectoren. In sommige sectoren liepen de activiteiten tot een kwart terug – denken we maar aan de automobielsector –, daar waar andere sectoren relatief goed stand hielden. Dit had natuurlijk een zeer ingrijpende invloed op de financiële positie en de resultaten van ondernemingen. En derhalve ook op onze auditapak die gebaseerd is op een risico-inschatting. Wat 2010 ons zal brengen is op dit moment nog zeer onduidelijk. Het gevoel dat de economie terug vlug zal aantrekken is zeker niet aan de orde; ook hier stellen we enorme verschillen vast naargelang de sector waarin een bedrijf actief is. En opnieuw moeten onze auditstrategie en -aanpak hieraan worden aangepast.

Hugo VAN PASSEL: België verdedigt zich in deze moeilijke periode relatief goed. Het verschil met vorige crisissen bestaat er vooral in dat bedrijven en groepen van bedrijven al volop bezig waren tijdig en permanent te herstructureren en daardoor waren zij beter voorbereid dan de ondernemingen die nog geen ervaring hadden op dit gebied. Bedrijven die daar rekening mee hielden doen het vaak opvallend goed en boden prima weerstand aan de crisis waardoor ook sociale gevolgen minder dramatisch waren. Andere sectoren – investeringsgoederen, transport, enz – werden dan weer buitenmatig getroffen. We stellen ook vast dat ondernemingen die voor de crisis een overname realiseerden, daarna niet zelden met liquiditeitsproblemen te kampen kregen.

Michel De Wolf: Bent u van mening dat het op inhoudelijk vlak een moeilijk auditseizoen was? Bent u op moeilijkheden gestuit die kenmerkend waren voor het voorbije jaar? Merkt u tendensen die een audit gemakkelijker dan wel moeilijker of technischer maken?

Hugo VAN PASSEL: Ik stel vooreerst vast dat we nog meer dan andere jaren hebben trachten te anticiperen bij de audits en meer bepaald inzake risicobenadering. Daartoe hebben we speciaal een onderhoud belegd met onze cliënten. Bovendien bevinden er zich in de jaarrekeningen altijd boekhoudkundige schattingen (*goodwill*, waarde van participatieprojecten, enz.) die gebaseerd zijn op ramingen waarbij men zich niet erg comfortabel voelt. In een periode van economische groei is het gemakkelijk om een *fair value* te bezorgen volgens het *discounted cash flow* model; in periodes van onzekerheid is dat een gans ander verhaal.

Kurt CAPPOEN: In een omgeving die gekenmerkt wordt door extreme volatiliteit met soms illiquid en inactieve markten, wordt het bepalen van de *fair value* van financiële instrumenten een moeilijke oefening. Waarderingsmodellen en parameters moeten worden gebruikt om tot een *fair value* te komen. Dit heeft geleid tot een aantal moeilijke discussies.

Michel De Wolf: Hebt u concreet gevraagd om hogere risicopremies te hanteren?

Kurt CAPPOEN: Het bepalen van de gehanteerde risicopremie is sowieso een heikale aangelegen-

heid die sterk kan uiteenlopen van geval tot geval. Het gebruik van allerhande parameters in *fair value* berekeningen moet hoe dan ook voldoende onderbouwd worden. De auditor dient deze onderbouwing te beoordelen door gedetailleerde analyses en, indien nodig, zich laten bijstaan door experts in de waardering van financiële instrumenten.

Michel De Wolf: Wat doet u als verantwoordelijk venoot wanneer u zich bij deze interne discussies niet erg comfortabel voelt?

Kurt CAPPOEN: In een kantoor als PricewaterhouseCoopers kan je in eerste instantie voor de genoemde vennootschappen en voor de entiteiten gekenmerkt door een '*higher risk*' terugvallen op een zogenaamde *Quality review partner*. Deze vennoot moet worden geraadpleegd over de auditstrategie en belangrijke auditbevindingen. In onze structuur is het ook de praktijk dat een technisch comité of een groep van experts standpunten inneemt over specifieke principes of technisch complexe aangelegenheden. Deze aanpak garandeert dat we eenzelfde visie delen ten aanzien van ons cliënteel en ook eenzelfde werkwijze hanteren bij het uitvoeren van onze audits

Michel De Wolf: Is die Quality Review Partner of dat technisch comité typisch Belgisch?

Kurt CAPPOEN: In eerste instantie wel. Anderzijds maakt PwC België deel uit van een netwerk dat ons toelaat om eenzelfde auditapak wereldwijd toe te passen. In de huidige economische omstandigheden hebben we een aantal verhoogde risico's geïdentificeerd die een impact kunnen hebben op onze audits. Ik denk maar aan het frauderisico en de wijze waarop hiermee wordt omgegaan. Of de impact van de huidige economische crisis op de interne controleomgeving binnen een onderneming en wat de impact hiervan is, of moet zijn, op onze auditapak. Hierover zijn binnen ons netwerk heel wat documentatie en richtlijnen beschikbaar. Een internationaal netwerk heeft ook het voordeel dat we wereldwijd gebruik kunnen maken van de expertise die in onze kantoren aanwezig is.

Michel De Wolf: Considérez-vous qu'il y a eu cette année-ci des questions particulières de la part de clients de type PME ou du secteur non marchand?

Thierry DUPONT : Lors du contrôle des comptes de 2008, nous avions constaté, dans un certain nombre de cas, des problèmes assez importants liés à la grande volatilité et au manque de visibilité des marchés, personne ne pouvant prévoir, au début de l'année 2009, comment évoluerait la crise financière. Dans certains cas, ces problèmes étaient liés à une de nos règles comptables selon laquelle il faut prendre en compte l'évolution du marché après la date de clôture, et acter des réductions de valeur complémentaires lorsque la valeur de marché diminue après la date de clôture. Cette règle a posé un certain nombre de problèmes pour les comptes 2008 soumis à notre attestation en 2009. En effet, on a pu constater une baisse des marchés début 2009 (par exemple le marché des métaux ou les marchés financiers,) et cela a donné lieu à des

Patricia LELEU

Kurt CAPPoen

discussions parfois difficiles entre la direction des entreprises et leur commissaire, au cours desquelles il a notamment fallu informer la direction de cette règle peu connue et qui n'avait plus trouvé à s'appliquer depuis longtemps.

Paradoxalement, il me semble que nous avons rencontré moins de problèmes pour le contrôle des bilans 2009 que pour ceux de l'année précédente. La diminution de la volatilité et l'amélioration de la visibilité des marchés n'y a certes pas été étrangère. D'autres problèmes spécifiques sont apparus, liés notamment au redressement des marchés financiers qui a par exemple conduit à la comptabilisation de reprises de réductions importantes qui ont perturbé la structure du compte de résultats. Certains secteurs ont été confrontés à des problèmes de visibilité, comme par exemple dans le secteur de la construction. C'est un secteur qui travaille sur des projets à relativement long terme et à la fin de l'année 2008, malgré l'ambiance économique déplorable, il y avait un certain nombre de projets à long terme qui pouvaient encore garantir l'activité pendant un ou deux ans. Or, un an plus tard, alors que beaucoup de projets existants n'ont pas évolué, se sont arrêtés ou ont été retirés, les sociétés ont constaté avoir des carnets de commandes moins remplis fin 2009 qu'ils ne l'étaient fin 2008. Il y a donc plus d'angoisse sur le niveau de l'activité future dans ce secteur-là que dans d'autres. Dans le secteur non marchand, on peut signaler dans certains cas une baisse des subventions et des dons qui a pu mettre en cause le fragile équilibre financier de certaines ASBL.

Michel De Wolf : En votre qualité de responsable de dossiers d'audit individuels et surtout de responsable des pratiques professionnelles du cabinet, avez-vous ressenti plus de demandes de la part de vos associés cette année ?

Patricia Leleu : L'année 2008 a été une année record dans le nombre et surtout la complexité des questions techniques en raison de la grande incertitude et l'extrême volatilité des marchés. En 2009, nous avons encore reçu beaucoup de demandes d'interprétation concernant des thématiques d'*impairment*, notamment pour les procédures à instaurer dans le cadre de la norme ISA 540. La matière est complexe et présente des défis importants pour les clients et pour les auditeurs car elle est basée principalement sur des projections et est donc fort subjective. Nous avons été consultés sur les paramètres à utiliser pour effectuer les calculs de juste valeur et de « *value in use* » ainsi que sur les procédures à mettre en œuvre pour obtenir du confort sur la méthodologie utilisée par la société et les résultats qui en découlent.

Les questions sur l'impact des incertitudes en matière de *going concern* sur le rapport du réviseur dans des sociétés en difficultés furent nombreuses. Il faut savoir que lorsqu'il y a des doutes sur la continuité d'une société, différents niveaux d'incertitude peuvent se présenter. Le cas le plus favorable est une situation où il y a une incertitude mais le réviseur d'entreprises peut obtenir le confort que la société peut continuer à compter sur

un soutien financier, soit externe par le biais des banques, soit interne au travers du groupe dans la mesure où celui-ci est financièrement solvable. Dans bien des cas, le réviseur d'entreprises arrivera alors à émettre une opinion sans réserve avec un paragraphe explicatif qui attirera l'attention du lecteur sur l'incertitude en matière de *going concern* et sur la nécessité pour la société de continuer à avoir accès à des sources de financement. En début d'année, au moment où les banques se sont montrées plus « critiques » et exigeantes dans l'attribution de crédit et appliquaient de manière plus stricte les conditions liées à des emprunts (tout ce que l'on appelle les *covenants*), nous avons eu quelques clients confrontés à des difficultés de renouvellement de leur ligne de crédit, situation pratiquement inexistante par le passé. Dans ce cas, à partir du moment où il y a de multiples incertitudes sur la capacité de continuité de la société, le réviseur devra émettre un rapport d'abstention. Si la société ne peut présenter de plan de redressement crédible, le réviseur d'entreprises émettra une opinion négative si les comptes annuels n'ont pas été adaptés pour refléter ce problème de continuité. Dans le cadre du *going concern*, il convient de conscientiser le management de sa responsabilité d'analyser la situation de la société et de déterminer comment celle-ci doit la refléter dans les comptes annuels.

Hugo Van Passel: Uiteindelijk is het onze taak vast te stellen en te verklaren of de rekeningen al dan niet een getrouw beeld weergeven. Indien er problemen zijn met continuïteit dient men zich af te vragen of de rekeningen al dan niet in continuïteit kunnen opgesteld worden. Uiteindelijk dienen zowel het jaarverslag en de toelichtingen op een duidelijke manier de positie van de onderneming beschrijven. Als dat niet gebeurt, hebben we hoe dan ook een niet goedkeurende verklaring. Als dat wel gebeurt moeten we daarnaar kunnen refereren, onder de verantwoordelijkheid van het management van de onderneming, waarbij wij dan eventueel een toelichtende paragraaf schrijven.

Michel De Wolf: Vindt u in dat verband niet dat de commissarisrapporten dienen uit te leggen welk het concept van materialiteit is, waar de risico-zones zich bevinden en bijgevolg het rapport wat minder synthetisch dient te zijn?

Kurt Cappoen: Eén van de aspecten die bij het tot uitdrukking brengen van een oordeel over het getrouw beeld naar voor komen is de materialiteit. In een sterk volatiele omgeving gekenmerkt door grote onzekerheden – een bedrijf kent vandaag bijvoorbeeld een *break even* situatie terwijl er voor-dien grote winsten gerealiseerd werden –, moeten we met de nodige omzichtigheid onze materialiteit bepalen. Dit heeft een belangrijke invloed op de manier waarop we onze audits uitvoeren en is onlosmakelijk verbonden met het getrouw beeld. Zo zullen we het gehanteerde materialiteitsniveau neerwaarts moeten herzien wanneer de activiteiten van een onderneming gevoelig zijn afgeno-men. Ik stel bij mijn studenten vast dat het concept materialiteit een zeer moeilijk te vatten begrip is. Ook bij gebruikers van de jaarrekening kan dit tot

onbegrip leiden en tot verwachtingen ten aanzien van de commissaris die onmogelijk kunnen worden gerealiseerd – ik verwijs naar de alomgekende ‘expectations gap’ tussen wat enerzijds de taak van de commissaris is, en wat anderzijds de gebruiker van de jaarrekening van de zijde van de commissaris verwacht. Dit wordt nog versterkt door het feit dat materialiteit niet louter een kwantitatief maar ook een kwalitatief begrip is – zo kan het weglaten van een belangrijke tekstuele toelichting in de jaarrekening ook een van materieel belang zijnde afwijking vormen. Vergeten we ook niet dat materialiteit niet alleen tot het terrein van de auditors behoort; ook ondernemingen hanteren in hun eindejaarsafsluitingen een bepaalde materialiteit. Gezien deze complexiteit verdient het aanbeveling om de gebruiker van een jaarrekening zo goed mogelijk te informeren over het concept materialiteit. Het is echter in eerste instantie de verantwoordelijkheid van het bestursorgaan van een onderneming om ervoor te zorgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat en om de nodige toelichting te verschaffen over onzekerheden, inschattingen en risico’s waaraan de onderneming is blootgesteld.

Een verdere toelichting over het materialiteitsconcept in een commissarisverslag is een mogelijkheid, maar mijns inziens dient het commissarisverslag in eerste instantie voldoende beknopt te zijn met een duidelijke vermelding van het oordeel en de conclusies van de commissaris, die volstrekt onafhankelijk een uitspraak doet over het getrouw beeld. Het kwantificeren van een materialiteitsniveau in ons commissarisverslag zou aan die doelstelling voorbijgaan.

Hugo VAN PASSEL: Een ander belangrijk aspect is de financiering van de ondernemingen. Tijdens de kredietcrisis worden we geconfronteerd met de condities van private uitgiften of bankconvenanten. Door het financieringsprobleem voor ondernemingen worden we als auditor in die omstandigheden geconfronteerd met een grote uitdaging, waarbij het begrip materialiteit ook een andere dimensie krijgt. Wanneer een bankconvenant geschonden wordt en er is geen nieuw akkoord met de bank, worden alle kredieten op dat ogenblik opeisbaar. In dat geval is er niet alleen een probleem van materialiteit.

Patricia LELEU : La matérialité n'a pas uniquement un aspect « quantitatif ». Lorsque les sociétés sont « dos au mur », l'appréhension du risque de fraude dans le contexte de l'audit devient tout à fait différente et la matérialité prend un aspect plus qualitatif.

Michel De Wolf : En votre qualité de responsable de la Cellule Small Practionners de l'IRE, pensez-vous que dans une période d'incertitude, il est possible d'exercer seul comme réviseur d'entreprises, sans pouvoir échanger avec des associés en cas de difficultés ? Si oui, à quelles conditions ?

Thierry DUPONT : Le réviseur d'entreprises travaillant dans une structure réduite est toujours indispensable à notre économie car il est, dans certains cas, le mieux à même de traiter les questions et l'audit

des petites entités aux particularités propres, que ce soit au niveau de la simplicité de leur organisation administrative, de leur mode de financement ou encore des relations avec l'auditeur, qui est plus sollicité qu'ailleurs pour un accompagnement sur des questions précises, sans pour autant remettre en cause son indépendance. Tout cela demande une certaine spécialisation, qu'il est plus facile de développer dans des entités plus petites où le contact entre le commissaire et la société est extrêmement personnalisé et requiert un investissement assez important de la part du commissaire en charge de la mission. Au niveau de la nature des problèmes à traiter, il y a peu de différences avec l'audit d'entités plus importantes et il est évident qu'à un certain moment, il est utile pour le réviseur d'entreprises d'en discuter avec d'autres confrères. C'est dans ce sens que l'IRE a développé, depuis un certain nombre d'années, une stratégie visant à ce que les réviseurs d'entreprises travaillant au sein de petits cabinets puissent se regrouper dans des réseaux, afin de développer ensemble des techniques de concertation et de qualité et de mieux vivre leur expérience d'audit, tout en ayant des possibilités de discussions et d'échanges en cas de difficultés. Ceci suppose cependant que l'IRE travaille davantage sur le secret professionnel qui, à l'heure actuelle, est ressenti comme ne permettant pas aux réviseurs d'entreprises d'échanger leurs expériences si, par exemple, ils ne font pas partie d'un même cabinet.

Les regroupements auxquels l'on a pu assister démontrent le démarrage d'un mouvement qui permettra aux réviseurs d'entreprises de continuer à pratiquer l'audit dans des structures relativement petites.

Michel De Wolf : Thierry DUPONT, vous êtes l'auteur d'un arbre de décision très éclairant à propos des annexes sur les parties liées, qui a paru dans le dernier numéro de TAA. Avez-vous constaté l'application aisée de cet arbre de décision chez vos clients ?

Thierry DUPONT : Cela n'a pas été sans difficulté. Le problème majeur est de conscientiser les clients à l'obligation de remplir cette annexe ou, en tout cas, de s'y intéresser car elle participe notamment à l'expression de l'image fidèle. Pour les entreprises purement belges, cette conscientisation a porté essentiellement sur le nouveau concept de « parties liées », qui vise un nombre de personnes beaucoup plus large que le concept généralement connu en Belgique. En effet les « parties liées » visent non seulement les actionnaires principaux et tous les membres des organes de gestion, mais également leur famille proche et toutes les sociétés contrôlées par ces personnes. De leur côté, les sociétés liées, telles que les filiales, qui font partie aussi des « parties liées », sont relativement peu visées par cette nouvelle réglementation. Au-delà de cette question, le problème consiste à faire comprendre ce qu'est une opération qui répond ou qui ne répond pas aux conditions de marché. Il s'agit également de faire comprendre aux clients que l'avis de l'IRE comporte des solutions relativement pratiques et qui permettent au client de se conformer à cette obligation.

Thierry DUPONT

Hugo VAN PASSEL

Michel De Wolf : Patricia Leleu, vous qui êtes une spécialiste de la norme IAS 24, avez-vous rencontré des problèmes avec vos clients quand il s'est agi de l'appliquer en partie en Belgique ?

Patricia Leleu : Malheureusement, bien souvent les clients associent « parties liées » aux sociétés du groupe et oublient que la norme IAS 24 va plus loin dans la définition des parties liées que ce que connaît historiquement le droit belge. Ceci implique également que l'exemption prévue par l'arrêté royal pour les transactions entre membres d'un même groupe ne couvre pas nécessairement toutes les parties liées. Nous avons reçu beaucoup de questions sur l'interprétation à donner par des « conditions normales de marché » ainsi que sur l'usage futur qui sera fait par d'autres tiers potentiellement intéressés par ces informations. Nous recevons également beaucoup de questions sur l'impact de notre opinion (qui couvre cette annexe) si une question ou un litige fiscal se pose par après. Par conséquent la situation est assez délicate mais l'arbre de décisions proposé dans la note de l'Institut est pragmatique.

Hugo VAN PASSEL: Bij de opstelling van de internationale accountingnormen heeft men er zich niet aan gewaagd om transacties op te leggen aan normale marktvooraarden. Men heeft ingezien dat het een onmogelijke opdracht is om normale marktvooraarden op te leggen aan meerdere partijen. Het grootste probleem met dit koninklijk besluit is allijk dat het toepassingsveld onduidelijk is.

Michel De Wolf: Confrater Cappoen, van u zou ik graag vernemen of u van mening bent of het koninklijk besluit van 10 augustus 2009 over de verbonden partijen de beste oplossing was om in dergelijke omstandigheden deze lovenswaardige doelstelling te bereiken ?

Kurt Cappoen : Men moet zich de vraag durven stellen waarmee de gebruiker van een jaarrekening het meest gebaat is. Uiteindelijk gaat het om het getrouw beeld van de jaarrekening van een onderneming. In dat licht moeten we ook IAS 24 bekijken: de waardering waaraan bepaalde transacties gebeurt, wordt niet opgelegd, maar die transacties moeten dan wel zo transparant mogelijk worden toegelicht, zodat de aandeelhouders die jaarrekening in alle transparantie kunnen goedkeuren. Een van de belangrijkste doelstellingen van dit koninklijk besluit had moeten zijn dat men als gebruiker van de jaarrekening zo goed mogelijk ingelicht is, ook over bijvoorbeeld transacties met het management en met geassocieerde vennootschappen. Deze doelstelling is helaas niet gerealiseerd.

Patricia Leleu : La transparence est en effet un point très important. L'arrêté royal du 10 août 2009 est une transposition d'une directive européenne qui avait pour objectif d'assurer une plus grande transparence pour tous les utilisateurs des comptes annuels en leur permettant de comprendre comment fonctionne la société. Toutefois, l'on est en droit de se demander si cet arrêté royal permet d'obtenir le niveau de transparence souhaité. En effet, si d'un côté, on fait la liste des transactions avec les parties

liées de manière à ce que le lecteur soit informé des relations significatives pouvant avoir un impact sur le fonctionnement d'une entreprise et que, d'un autre côté, l'arrêté permet, via toute une série d'exemptions, d'évacuer la majorité des transactions avec des sociétés du groupe, on peut se demander si le niveau de transparence souhaité est atteint. Je m'interroge si le fait de mettre cela sous le titre de « transactions qui ne sont pas réalisées à des conditions normales du marché » permettra d'atteindre l'objectif de transparence souhaité par le législateur.

Thierry DUPONT : Au-delà de la transparence, pour les sociétés qui n'appliquaient pas antérieurement l'IAS 24, cet arrêté royal a permis de mettre en évidence, même pour des sociétés relativement petites, l'attention qu'il convient d'apporter à ces transactions et aux conditions dans lesquelles elles se réalisent. Soulignons toutefois que l'arrivée relativement tardive de cette disposition et la prise de conscience à laquelle elle a conduit, posent des problèmes au niveau de l'audit. En effet, cette annexe ne peut être efficacement contrôlée que si la société a mis en place une organisation adéquate qui permette, d'une part, d'identifier toutes les parties concernées et, d'autre part, d'inventorier toutes les opérations significatives effectuées avec ces parties liées et de déterminer si ces dernières ont été réalisées ou non en dehors des conditions du marché. Il y a là un aspect que les réviseurs d'entreprises doivent travailler avec leurs clients afin de mettre en place une organisation adéquate permettant de répondre à ces questions.

Michel De Wolf : L'IRE sera certainement très heureux de contribuer à une application raisonnable ou même à une simplification des nouvelles dispositions. Hugo VAN PASSEL, bent u als vertegenwoordiger van het IBR bij de CBN tevreden met dit KB en de adviezen die de CBN uitvaardigt ?

Hugo VAN PASSEL: Het is in alle omstandigheden belangrijk om lessen te trekken uit wat achter de rug is om in de toekomst verbeteringen te realiseren. Enkele vaststellingen: het uitvaardigen van of het aanbrengen van wijzigingen aan een Europese Richtlijn bestaat uit een politiek proces, waarbij het voorraject niet vergelijkbaar is met bijvoorbeeld dat van auditstandaarden. Soms is het moeilijk te begrijpen waarom een bepaalde beslissing genomen is; er is vaak weinig guidance.

Een andere zaak is dat we tot nu toe een mechanische en *last minute* implementatie hebben gehad in de Belgische wetgeving. Dat is alles behalve een ideale situatie. De mechanische omzetting is waarschijnlijk niet nodig en het inpassen in België van het voorschrijf van de richtlijn vergt bijzondere aandacht, alsook de guidance voor de toepassing ervan. Een concreet voorbeeld is dat van risico's en onzekerheden op te nemen in het jaarverslag. Daar wordt men geconfronteerd met de tegenstrijdigheid tussen het belang van de transparantie en het belang van het bedrijf, zeker met niet beursgenoteerde ondernemingen. In ons land heeft men ook geen "tussenklasse" van ondernemingen zoals dat in Frankrijk wel het geval is. Zo moeten filialen

van grote groepen ook risico's en onzekerheden op hun niveau toelichten in plaats van te refereren naar het jaarverslag van de groep. Als de groep niet succesvol is, zal dat filiaal veelal ook niet succesvol zijn.

Met het koninklijk besluit van 10 augustus gebeurde hetzelfde. Pas op het ogenblik dat de opmakers van de jaarrekeningen en de auditors de bepalingen gingen bekijken, kwamen de problemen die dit koninklijk besluit met zich meebracht aan het licht. *The proof of the pudding is in the eating.* Het is duidelijk dat, zelfs met het koninklijk besluit van 10 augustus, werkelijk aberrante toestanden uiteindelijk toch niet zullen worden gemeld. Mijn advies: een veel proactievere houding aannemen, niet blind de Europese Richtlijn toepassen en rekening houden met de concrete situatie en gevolgen voor de ondernemingen.

Michel De Wolf : Confrères DUPONT et CAPPOEN, les sociétés belges devraient-elles être plus attentives au rapport de gestion ? Est-ce qu'il ne conviendrait pas que, dans le rapport de gestion, l'organe de gestion fasse explicitement mention de son approche de la matérialité ou des zones de risque les plus importantes qu'il a investiguées ?

Kurt CAPPOEN : Het jaarverslag is een bron van informatie die soms zeer eng wordt ingevuld. Maar het is in de eerste plaats de taak van het bestuursorgaan om toe te lichten hoe de jaarrekening is opgemaakt. We moeten wel benadrukken dat een geconsolideerde jaarrekening die overeenkomstig *International Financial Reporting Standards* ('IFRS') is opgesteld, wat in België verplicht is voor ondermeer genoteerde bedrijven, reeds uitgebreide toelichtingen bevat over de financiële positie en resultaten van een groep. IFRS zijn weliswaar *principles based* maar vrij strict op het gebied van de vereiste toelichtingen. Bovendien zegt de Corporate Governance Code 2009 dat het bestuursoorgaan in haar Corporate Governance Verklaring de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheersystemen dient toe te lichten. Ook de zopas goedgekeurde wet op de corporate governance legt een aantal bijkomende verplichtingen op aan ondernemingen inzake de vermelding in het jaarverslag van de kenmerken van hun interne controle- en risicobeheersystemen. Dit zijn alvast enkele recente (kleine) stappen in de richting van een transparantere financiële verslaggeving.

Thierry DUPONT : On constate que, dans le rapport de gestion, le commentaire sur les perspectives d'avenir et la description des risques et incertitudes sont souvent trop laconiques. Manifestement, on ne rencontre pas l'objectif du législateur en la matière et il y a un travail de formation continue à faire à l'égard des entreprises dans ce domaine. On peut par ailleurs se demander si certaines informations exigées dans le rapport de gestion ne pourraient pas figurer dans l'annexe lorsque l'entreprise n'établit pas de rapport de gestion car cela permettrait d'interpréter plus correctement les comptes annuels qu'une simple analyse statistique donnée par les comptes annuels sur deux ans.

Patricia LELEU : Généralement, les décisions importantes en matière d'évaluation qui peuvent influencer l'image fidèle, sont basées sur des éléments subjectifs. Le droit belge n'oblige pas les sociétés à faire preuve de transparence en matière de processus de décision suivi et des hypothèses retenues. Il manque également en droit comptable belge un état des flux de trésorerie que l'on retrouve dans la pratique internationale et qui apporterait des données intéressantes en matière de trésorerie et potentiellement de pérennité de la société.

Michel De Wolf : Wat zijn de plannen bij de CBN ? Is het geen tijd om werk te maken van een modernisering van het Belgisch boekhoudrecht ?

Hugo VAN PASSEL : Hier wordt zeker aandacht aan besteed. We vergaderen twee keer per maand. Het Belgisch boekhoudrecht wordt vergeleken met het internationaal boekhoudrecht en er is een planning opgesteld van inhoudelijke herzieningen van de adviezen. Daarnaast is er een planning om "blinde vlekken" in ons boekhoudrecht weg te vlakken. Tevens is het de ambitie om een proactieve houding aan te nemen ten opzichte van de werkzaamheden van de wetgever, waarbij we niet blind mogen zijn voor de beperkingen van het Belgisch boekhoudrecht en de grote verschillen bijvoorbeeld met de IFRS.

Michel De Wolf : Chère Consœur et chers Confrères, je vous remercie pour vos commentaires et positions, au terme de cette année 2009 mouvementée sur le plan économique et en ce qui concerne la réglementation comptable. Manifestement, les réviseurs d'entreprises ne sont ni les médecins de la réglementation ni les thermomètres de l'économie, mais nous sommes très certainement les acteurs sociaux qui avons, in fine, le regard micro-économique le plus précis (car fondé sur une démarche d'audit individualisée), et aussi le plus large (couvrant aussi bien les grandes entreprises que les PME et les entités non-marchandes).

Betalingen aan belastingparadijzen: nieuwe aangifteplicht en verzwaarde bewijslast

Marc DHAENE
Advocaat Loyens & Loeff

Luidens het nieuwe artikel 307, § 1, derde lid van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen moeten belastingplichtigen onderworpen aan de Belgische vennootschapsbelasting of aan de Belgische belasting van niet-inwoners, voortaan aangifte doen van betalingen die zij rechtstreeks of onrechtstreeks verrichten aan personen gevestigd in belastingparadijzen indien het totaal bedrag van de betalingen die tijdens het belastbaar tijdperk werden gedaan, een minimum bedrag van 100.000,00 euro bereikt.

In het kader van de strijd tegen fiscale fraude werd door de programmawet van 23 december 2009⁽¹⁾ een nieuwe aangifteplicht ingevoerd voor Belgische vennootschappen (en Belgische inrichtingen) die betalingen verrichten aan belastingparadijzen. Tezelfdertijd werd een verzwaarde bewijslast ingevoerd met betrekking tot de fiscale aftrekbaarheid van dergelijke betalingen. De nieuwe wettelijke bepalingen blinken jammer genoeg niet uit in duidelijkheid. Het resultaat is dan ook dat er momenteel grote onzekerheid bestaat omtrent de nieuwe fiscale verplichtingen inzake betalingen aan belastingparadijzen. Nochtans zijn deze nieuwe bepalingen van kracht sinds 1 januari 2010. In afwachting van de publicatie van een administratieve circulaire wordt in onderhavige bijdrage een gedetailleerd overzicht gegeven van deze nieuwe fiscale regels alsook duiding gegeven bij de bestaande onzekerheden.

Wettelijke bepalingen

In het kader van de strijd tegen fiscale fraude werd door de programmawet van 23 december 2009 een nieuw artikel 307, § 1, derde lid van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen ingevoerd en werd artikel 198, eerste lid, 10° van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen opnieuw ingevoegd. Breder gezien kadert deze regeling in de door de G 20 uitgetekende lijn in die zin dat ze beoogt maatregelen te nemen tegen belastingplichtigen die hun toevlucht nemen tot belastingparadijzen⁽²⁾.

Artikel 307, § 1, derde lid van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen luidt als volgt:

“De belastingplichtigen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of, overeenkomstig artikel 227, 2°, aan de belasting van niet-inwoners, zijn gehouden aangifte te doen van alle betalingen die zij rechtstreeks of onrechtstreeks hebben gedaan aan personen gevestigd in een Staat die:

- a) ofwel gedurende het volledige belastbaar tijdperk waarin de betaling heeft plaatsgevonden, door het Mondiaal Forum van de OESO inzake transparantie en uitwisseling van inlichtingen, na een grondige beoordeling van de mate waarin de OESO-standaard op het gebied van uitwisseling van inlichtingen in deze Staat is toegepast, werd aangemerkt als een Staat die niet effectief of substantieel deze standaard toepast;*
- b) ofwel voorkomt op de lijst van Staten zonder of met een lage belasting.*

Voor de toepassing van het derde lid wordt onder Staat zonder of met een lage belasting verstaan een Staat waarvan het nominale tarief van de vennootschapsbelasting lager is dan 10 pct.

De lijst van Staten zonder of met een lage belasting wordt bepaald bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad. Deze lijst wordt herzien bij koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

De in het derde lid bedoelde aangifte moet slechts worden gedaan voor zover het totaal van de betalingen die tijdens het belastbaar tijdperk werden gedaan, een minimum bedrag van 100.000 euro bereikt. De aangifte wordt gedaan op een formulier waarvan het model door de Koning wordt vastgesteld en gevoegd bij de in artikel 305, eerste lid, bedoelde aangifte.”

Artikel 198, eerste lid, 10° van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen luidt als volgt:

“Onverminderd de toepassing van artikel 219, de betalingen die rechtstreeks of onrechtstreeks zijn verricht naar Staten die in artikel 307, § 1, derde lid, zijn bedoeld, en die niet zijn aangegeven overeenkomstig genoemd artikel 307, § 1, derde lid, of, als ze toch aangegeven zijn, waarvoor de belastingplichtige niet door alle rechtsmiddelen bewijst dat zij in het kader van werkelijke en oprechte verrichtingen en die met personen andere dan artificiële constructies zijn verricht.”

Nieuwe aangifteplicht

Luidens het nieuwe artikel 307, § 1, derde lid van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen moeten belastingplichtigen onderworpen aan de Belgische vennootschapsbelasting of aan de Belgische belasting van niet-inwoners, voortaan aangifte doen van betalingen die zij rechtstreeks of onrechtstreeks verrichten aan personen gevestigd in belastingparadijzen indien het totaal bedrag van de betalingen die tijdens het belastbaar tijdperk werden gedaan, een minimum bedrag van 100.000 euro bereikt.

De bedoeling van deze nieuwe aangifteplicht zou erin bestaan om de focus bij fiscale controles te verleggen van het opsporen van betalingen aan belastingparadijzen naar het onderzoek van de legitimiteit van dergelijke betalingen.

1 BS 30 december 2009, p. 82310.

2 M.v.T., Parl. St., Kamer 2009-10, nr. 2278/001, p. 70-71.

Definitie van belastingparadijzen

Als belastingparadijzen worden omschreven enerzijds, de landen die door het Mondiaal Forum van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) inzake transparantie en uitwisseling van inlichtingen worden aangemerkt als staten die de OESO-standaard op dat vlak niet effectief of substantieel toepassen en anderzijds, de landen die voorkomen op de lijst van staten zonder of met een lage belasting.

Het eerste criterium blijft vooralsnog zonder uitwerking. Momenteel worden immers geen landen door het Mondiaal Forum van de OESO inzake transparantie en uitwisseling van inlichtingen aangemerkt als staten die de OESO-standaard op dit vlak niet effectief of substantieel toepassen. In mei 2009 werden immers de laatste drie landen (Andorra, Monaco en Liechtenstein) van deze (voorlopige) lijst geschrapt na toezaggingen om snel de internationale standaarden te implementeren. Dit betekent echter niet dat dit criterium in de toekomst niet opnieuw relevant kan worden. Niet alle landen blijken immers even grote inspanningen te leveren om de OESO-standaard effectief te implementeren. Het laatste "progress report" gepubliceerd door de OESO is terug te vinden op de volgende website: www.oecd.org/dat/oecd/50/0/43606256.pdf.

Onder landen zonder of met een lage belasting worden landen verstaan waarvan het nominale belastingtarief van de vennootschapsbelasting lager is dan 10 %. De lijst van landen zonder of met een lage belasting wordt bepaald bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

Volgens de Memorie van Toelichting⁽³⁾ wordt uitgegaan van een tarief van 10 % om te vermijden dat er teveel landen op de lijst zouden voorkomen, hetgeen een te grote administratieve last bij de vennootschappen zou leggen door een toename van het aantal aan te geven verrichtingen. De algemene wereldwijde daling van de vennootschapsbelasting zou immers kunnen leiden tot een overvolle lijst en tot een buitensporige administratieve last voor de vennootschappen.

De ministerraad van 27 januari 2010 heeft deze lijst vastgelegd op initiatief van minister van Financiën Didier Reynders⁽⁴⁾. Het gaat om de volgende landen: Abu Dhabi, Ajman, Andorra, Anguilla, Bahama's, Bahrein, Bermuda, Britse Maagdeneilanden, Kaaimaneilanden, Dubai, Fujairah, Guernsey, Jersey, Jethou, Malediven, Eiland Man, Federatie van Micronesië, Moldavië, Monaco, Montenegro, Nauru, Palau, Ras al Khaimah, Saint-Barthelemy, Sark, Sharjah, Turks en Caicos Eilanden, Umm al Qaiwain, Vanuatu, Wallis-en-Futuna.

Het is betreurenswaardig dat dit koninklijk besluit pas op 12 mei 2010 in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd. De nieuwe aangifteverplichting heeft dus meer dan vijf maanden bestaan zonder dat belastingplichtigen kennis hadden van de definitieve lijst van landen zonder of met een lage belasting.

Het Verslag aan de Koning⁽⁵⁾ bij het koninklijk besluit van 6 mei 2010 verstrekt nadere toelichting over hoe deze lijst tot stand is gekomen.

In de lijst worden eerst en vooral die landen opgenomen waar geen stelsel van vennootschapsbelasting bestaat, dus landen waar vennootschappen niet worden onderworpen aan een inkomstenbelasting. Daarnaast worden in de lijst ook de landen opgenomen waar de vennootschappen worden onderworpen aan een inkomstenbelasting waarvan het nominale tarief minder dan 10 % bedraagt.

In een aantal landen opgenomen in de lijst, wordt een beperkt aantal vennootschappen die actief zijn in welbepaalde sectoren, in afwijking van het stelsel van het gemeen recht, aldaar onderworpen aan een belasting van ten minste 10 %. Niettegenstaande geldt de aangifteplicht voorzien in artikel 307, § 1, derde lid van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, voor alle betalingen die rechtstreeks of onrechtstreeks worden gedaan aan personen die gevestigd zijn in één van die landen. Zo is het standaard nominale tarief van de vennootschapsbelasting in Guernsey, Jersey en het Eiland Man 0 %, terwijl financiële instellingen (en in sommige gevallen openbare nutsbedrijven en vennootschappen die onroerend goed aanhouden) onderworpen worden aan een nominale belastingtarief van 10 of 20 %. In de Maldiven zijn vennootschappen in het algemeen niet aan enige belasting gelijkaardig aan de vennootschapsbelasting onderworpen. Enkel financiële instellingen worden aan een belasting op de netto-winst onderworpen. In Bahrein worden enkel oliemaatschappijen aan een inkomstenbelasting onderworpen. In het geval van de Verenigde Arabische Emiraten geldt er voor vennootschappen een principiële onderworpenheid aan inkomstenbelasting, maar worden enkel financiële instellingen en oliemaatschappijen effectief aan een inkomstenbelasting onderworpen waarvan het nominale tarief 10 % of meer bedraagt.

Ook Monaco bevindt zich op deze lijst; dit ondanks een tarief van 33,33 %. Dit valt te verklaren door het feit dat ondernemingen slechts aan de vennootschapsbelasting worden onderworpen indien ze welbepaalde activiteiten verrichten. In het bijzonder wordt dit tarief bijvoorbeeld toegepast op industriële en commerciële ondernemingen die minstens 25 % van hun omzet realiseren met activiteiten buiten Monaco.

Volgens de Memorie van Toelichting⁽⁶⁾ bij de wet van 23 december 2009 zal deze lijst bij koninklijk besluit om de twee jaar worden bijgewerkt. De belastingplichtigen dienen zich te baseren op de lijst die van kracht is op 1 januari van het aanslagjaar dat verbonden is aan het belastbare tijdperk tijdens hetwelk de bedoelde verrichtingen zijn uitgevoerd.

Men kan zich de vraag stellen wat er gebeurt indien een land in de loop van die twee jaar zijn fiscale wetgeving aanpast en daardoor niet meer als een belastingparadijs kwalificeert. Vervalt dan automatisch de aangifteverplichting? Het antwoord lijkt ons negatief te zijn. De wettekst verwijst immers uitdrukkelijk naar landen die "voorkomen op de

Het is betreurenswaardig dat dit koninklijk besluit pas op 12 mei 2010 in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd. De nieuwe aangifteverplichting heeft dus meer dan vijf maanden bestaan zonder dat belastingplichtigen kennis hadden van de definitieve lijst van landen zonder of met een lage belasting.

3 M.v.T., *Parl. St.*, Kamer 2009-10, nr. 2278/001, p. 71.

4 Persbericht van de ministerraad van 27 januari 2010. Zie hierover: M. DHAENE, "Nieuwe lijst belastingparadijzen en actualisatie DBI-landenlijst", *Fiscolooq* 2010, afl. 1191, p. 1-3 en K. JANSENS, "Lijst met belastingparadijzen goedgekeurd", *Fisc. Act.* 2010, afl. 5, p. 1-4.

5 BS 12 mei 2010, p. 26157.

6 M.v.T., *Parl. St.*, Kamer 2009-10, nr. 2278/001, p. 70.

lijst” bij het bepalen van de aangifteplicht. De aangifteplicht zal dus blijven bestaan, al stemt de lijst niet langer overeen met de werkelijkheid.

Doordat deze lijst een limitatief karakter heeft, zal de nieuwe aangifteplicht niet gelden voor betalingen aan vennootschappen gevestigd in landen die niet op deze lijst voorkomen (en evenmin door de OESO gebrandmerkt werden).

Geviseerde betalingen

De wetteksten doen heel wat vragen rijzen over de precieze draagwijdte van deze aangifteplicht. In eerste instantie stelt zich de vraag naar wat precies bedoeld wordt met het begrip “betalingen”. Viseert de wetgever alle betalingen die gedaan worden aan belastingparadijen of enkel deze betalingen die in de resultatenrekening opgenomen worden als een kost?

Een voorbeeld kan het belang van deze vraag verduidelijken. Stel dat een Belgische vennootschap een lening heeft gekregen van een vennootschap gevestigd in een belastingparadijs. De Belgische vennootschap betaalt in een gegeven belastbaar tijdperk 220.000 euro aan de vennootschap gevestigd in een belastingparadijs. Dit bedrag valt uiteen in een terugbetaling van de lening voor een bedrag van 200.000 euro en een interestbetaling van 20.000 euro. Telt het volledige bedrag van de betaling om te bepalen of men onder de bijzondere aangifteverplichting valt of enkel het deel van de betaling dat een kost vormt voor de Belgische vennootschap, zijnde de interestlasten?

Uit een samenlezing van de artikelen 307, § 1, derde lid en 198, eerste lid, 10° van het Wetboek van de Inkomenbelastingen, volgt ons inziens dat enkel de betalingen worden geviseerd die een kost (uitgave) vormen voor de Belgische vennootschap in kwestie⁽⁷⁾. De aangifteverplichting en de verzuarde bewijslast voor de aftrekbaarheid zijn tekstueel immers onlosmakelijk met elkaar verbonden en het staat buiten kijf dat de verzuarde bewijslast voor de aftrekbaarheid (art. 198, eerste lid, 10° WIB) enkel betrekking kan hebben op betalingen die de aard van een uitgave hebben. Dit is bovendien ook in lijn met de bezorgdheid van de wetgever om geen onnodige administratieve lasten te creëren.

In tweede instantie stelt zich de vraag aan wie dergelijke betalingen moeten gedaan worden om onder de aangifteplicht te vallen. Is de nieuwe regeling beperkt tot betalingen gedaan aan rechtspersonen gevestigd in belastingparadijen of strekt ze zich ook uit naar betalingen gedaan aan natuurlijke personen woonachtig in belastingparadijen?

Ons inziens⁽⁸⁾ blijft de aangifteplicht beperkt tot betalingen gedaan aan vennootschappen (en rechtspersonen met een rechtsvorm vergelijkbaar met Belgische vennootschappen) gevestigd in belastingparadijen. Betalingen aan individuen zijn ons inziens niet geviseerd. Artikel 198, eerste lid, 10° van het Wetboek van de Inkomenbelastingen verwijst immers explicet naar de “vestiging” in

belastingparadijen; hetgeen natuurlijke personen lijkt uit te sluiten. Bovendien werden de belastingparadijen ook uitdrukkelijk gedefinieerd met verwijzing naar het nominaal tarief van de vennootschapsbelasting.

In derde instantie stelt zich de vraag naar wat er gebeurt indien de betaling wordt gedaan aan een bijkuis dat is gevestigd in een belastingparadijs maar waarvan het hoofdhuis niet is gevestigd in een belastingparadijs. Vallen dergelijke betalingen onder de nieuwe aangifteplicht? We vrezen van wel⁽⁹⁾. Omgekeerd zal de aangifteplicht niet gelden indien de betaling gebeurt aan een bijkuis van een in een belastingparadijs gevestigde vennootschap indien dit bijkuis niet in een belastingparadijs is gevestigd.

In vierde instantie kan men zich de vraag stellen naar de draagwijdte van het feit dat de wettekst betalingen viseert die “rechtstreeks of onrechtstreeks” worden gedaan aan vennootschappen gevestigd in belastingparadijen.

Volgens de Memorie van Toelichting⁽¹⁰⁾ heeft de verwijzing naar rechtstreekse of onrechtstreekse betalingen tot doel mechanismen tegen te gaan die erin bestaan winst te laten doorstromen naar vennootschappen (of personen) gevestigd in belastingparadijen, via de tussenkomst van tussenvennotschappen (of tussenpersonen) die niet in een belastingparadijs zijn gevestigd.

In lijn met wat geldt voor andere fiscale bepalingen moet ons inziens het begrip “onrechtstreeks” beperkt worden geïnterpreteerd. Daarom kunnen ons inziens onrechtstreekse betalingen enkel betalingen viseerden die worden gedaan aan personen die niet voor eigen rekening optreden, zoals bijvoorbeeld naamleners.

Tenslotte mag deze aangifteverplichting ook niet dusdanig geïnterpreteerd worden dat ze onmogelijke verplichtingen zou opleggen. Wanneer een Belgische vennootschap bijvoorbeeld interest betaalt op een beursgenoteerde obligatie, zal hij dikwijls niet weten wie de begunstigde is. De aangifteverplichting mag in dergelijk geval geen toepassing vinden⁽¹¹⁾.

Verzuarde bewijslast

Heeft de belastingplichtige om één of andere reden nagelaten aangifte te doen van door artikel 307, § 1, derde lid van het Wetboek van de Inkomenbelastingen geviseerde betalingen, dan worden deze betalingen overeenkomstig het nieuwe artikel 198, eerste lid, 10° van het Wetboek van de Inkomenbelastingen niet als beroepskosten aangemerkt en wordt de aftrek van deze uitgaven automatisch geweigerd. Indien de belastingplichtige de geviseerde betalingen wel heeft aangegeven, dan zal de aftrek bij een fiscale controle enkel worden toegestaan wanneer de belastingplichtige met alle rechtsmiddelen bewijst dat de desbetreffende betalingen werden uitgevoerd in het kader van “werkelijke en oprechte verrichtingen” en dat ze met personen zijn verricht andere dan “artificiële constructies”.

7 In dezelfde zin: P. SMET, “Betalingen aan belastingparadijen: nog veel onduidelijkheden”, *Fiscoloop* 2009, afl. 1185, p. 1-4.

8 Zie ook: M.v.T., *Parl. St.*, Kamer 2009-10, nr. 2278/001, p. 72.

9 In dezelfde zin: P. SMET, “Betalingen aan belastingparadijen: nog veel onduidelijkheden”, *Fiscoloop* 2009, afl. 1185, p. 1-4.

10 Zie ook : M.v.T., *Parl. St.*, Kamer 2009-10, nr. 2278/001, p. 71.

11 In dezelfde zin: P. SMET, “Betalingen aan belastingparadijen: nog veel onduidelijkheden”, *Fiscoloop* 2009, afl. 1185, p. 1-4 en P. VANLERBERGHE en J. GOUBERT, “Aangifteplicht voor geviseerde betalingen”, *Int. Fisc. Act.* 2010, afl. 1, p. 1-3.

Omkering van de bewijslast

De bewijslast wordt dus omgekeerd. Zelfs indien de geviseerde betalingen werden aangegeven, zullen ze slechts aftrekbaar zijn, indien een dubbel bewijs wordt geleverd. Ten eerste moet de belastingplichtige aantonen dat het werkelijke en oprechte verrichtingen betreft. Ten tweede moet worden aangetoond dat deze verrichtingen werden aangegaan met personen andere dan artificiële constructies.

De verwijzing naar “werkelijke en oprechte verrichtingen” is niet nieuw in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen. Deze is bijvoorbeeld ook terug te vinden in artikel 54 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen⁽¹²⁾. In de Memorie van Toelichting wordt voor de interpretatie van deze begrippen dan ook verwezen naar de administratieve commentaar op artikel 54 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen. Bedoeld zouden worden de beroepsverrichtingen die werkelijk beantwoorden aan een industriële, commerciële of financiële noodzaak, en die normaal een compensatie vinden of moeten vinden in de totaliteit van de ondernemingsactiviteit⁽¹³⁾.

De notie van “artificiële constructie” is wel nieuw in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen. Ze vindt haar oorsprong in de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie, in het bijzonder in het arrest “Cadbury Schweppes” van 12 september 2006⁽¹⁴⁾.

In deze zaak betwistte Cadbury Schweppes de toepassing van de Engelse Controlled Foreign Company (CFC) regels op haar financieringsvennootschap gevestigd in Ierland op basis van de vrijheid van vestiging. Het Hof van Justitie besliste uiteindelijk dat:

“De artikelen 43 EG en 48 EG aldus moeten worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen de opneming in de belastinggrondslag van een in een lidstaat gevestigde binnenlandse vennootschap van door een gecontroleerde buitenlandse vennootschap in een andere lidstaat gemaakte winst wanneer deze winst daar lager wordt belast dan in eerstgenoemde lidstaat, tenzij een dergelijke opneming gebeurt in geval van een volstrekt kunstmatige constructie, opgezet om de normaal verschuldigde nationale belasting te ontwijken. Een dergelijke belastingmaatregel moet bijgevolg buiten toepassing worden gelaten wanneer uit objectieve en door derden controleerbare elementen blijkt dat ondanks het bestaan van fiscale bewegredenen, de betrokken gecontroleerde buitenlandse vennootschap daadwerkelijk in de lidstaat van ontvangst is gevestigd en er daadwerkelijk economische activiteiten uitoefent.”

De Memorie van Toelichting leidt uit deze Europese rechtspraak af dat een artificiële constructie geen verband houdt met enige economische realiteit en bedoeld is om de belasting in België te onduiken. Dergelijke artificiële constructie heeft dus geen wezenlijke economische band met het land waar ze gevestigd is. Het kan hierbij gaan om een dochter- of kleindochteronderneming die een “brievenbus- of een dekmantelvennootschap” is⁽¹⁵⁾.

In een andere passage van de Memorie van Toelichting⁽¹⁶⁾ wordt verder gepreciseerd dat in het kader van fiscale controles zal worden nagegaan of die betalingen wel degelijk beantwoorden aan rechtmatige overwegingen van industriële of commerciële aard, of ze “at arm's length” zijn en gedaan zijn in het kader van verrichtingen die geen kunstmatige constructies zijn bedoeld om in België de belasting te ontwijken.

Een vraag die zich stelt is wat er gebeurt indien een Belgische vennootschap een betaling verricht aan een niet-verbonden partij gevestigd in een belastingparadijs. Moet de belastingplichtige dan ook aantonen dat het geen artificiële constructie betreft? Veelal zal de Belgische vennootschap dit immers moeilijk kunnen beoordelen. In de doctrine wordt dan ook verdedigd dat enkel het geval wordt geviseerd waarbij de belastingplichtige zelf de (Belgische) belasting probeert te ontwijken door het opzetten van een brievenbusstructuur in een belastingparadijs⁽¹⁷⁾.

Interactie met andere aftrek beperkingen

Artikel 198, eerste lid, 10° van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen vermeldt uitdrukkelijk dat deze bepaling geldt “onverminderd de toepassing van artikel 219...”. Indien de geviseerde betalingen kosten betreffen bedoeld in artikel 57 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, zullen deze betalingen daarom het voorwerp uitmaken van twee verschillende aangiftes: enerzijds de fiche 281.50 om de aanslag geheime commissielonen te vermijden, anderzijds het nieuwe aangifteformulier als bedoeld in artikel 307, § 1, derde lid, *in fine* van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen. Te noteren is dat artikel 219 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen niet werd uitgebreid met de betalingen geviseerd in artikel 198, eerste lid, 10° van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, zodat de aanslag geheime commissielonen ongewijzigd blijft.

Een meer delicate vraag is of ook andere aftrekbeperkingen, zoals de artikelen 49, 54, 55 en 344, § 2 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, van toepassing blijven. In de doctrine⁽¹⁸⁾ wordt alvast geargueert dat dit niet het geval is bij gebrek aan een expliciete verwijzing in artikel 198, eerste lid, 10° van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen. Ook de Raad van State toonde zich sceptisch omtrent een mogelijke gecombineerde toepassing van de aftrekbeperkingen en verwees hiervoor naar het beginsel van de proportionaliteit. Mocht de fiscale administratie desalniettemin (en onder voorbehoud van toetsing door de rechtersbanken) het tegengestelde standpunt innemen, dan dreigt dit aanleiding te geven tot een zware bewijslast voor Belgische ondernemingen die betalingen verrichten aan vennootschappen gevestigd in een belastingparadijs.

De bewijslast wordt dus omgekeerd. Zelfs indien de geviseerde betalingen werden aangegeven, zullen ze slechts aftrekbaar zijn, indien een dubbel bewijs wordt geleverd.

12 Deze bepaling luidt als volgt: “Interest, in artikel 90, 11°, bedoeld vergoedingen, die worden betaald als compensatie voor deze intresten, retributies voor de concessie van het gebruik van uitvinding-socetrooien, fabricageprocédés en andere dergelijke rechten, of bezoldigingen voor prestaties of diensten, worden niet als beroepskosten aangemerkt indien zij rechtstreeks of onrechtstreeks worden betaald of toegekend aan een in artikel 227 vermelde belastingplichtige of aan een buitenlandse inrichting die krachtens de bepalingen van de wetgeving van het land waar zij gevestigd zijn, niet aan een inkomstenbelasting zijn onderworpen of voor zulke inkomsten aldaar aan een aanzienlijk gunstigere belastingregeling zijn onderworpen dan die waaraan die inkomsten in België zijn onderworpen, tenzij de belastingplichtige door alle rechtsmiddelen bewijst dat zij verband houden met werkelijke en oprechte verrichtingen en mits zij de normale grenzen niet overschrijden.”

13 M.v.T., Parl. St., Kamer 2009-10, nr. 2278/001, p. 65.

14 Hvj EG, *Cadbury Schweppes plc., Cadbury Schweppes Overseas Ltd v. Commissioners of Inland Revenue*, arrest van 12 september 2006, C-196/04, Jur. 2006, I-7995.

15 M.v.T., Parl. St., Kamer 2009-10, nr. 2278/001, p. 65.

16 M.v.T., Parl. St., Kamer 2009-10, nr. 2278/001, p. 71.

17 P. SMET, “Betalingen aan belastingparadijzen : nog veel onduidelijkheden”, *Fiscoloopg 2009*, afl. 1185, p. 3.

18 Zie: M. GOSSIAUX, “Les nouveautés 2010 à l’impôt des sociétés”, *Act. Fisc. 2010*, afl. 10, p. 4 en P. VANLBERGHE en J. GOUBERT, “Aangifteplicht voor geviseerde betalingen”, *Int. Fisc. Act. 2010*, afl. 1, p. 1-3.

Gevolgen voor de onderneming en de externe audit

- 19 Volgens het controleraamwerk van de Committee of Sponsoring Organizations of the Threadway Commission (COSO) heeft interne controle als doelstelling naast de effectiviteit en efficiëntie van operaties en de betrouwbaarheid van financiële rapportering, inderdaad ook het nakomen van toepasselijke wet- en regelgeving (COSO, *Internal Control – Integrated Framework*, Jersey City, COSO, 1994, p. 13).
- 20 Vr. en Antw. Kamer 2009-10, 25 januari 2010, p. 129 (Vr. nr. 363 C. BROTCORNE).

De impact die de nieuwe programmawet hoofdzakelijk zal teweegbrengen naar de organisatie van de onderneming toe, is dat het intern controlesysteem zal moeten worden aangepast⁽¹⁹⁾. Bijgevolg ligt het voor de hand dat een eerstelijns-detectie wordt uitgevoerd om er voor te zorgen dat de interne controleprocedures een antwoord bieden op de risico's zoals in volgende paragraaf uit de doeken wordt gedaan. In voorkomend geval zullen aanpassingen aan de informaticsystemen, met name de boekhoudkundige organisatie (opmaak van een financieel dagboek *ad hoc*) nodig zijn.

De impact die deze programmawet specifiek zal hebben op de externe audit van een onderneming hangt logischerwijs af van het gegeven of de onderneming in kwestie betalingen verricht aan dergelijke ondernemingen die in belastingparadijzen gevestigd zijn.

In eerste instantie zal de commissaris tijdens de audit van de kostencyclus van de onderneming enerzijds controleren of er rechtstreeks of onrechtstreeks effectief betalingen zijn gebeurd aan ondernemingen die gevestigd zijn in landen die krachtens het nieuwe artikel 307, § 1, derde lid van het Wetboek van de Inkomenbelastingen kwalificeren als belastingparadijzen, en anderzijds nagaan of het totaal bedrag van de betalingen die tijdens het belastbaar tijdperk werd gedaan aan dergelijke belastingparadijzen, een minimum bedrag van 100.000 euro bereikt.

Indien aan beide bovenstaande voorwaarden voldaan is, zal er in het kader van de controle op de belastingen op het resultaat (post X van de lijst in artikel 89 van het koninklijk besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het Wetboek van vennootschappen) geverifieerd worden of de gecontroleerde onderneming aangifte heeft gedaan (of zal doen) van deze betalingen. Als wordt geconstateerd dat dit inderdaad is gebeurd, ligt de verzwaarde bewijslast bij de belastingplichtige onderneming zelf. Dit alles op straffe van het niet in aanmerking komen als beroepskost van desbetreffende betalingen.

Conclusie

Gelet op het feit dat bepaalde betalingen aan laag belaste begunstigden reeds werden geviseerd door enkele artikelen uit het Wetboek van de Inkomenbelastingen, is de onmiddellijke impact van deze nieuwe regels al bij al wellicht relatief beperkt. Desalniettemin dient hun invoering de belastingplichtigen ertoe aan te zetten om bepaalde structuren met belastingparadijzen opnieuw te bestuderen. Het lijdt immers geen twijfel dat de nieuwe aangifteverplichting tot gevolg zal hebben dat betalingen aan belastingparadijzen bij een fiscale controle veel sneller aan bod zullen komen.

Negatief is dat de bewoordingen en opbouw van deze nieuwe bepalingen veel onduidelijkheden en toepassingsproblemen tot gevolg (dreigen te) hebben. Deze juridische onzekerheid werd reeds aangekaart in een parlementaire vraag⁽²⁰⁾. In zijn antwoord van 30 maart 2010 heeft de Minister van Financiën gemeld dat de fiscale administratie de bestaande onduidelijkheden momenteel grondig onderzoekt en voor eind september 2010 nadere toelichting zal verschaffen in een circulaire.

Positief is dat de wetgever heeft gepoogd om de administratieve verplichtingen niet noodloos te verzwaren (bijvoorbeeld door het vereiste minimumparaf op 10 % te zetten en niet op 15 %). Gehoopt mag worden dat de fiscale administratie bij het opstellen van de voormalde circulaire deze bezorgdheid van de wetgever in gedachten zal houden.

Paiements à des paradis fiscaux : nouvelle obligation de déclaration et charge de la preuve alourdie

Résumé

La loi programme du 23 décembre 2009 (M.B., 30 décembre 2009, p. 82310) a, dans le cadre de la lutte contre la fraude fiscale, introduit une nouvelle obligation de déclaration pour les sociétés (et les institutions) belges qui effectuent des paiements à des paradis fiscaux. En même temps, une charge de la preuve alourdie a été introduite pour ce qui concerne la déductibilité fiscale de tels paiements.

Les nouvelles dispositions légales n'excellent malheureusement pas en clarté, ce qui crée de grandes incertitudes concernant les nouvelles obligations fiscales pour les paiements à des paradis fiscaux. Ces nouvelles dispositions sont toutefois en vigueur depuis le 1er janvier 2010.

En attente de la publication d'une circulaire administrative, la présente contribution donne un aperçu détaillé de ces nouvelles règles fiscales et commente les incertitudes existantes.

Payments to tax havens: new mandatory reporting and increased burden of proof

Summary

In the framework of the battle against tax fraud, the Programme Law of 23 December 2009 (Belgian Official Journal of 30 December 2009, page 82310) has introduced new mandatory reporting obligations for Belgian companies (and Belgian institutions) that make payments to tax havens. At the same time, an increased burden of proof was introduced regarding tax deductibility of such payments.

Unfortunately, these new regulations are not remarkable for their clarity. Accordingly, at this moment, there is huge uncertainty regarding the new tax obligations regarding payments to tax havens. However, these new regulations have entered into force on 1 January 2010.

In anticipation of the publication of an administrative circular, this contribution gives a detailed overview of these new tax rules as well as an interpretation of the existing uncertainties.

L'exercice en société des professions du chiffre : le retour au droit commun de la responsabilité

Le régime traditionnel de la responsabilité des professionnels du chiffre exerçant leur activité en société

Il est généralement admis que le professionnel du chiffre qui exerce ses fonctions au sein d'une société est personnellement responsable des conséquences dommageables de ses fautes professionnelles.

Un très récent arrêt de la Cour de cassation française, du 23 mars 2010⁽¹⁾, a ainsi réaffirmé le principe de la responsabilité personnelle du commissaire aux comptes agissant en qualité d'associé, d'actionnaire ou de dirigeant d'une société titulaire d'un mandat de commissaire aux comptes et ce, « de façon générale et prétorienne, sans référence au moindre texte », précise le professeur DAIGRE dans son commentaire critique⁽²⁾ de l'arrêt. L'auteur cité procède à la recherche d'un fondement de cette solution prétorienne tantôt dans les textes législatifs ou réglementaires, tantôt dans la nature en soi de l'activité du commissaire aux comptes. Il conclut que c'est sa nature libérale, fondée sur la force de l'*intuitu personae* qui justifie ce régime d'exception, le tout dans un contexte d'égalité des professionnels : il n'y aurait pas de raison de traiter différemment ceux qui exercent à titre individuel et ceux qui exercent au sein d'une société.

En d'autres termes, conclut l'auteur, à défaut de texte législatif écartant expressément leur responsabilité personnelle, les professionnels libéraux sont par principe responsables personnellement des actes professionnels qu'ils accomplissent, quel que soit leur mode d'exercice⁽³⁾.

La rupture avec la tradition : la loi du 18 janvier 2010

Le législateur belge a fait le choix de rompre avec la solution traditionnelle, désormais reléguée au passé. Le nouveau régime affecte les réviseurs d'entreprises, experts-comptables externes et conseils fiscaux externes, comptables et comptables-fiscaux, soit les professionnels du chiffre, dont le statut est réglé par la loi du 22 juillet 1953 créant un Institut des Réviseurs d'Entreprises et organisant la supervision publique de réviseurs d'entreprises, coordonnée le 30 avril 2007, ci-après « la loi du 22 juillet 1953 » (pour les réviseurs d'entreprises) et par la loi du 22 avril 1999 relatives aux professions comptables et fiscales, ci-après « la loi du 22 avril 1999 » (pour les autres professions comptables et fiscales).

La loi du 18 janvier 2010 relative à l'exercice d'une profession libérale et réglementée du chiffre par une personne morale⁽⁴⁾, entrée en vigueur le 27 mars 2010 (ci-après « la nouvelle loi »), a en effet opté pour le retour au droit commun de la responsabilité limitée des sociétés d'exercice de la profession du chiffre, sans plus désormais lier personnellement, sauf exception, le représentant-personne physique désigné. La matière disciplinaire constitue l'exception visée par la loi : le représentant-personne physique de la société est soumis aux mêmes conditions et encourt la même responsabilité disciplinaire que s'il exerçait cette mission en son nom et pour compte propre. La nouvelle loi permet aussi aux professionnels du chiffre, personnes physiques et morales, de s'exonérer largement de leur responsabilité contractuelle.

Ratio legis

Cet ajustement du régime de responsabilité des professionnels du chiffre répond à une demande émanant d'un groupe plus large, celui des professions intellectuelles prestataires de services et s'inscrit dans le contexte général de la mise en œuvre de la mesure n° 15 du Plan fédéral pour les PME, approuvé par le gouvernement le 10 octobre 2008. A l'instar du régime consacré pour les architectes depuis 2006, le plan envisage d'autoriser l'exercice en société de toutes les professions libérales et réglementées (agents immobiliers, géomètres-experts, vétérinaires, avocats, médecins, etc.) pour permettre à leurs titulaires de voir leur responsabilité professionnelle prise en charge, sous certaines conditions, par la personne morale constituée et non plus par son fondateur, personne physique⁽⁵⁾.

La mise en œuvre de cette mutation se traduit en une loi courte (huit articles) apportant des modifications, certaines majeures, d'autres mineures, aux deux lois précitées organisant les professions du chiffre ainsi qu'au Code des sociétés.

Les nouveautés du régime de responsabilité retiendront notre attention dans une première partie, les autres dispositions portant modifications plus mineures, étant évoquées *in fine*.

Patrick DE WOLF
Avocat
Maître de conférences à l'UCL
et aux FUCAM

1 Cass. (fr.), 23 mars 2010 et note J.-J. DAIGRE, *Rev. Soc.*, 2010, pp. 175 à 176.

2 Voy. le commentaire critique de J.-J. DAIGRE, *Ibidem*, p. 176.

3 *Ibidem*, p. 179.

4 M.B., 17 mars 2010, p. 16672.

5 Doc. parl., Ch. repr., 2009-2010, n° 2261/002, p. 3.

La loi du 18 janvier 2010 relative à l'exercice d'une profession libérale et réglementée du chiffre par une personne morale a opté pour le retour au droit commun de la responsabilité limitée des sociétés d'exercice de la profession du chiffre, sans plus désormais lier personnellement, sauf exception, le représentant-personne physique désigné. La matière disciplinaire constitue l'exception visée explicitement par la loi.

La responsabilité civile et pénale de la société – la responsabilité disciplinaire du représentant-personne physique

A. Le nouveau régime applicable aux experts-comptables et conseils fiscaux

L'ancien article 32, al. 1er de la loi du 22 avril 1999 portait obligation, pour la société dotée de la personnalité juridique qui s'est vu confier la qualité d'expert-comptable et/ou de conseil fiscal, de désigner un représentant-personne physique (parmi ses associés, gérants ou administrateurs) chargé d'exécuter chaque mission confiée à la société. Ce représentant-personne physique doit lui-même s'être vu conférer la qualité d'expert-comptable ou de conseil fiscal. Il encourait les mêmes responsabilités civiles, pénales et disciplinaires que s'il exerçait cette mission en nom et pour compte propre.

La nouvelle loi (art. 3 modifiant l'article 32 de la loi du 22 avril 1999) innove sur deux points, étant (i) la limitation des cas de désignation d'un représentant-personne physique et la suppression de la référence aux formalités de publicité et (ii) l'étendue de sa responsabilité.

1 – La désignation d'un représentant-personne physique

L'obligation de désigner un représentant-personne physique se limite désormais au cas où une mission relevant du monopole de l'expert-comptable⁽⁶⁾ est confiée à la société.

Le nouveau régime, ainsi allégé, se rapproche des règles applicables aux réviseurs d'entreprises, l'article 16 de la loi du 22 juillet 1953 limitant l'obligation de désigner un représentant-personne physique, au cas où une mission révisorale est confiée au cabinet de révision.

La nouvelle loi abroge par ailleurs l'article 32, al. 2, visant la publicité de la désignation et de la cessation des fonctions du « représentant permanent ». Outre que ce vocable crée une confusion avec la notion de « représentant-personne physique », il n'a pas vocation à s'appliquer aux experts-comptables et conseils fiscaux. Ces mesures de publicité visent la mission du commissaire-réviseur⁽⁷⁾.

2 – La responsabilité du représentant-personne physique

a. Principes

Le représentant-personne physique, conformément à l'objectif général de la loi, ne supporte en principe plus de responsabilité civile et pénale mais seulement la même responsabilité disciplinaire que s'il exerçait cette mission en son nom et pour compte propre.

Les travaux préparatoires soulignent l'objectif visé par le projet de loi du 10 décembre 2009, de circonscrire la responsabilité professionnelle des titulaires des professions économiques relevant de l'IPCF, de l'IEC et de l'IRE, dans les limites raison-

nables et acceptables sur le plan déontologique. L'objectif déclaré n'est pas de réduire la couverture du risque à l'égard du consommateur. L'assurance demeure obligatoire, « la couverture pour la personne qui a subi un dommage reste en tout cas inchangée (...) mais ce ne sera plus la personne physique, mais la personne morale qui comparaîtra devant le tribunal (...)⁽⁸⁾ ».

A la lecture de la nouvelle loi, la société est désormais seule, en principe, à endosser la responsabilité civile et pénale encourue dans le cadre des missions qu'elle exerce.

En principe seulement, car la lecture des travaux préparatoires semble réservé, à notre avis sans fondement légal, le cas des « fautes commises avec une intention frauduleuse ou avec une intention de nuire ».

b. Les exceptions malencontreusement suggérées par les travaux préparatoires

La Ministre des PME, des indépendants, de l'agriculture et de la politique scientifique a en effet souligné, lors de la discussion générale du projet qu'« *il y a toutefois des exceptions pour les experts-comptables et les réviseurs d'entreprises qui ont dans certaines situations le monopole pour l'exécution de certaines tâches et, par conséquent, c'est la personne physique qui restera personnellement responsable. Sa responsabilité sera toutefois limitée à 3 millions d'euros, comme c'est déjà le cas aujourd'hui. Il va de soi que lorsqu'il est question de fraude ou d'infractions dans le chef de l'administrateur délégué ou du gérant, la personne concernée sera poursuivie personnellement* ».

Et d'ajouter que « *le projet de loi ne change rien aux actions en responsabilité que peut intenter une partie lésée. En cas de faute commise avec une intention frauduleuse ou à des fins de nuire, la personne physique ne peut se soustraire à sa responsabilité*⁽⁹⁾ ».

Il semble se déduire de ce commentaire que le régime de responsabilité personnelle du représentant-personne physique⁽¹⁰⁾ ne serait pas réduit par l'effet de la loi à la seule sphère disciplinaire (ainsi qu'il est prévu dans le nouvel article 32 de la loi du 22 avril 1999) mais serait étendu, de manière générale, à un autre type de faute, « *la faute commise avec une intention frauduleuse ou avec une intention de nuire* ».

Ce n'est pas le nouvel article 32 qui semble servir de fondement à cette assertion du Ministre, mais bien le nouvel article 33 de la loi du 22 avril 1999. L'exposé des motifs⁽¹¹⁾ de l'article 4 de la nouvelle loi (portant modification de l'article 33 de la loi du 22 avril 1999) nous apprend en effet que: « *Cet article a pour but d'interdire au titulaire de la profession qui exerce son activité **par une personne morale** (nous soulignons) de limiter sa responsabilité dans certains cas précis considérés comme ne pouvant faire l'objet d'une exonération de responsabilité* ».

Cette référence surprend dans la mesure où l'article 4 portant modification de l'article 33 de

6 Il s'agit des missions visées à l'article 34, 2° ou 6°, de la loi du 22 avril 1999.

7 Exposé des motifs du projet de loi relatif à l'exercice d'une profession libérale et réglementée du chiffre par une personne morale, 19 novembre 2009, Doc. parl., Ch. repr., 2009-2010, n° 2261/002, p. 6.

8 Déclaration de la Ministre des PME, des indépendants, de l'agriculture et de la politique scientifique, Rapport fait au nom de la commission chargée des problèmes de droit commercial et économique, 10 décembre 2009, Doc. parl., Ch. repr., 2009-2010, n° 2261/002, p. 5.

9 *Ibidem*, p. 6.

10 Les commentaires exprimés par le Ministre, cités par extraits ci-dessus, n'évoquent pas le « représentant-personne physique », mais « la personne physique » ou « la personne concernée ». Il est plus que malaisé d'identifier cette personne.

11 Doc. parl., Ch. repr., 2009-2010, n° 2261/002, p. 7.

la loi du 22 avril 1999 ne semble pas traiter spécifiquement de la responsabilité personnelle de la personne physique (laquelle ?) mais, plus largement, (a) de la responsabilité des professionnels du chiffre (personnes physiques et morales)⁽¹²⁾ (b) de la possibilité de s'exonérer de cette responsabilité et, enfin, (c) de l'obligation, toujours pour les mêmes, de conclure un contrat d'assurance RC professionnelle.

Examinons les changements apportés par la nouvelle loi avant de revenir sur la question délicate de la responsabilité personnelle des professionnels qui exercent leur activité par le truchement d'une société (ci-après, iv).

3 – La fin de l'interdiction absolue des clauses de limitation de responsabilité

a. Le nouvel article 33 de la loi du 22 avril 1999

Le nouvel article 33 de la loi du 22 avril 1999 dispose désormais que :

- Les experts-comptables externes et les conseils fiscaux externes sont responsables de l'accomplissement de leurs missions professionnelles conformément au droit commun (al. 1er, texte inchangé).
- Il leur est interdit de se soustraire à cette responsabilité, même partiellement, par un contrat particulier, dans les cas suivants :
 - (i) Lors de l'accomplissement d'une mission exécutée par un expert-comptable externe dont l'accomplissement est réservé par ou en vertu de la loi au commissaire ou, en l'absence de commissaire, à un réviseur ou à un expert-comptable conformément à l'article 17, alinéa 4 de la loi créant un Institut des Réviseurs d'Entreprises et organisant la supervision publique de la profession de réviseur d'entreprises, coordonnées le 30 avril 2007.
 - (ii) En cas de faute commise avec une intention frauduleuse ou à des fins de nuire (al. 2, texte nouveau).
- Ils sont tenus de faire couvrir leur responsabilité civile professionnelle par un contrat d'assurance approuvé par le Conseil de l'Institut (al. 3, texte inchangé).

Cet article présente de grandes similitudes avec le régime mis en place par la loi du 23 décembre 2005 pour les réviseurs d'entreprises (et pour les experts-comptables dans le cadre des missions qu'ils partagent avec les réviseurs) à l'article 17 de la loi du 22 juillet 1953. Rappelons que cet article traite également (a) de la responsabilité des réviseurs d'entreprises conformément au droit commun dans le cadre de leurs missions légales, (b) de l'exonération de responsabilité au-delà de trois millions ou de douze millions d'euros, selon qu'elle concerne l'accomplissement d'une mission pour

une société autre que cotée ou pour une société cotée – exonération exclue en cas d'infraction commise avec intention frauduleuse ou à dessein de nuire et, enfin (c) de l'assurance RC professionnelle.

b. La référence au droit commun de la responsabilité

La référence au droit commun de la responsabilité est inchangée. Elle figurait déjà dans la loi.

Les principes de la responsabilité contractuelle ou quasi-délictuelle des professionnels du chiffre sont bien connus et ont été abondamment décrits et commentés par la doctrine⁽¹³⁾.

c. Exonération de responsabilité

La réelle innovation figurant au nouvel article 33 réside donc dans l'abandon de l'interdiction absolue faite à l'expert-comptable et/ou conseil fiscal de s'exonérer de sa responsabilité. Qu'il s'agisse d'une personne physique ou d'une société, le professionnel visé par la loi peut s'exonérer de sa responsabilité, sauf :

- 1° lors de l'accomplissement d'une mission exécutée par un expert-comptable externe dont l'accomplissement est réservé par ou en vertu de la loi au commissaire ou, en l'absence de commissaire, à un réviseur ou à un expert-comptable (conformément à l'article 17 de la loi du 22 juillet 1953);

- 2° en cas de faute commise avec une intention frauduleuse ou à des fins de nuire.

Nonobstant le mutisme des travaux préparatoires, il semble se déduire *a contrario* de cette disposition que l'exonération de responsabilité est possible dans tous les autres cas : certainement dans le cadre des missions purement contractuelles mais aussi dans le cadre des missions visées à l'article 34, 2° ou 6° de la loi du 22 avril 1999. Seules les tâches visées à l'article 17 de la loi du 22 juillet 1953 sont expressément exclues.

Le retour à l'autonomie de la volonté en matière d'exonération de responsabilité est donc de principe tant pour les professionnels en société que pour les personnes physiques et la nouveauté est de taille. Les exceptions sont désormais connues.

A peine de vider de leur contenu les obligations à charge du professionnel, l'exonération de sa responsabilité doit être contenue dans des limites raisonnables. La question s'était posée de la même manière pour l'exonération des réviseurs d'entreprises pour les missions contractuelles (pour lesquelles le plafond de 3 millions ou de 12 millions d'euros est inapplicable). Nous faisons notre égard le commentaire émis à l'époque par Michel De WOLF, selon lequel « *une limitation, voire une exonération excessive de responsabilité dans les missions contractuelles ne sauraient toutefois être admises, car elles seraient contraires aux principes de dignité de la profession* », et le même auteur de poursuivre que l'absence de limitation de responsabilité pourrait

La réelle innovation figurant au nouvel article 33 réside donc dans l'abandon de l'interdiction absolue faite à l'expert-comptable et/ou conseil fiscal de s'exonérer de sa responsabilité.

12 L'article 5, § 1er de la loi du 22 avril 1999 précise que la liste des experts-comptables reprend, dans une sous-liste, les experts-comptables externes visés aux articles 35 et 36. La liste des conseils fiscaux reprend, dans une sous-liste, les conseils fiscaux externes visés aux articles 39 et 40. La référence aux professionnels dits « externes » englobe donc les personnes physiques et morales.

13 Voy. Notamment C. MELOTTE, « La responsabilité des professions comptables », Bruxelles, Kluwer, 2008, 134 p. ; P.-A. FORIERS et M. v. KUEGELGEN, « La responsabilité civile des réviseurs et experts-comptables », Rev. Dr. ULB, 1992, pp. 11 à 61. Voy. aussi notre étude, « La responsabilité de l'organe de gestion et du commissaire », in *Le nouveau visage du contrôle des comptes et du révisorat d'entreprises*, Bruxelles, Bruylants, 2007, spéc. pp. 241 à 258.

elle aussi constituer une faute déontologique car contraire à la pérennité de la profession recherchée par le législateur⁽¹⁴⁾. Le conseil s'applique donc *mutatis mutandis* aux professionnels visés par la loi du 22 avril 1999.

En synthèse, la portée de l'article 33, al. 2 (nouveau), de la loi du 22 avril 1999, nous paraît spécifiquement liée aux conventions d'exonération de responsabilité des professionnels (personnes physiques et sociétés confondues), matière dans laquelle l'autonomie de la volonté prévaut dorénavant.

Les limites fixées par la loi, notamment en cas de « faute commise avec une intention frauduleuse à des fins de nuire », s'appliquent à cette seule matière traitée à l'article 33 de la loi du 22 avril 1999 et ne doivent pas, en conséquence être considérées, comme le suggèrent les travaux préparatoires, comme une exception à l'irresponsabilité des personnes physiques exerçant la profession en société (sauf en matière disciplinaire) figurant au nouvel article 32 de la loi du 22 avril 1999.

Les deux nouvelles dispositions décrites aux points 2 et 3 ci-dessus ont un objet, une portée et un champ d'application autonome. On ne saurait donc voir dans le nouvel article 33 de la loi du 22 avril 1999 une limitation du champ d'application du nouvel article 32 de la même loi.

Faut-il en conclure que les représentants-personnes physiques de la société professionnelle n'engageraient pas leur responsabilité personnelle en cas de fraude ou d'intention de nuire ? Non. Ils engagent leur responsabilité, certes, mais en vertu des règles du droit des sociétés et de la jurisprudence de la Cour de cassation évoquées ci-après (iv).

4 – La responsabilité personnelle des dirigeants de la société d'expertise-comptable

Le « représentant-personne physique » (terminologie de l'article 32 de la loi du 22 avril 1999) ou toute autre personne physique dirigeant la société professionnelle, qui aurait commis une faute avec une intention frauduleuse ou avec une intention de nuire sont susceptibles d'engager leur responsabilité personnelle dans les cas visés par la Cour de cassation, en matière de cumul (ou de coexistence) de responsabilités⁽¹⁵⁾.

Rappelons en effet que la Cour de cassation a rendu des arrêts, très abondamment commentés par la doctrine, visant des cas de responsabilité personnelle de dirigeants de sociétés vis-à-vis de tiers, sur pied de l'article 1382 du code civil, en distinguant deux hypothèses :

- celle de la responsabilité personnelle du dirigeant dans un cas où la société a failli à ses obligations contractuelles ;
- celle de la responsabilité personnelle du dirigeant en cas de responsabilité extracontractuelle de la société.

Dans la première hypothèse, un principe de quasi-immunité du dirigeant a été dégagé par la Cour

de cassation, dans son arrêt du 7 novembre 1997, sur la base d'une assimilation de la situation du dirigeant à celle d'un agent d'exécution. Le dirigeant ne sera personnellement responsable que s'il a commis une faute étrangère au contrat liant la société au tiers et que le dommage subi par ce dernier est étranger au même contrat. Ces conditions limitent fortement les cas de responsabilité du dirigeant eu égard à la difficulté pour le tiers d'établir que son dommage ne trouve pas sa source dans le contrat qu'il a noué avec la société. Il est unanimement admis toutefois que la responsabilité du dirigeant est engagée dans tous les cas où il a commis une infraction pénale.

Dans la seconde hypothèse, la Cour de cassation a consacré, par un arrêt du 20 juin 2005, le principe de la co-existence de la responsabilité personnelle du dirigeant avec celle de la société, de sorte que la personne physique ne pourra utiliser la société comme un paravent ou une protection à l'égard des tiers : la fraude pénale ou la faute civile avec intention de nuire (voire toute faute au sens de l'article 1382 du code civil) est bien entendu susceptible d'engager la société mais encore son dirigeant personne physique.

Les personnes physiques qui président aux destinées d'une société professionnelle visée par la loi du 22 avril 1999 pourront donc voir facilement leur responsabilité personnelle engagée en cas de faute pénale, sur base de la jurisprudence rappelée avant. Et non pas sur base de la nouvelle loi.

5 – L'obligation d'assurance

L'obligation de couvrir la responsabilité civile professionnelle par un contrat d'assurance est bien entendu maintenue, particulièrement dans le contexte de glissement vers la société de la responsabilité civile et pénale.

On comparera cette obligation à la faculté laissée aux réviseurs, prévue par l'article 17, al. 3 de la loi du 22 juillet 1953, de recourir à l'assurance, pour couvrir leur responsabilité. Mais l'obligation de s'assurer est pour eux une obligation déontologique.

6 – Extension des mêmes règles aux comptables et fiscalistes agréés

L'ensemble des règles exposées ci-dessus s'appliquent désormais aussi aux comptables et fiscalistes agréés.

L'article 50, § 1er, 1° nouveau de la loi du 22 mars 1999 (modifié par l'article 5 de la nouvelle loi) reprend, en ce qui concerne les comptables et fiscalistes agréés l'ensemble des règles contenues aux articles 32 et 33.

Il précise en effet que ces professionnels (sans distinction entre personnes physiques et morales), (i) sont responsables conformément au droit commun, (ii) qu'ils doivent faire couvrir leur responsabilité par un contrat d'assurance, (iii) qu'ils peuvent s'exonérer de leur responsabilité par un contrat particulier, sauf en cas de faute commise avec une

14 M. DE WOLF, « Le contrôle des comptes annuels et consolidés : du corset belge à la libéralisation européenne », *Evolutions et perspectives du droit des sociétés anno 2006*, Bruxelles, Bruylant, 2006, p. 437.

15 Voy. en particulier, Cass., 29 juin 1989, R.P.S., 1989, p. 175 ; Cass., 7 novembre 1997, R.C.J.B., 1999, pp. 730-732 ; Cass., 20 juin 2005, R.D.C., 2001, p. 301 ; Cass., 20 juin 2005, J.T., 2006, p. 435 et cons. notre étude avec M.-A. DELVAUX, « Les responsabilités civiles des dirigeants de sociétés commerciales », Bruxelles, Larcier, 2009, spéc. pp. 240 à 254.

intention frauduleuse ou à des fins de nuire et (iv) que le représentant-personne physique qui doit être désigné par la personne morale pour la mise en œuvre de chaque mandat qui lui est confié peut engager sa responsabilité disciplinaire.

L'absence de distinction entre missions légales et contractuelles confiées aux comptables et fiscalistes agréés, restreint les limitations au droit de s'exonérer de sa responsabilité aux seuls cas de fraude ou d'intention de nuire.

Les règles applicables aux réviseurs d'entreprises

A l'instar du régime décrit précédemment dans le cadre de la loi du 22 avril 1999, la loi du 22 juillet 1953 est également adaptée pour limiter la responsabilité du représentant réviseur d'entreprises personne physique, chargé d'exécuter une mission révisorale confiée au cabinet de révision, aux seuls cas de responsabilité disciplinaire (art. 16, al. 2 et 3 nouveaux de la loi du 22 juillet 1953 modifiés par l'article 6 de la nouvelle loi).

Les considérations développées ci-dessus sous le point (ii) trouvent donc également à s'appliquer pour les réviseurs d'entreprises.

Pour combler un vide de la loi du 22 juillet 1953, le législateur a confirmé expressément le régime de responsabilité des réviseurs dans l'accomplissement de leurs missions purement contractuelles.

Un article 17 bis fait désormais référence, logiquement, au droit commun de la responsabilité (art. 17 bis, al. 1er) auquel les réviseurs d'entreprises sont soumis lors de l'accomplissement de leurs missions professionnelles autres que celles qui leur sont réservées par la loi ou en vertu de celle-ci.

Il confirme, par ailleurs, la possibilité, pour les réviseurs, de se soustraire à cette responsabilité par un contrat particulier, dans le cadre de ces missions (art. 17 bis, al. 2).

L'exonération visée à l'article 17 bis n'est pas plafonnée, à l'inverse du système mis en place, en 2005, à l'article 17 visant les missions que la loi réserve aux réviseurs en ce compris les missions dont ils partagent le monopole avec les experts-comptables (règles qui ont donc vocation à s'appliquer également aux experts-comptables, pour ces dernières missions). Le réviseur, on le sait, ne peut s'exonérer au-delà de ce que la loi prévoit (trois millions d'euros en ce qui concerne l'accomplissement d'une de ces missions auprès d'une personne autre qu'une société cotée, montant porté à 12 millions d'euros en ce qui concerne l'accomplissement d'une de ces missions auprès d'une société cotée).

La loi ne fait que confirmer l'opinion de la doctrine selon laquelle il en va autrement pour les missions contractuelles (voy. ci-dessus, (3), c), pour lesquelles experts-comptables et réviseurs ont la possibilité – et la prudence doit les y inciter – de limiter plus encore leur responsabilité. En aucun cas

cependant ils n'échapperont aux conséquences de leurs fautes commises avec une intention frauduleuse ou à des fins de nuire.

Les modifications mineures

A côté des modifications de principe apportées aux lois organisant les professions du chiffre qui viennent d'être rappelées ci-dessus, la nouvelle loi (article 2) a inséré un article 22 bis dans la loi du 22 avril 1999.

Désormais, l'IEC et l'IPCF sont autorisés à retirer la qualité d'expert-comptable, de conseil fiscal, de comptable ou de fiscaliste agréé accordée à la personne morale lorsque les conditions de l'octroi, essentiellement administratives, présidant à cette qualité ne sont plus réunies.

En effet, jusque là, cette faculté qui est demeurée intacte n'existe que pour les personnes physiques, l'IEC et l'IPCF n'ayant d'autre recours, face à une société ne satisfaisant plus aux conditions d'agrément, que de la renvoyer devant les autorités disciplinaires.

La nouvelle loi (article 8) modifie par ailleurs, l'article 132 du Code des sociétés soumettant le commissaire désigné en qualité de représentant permanent du cabinet de révision aux mêmes formalités de publicité que s'il exerçait sa mission en son nom et pour compte propre.

Conclusion

La loi du 18 janvier 2010 a profondément réformé et unifié le régime de responsabilité des professionnels du chiffre.

Toutes professions du chiffre confondues, sociétés et personnes physiques sont désormais responsables conformément au droit commun des fautes qu'elles commettent dans l'accomplissement de leurs missions.

Les personnes physiques désignées par la société, lorsque la loi l'exige, ne sont responsables que de leurs fautes disciplinaires, la responsabilité civile et pénale incombeant en principe à la société.

Eu égard au retour au droit commun que consacre la nouvelle loi, il convient de garder à l'esprit que les dirigeants des sociétés professionnelles demeurent responsables personnellement dans les limites fixées par la jurisprudence de la Cour de cassation.

Enfin, sauf les exceptions visées par la loi, ils peuvent aussi s'exonérer de cette responsabilité.

Après les architectes et les professionnels du chiffre, on peut s'attendre à ce que la profession d'avocat connaisse la même mutation, conforme à l'esprit du temps et à l'idée que même les professions libérales ont beaucoup à gagner du passage en société, gage de pérennité et d'organisation transparente de métiers par trop centrés sur l'*in-tuitu personae*.

A l'instar du régime de la loi du 22 avril 1999, la loi du 22 juillet 1953 est également adaptée pour limiter la responsabilité du représentant réviseur d'entreprises personne physique, chargé d'exécuter une mission révisorale confiée au cabinet de révision, aux seuls cas de responsabilité disciplinaire.

Bedrijfsrevisoren, accountants en belastingconsulenten: terugkeer naar het gemeen recht inzake aansprakelijkheid

Samenvatting

De wet van 18 januari 2010 betreffende de uitoefening van een gereglementeerd beroep van bedrijfsrevisor, accountant, boekhouder of belastingconsulent door een rechtspersoon is in werking getreden op 27 maart 2010.

Mits een aantal uitzonderingen schafft deze wet het stelsel van automatische burgerrechtelijke en strafrechtelijke persoonlijke aansprakelijkheid van de natuurlijke persoon die zijn activiteit uitoefent via een vennootschap af. De persoonlijke aansprakelijkheid van de vertegenwoordiger-natuurlijke persoon is voortaan hoofdzakelijk beperkt tot de tuchtrechtelijke aansprakelijkheid.

In aansluiting hierop stelt de wet voor externe accountants, boekhouders en externe belastingconsulenten tevens een einde aan het stelsel van absoluut verbod van iedere clausule van beperking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid.

Over het algemeen gaat de wet over tot een harmonisatie van de aansprakelijkheidsregels van de bedrijfsrevisoren, accountants, boekhouders en belastingconsulenten die hun beroep uitoefenen in vennootschap, waarbij de natuurlijke personen die hen vertegenwoordigen persoonlijk aansprakelijk blijven krachtens de regels van het vennootschapsrecht en in het bijzonder van ingewikkelde arresten van het Hof van Cassatie inzake co-existentie van aansprakelijkheden.

Auditors, accountants and tax advisors: return to ordinary liability law

Summary

The Act of 18 January 2010 regarding the practice of regulated professions of auditor, accountant and tax advisor by legal persons has entered into force on 27 March 2010.

By means of an exception, it puts an end to the system of automatic civil and penal personal liability of natural persons practising activities through a company. Henceforth, the personal liability of representatives-natural persons is mainly limited to disciplinary action.

At the same time the act also puts an end to the system of absolute prohibition of any limitation clause of civil liability for external accountants and external tax advisors.

In a general manner, the act moves towards a harmonisation of liability rules for auditors, accountants and tax advisors practised in companies. Natural persons representing them remain personally liable on the basis of company law rules and, in particular, the complicated rulings of the Court of Cassation regarding co-existence of liabilities.

Boekhoudstandaarden voor overheden (IPSAS): stand van zaken

Enkele jaren terug (CHRISTIAENS en VAN DEN BERGHE, 2006a; 2006b) werden de IPSAS (International Public Sector Accounting Standards) reeds in TAA besproken waarbij hun achtergrond, toepassingsgebied, toekomstmogelijkheden, maar ook de moeilijkheden bij de implementatie daarvan aan bod kwamen. In deze bijdrage wordt verder aandacht besteed aan de huidige stand van zaken betreffende de ontwikkeling en implementatie van IPSAS. In het bijzonder wordt de situatie van IPSAS in Belgische overheden uit de doeken gedaan. Deze bijdrage wordt afgerond met de onderzoeksbevindingen omtrent de overgang naar IPSAS bij Europese centrale en lokale overheden.

Inleiding

De laatste decennia hebben overheden meermaals de kritiek gekregen dat zij onvolledig en gebrekkig financieel rapporteren over hun activiteiten. Hun rapportering is te volumineus, dikwijls met tegenstrijdige informatie en te complex. Daarenboven bestaat er een enorme diversiteit aan regelgeving, boekhoudkundige praktijken en financiële rapportering van centrale en lokale overheden in vele landen en ook tussen landen. De Belgische context in acht genomen, zien we dat er voor de verschillende geledingen van de overheid (federale overheid, gewesten en gemeenschappen, provincies, gemeenten, OCMW's, enz.) en andere publiekrechtelijke entiteiten (politiezones, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, enz.), veelal (sterk) van elkaar verschillende regelgevingen bestaan wat betreft de financiële rapportering. Deze verschillen op hun beurt dan nog eens met de regelgeving van non-profitinstellingen zoals verenigingen en stichtingen. Daardoor is er een belangrijke behoefte ontstaan aan harmonisatie van de regelgeving zoals ook gedreven door de wereldwijde initiatieven rond *New Public Management*.

Door zijn wereldwijde aanhang, onafhankelijkheid en ervaring was de *International Federation of Accountants* (IFAC) uniek geplaatst om samen met andere internationale instellingen te werken aan een globale standaardisering van het overheidsboekhouden en –rapportering door de creatie van de *International Public Sector Accounting Standards Board* (IPSASB). Geïnspireerd door hun ervaring in de ondernemingssector en de ontwikkeling van de *International Accounting Standards/International Financial Reporting Standards* (IAS/IFRS), hebben zij sinds 2000 gestalte gegeven aan een serie boekhoudstandaarden voor overheden, met name de *International Public Sector Accounting Standards* (IPSAS)⁽¹⁾.

Hoe verhouden IPSAS zich tot andere boekhoudstandaarden?

Zoals reeds aangegeven is het harmonisatieproces inzake financiële rapportering in de ondernemingswereld reeds een tijd aan de gang waarbij de *International Accounting Standards Board* (IASB) een belangrijke rol speelt door het uitvaardigen van IAS/IFRS.

De IPSAS zijn niet alleen geïnspireerd door de internationale boekhoudstandaarden voor ondernemingen (IAS/IFRS), de meeste zijn er ook letterlijk op gebaseerd en enkel aangepast waar de overheidscontext dit noodzaakt. De voornaamste reden dat de IPSASB deze keuze heeft gemaakt is dat men "het wiel niet meer opnieuw wou uitvinden". Het gevolg is echter wel dat op die wijze de IPSAS hetzelfde *conceptual accounting framework* volgen dan dat gebruikt voor ondernemingen, waar wel ernstige vragen kunnen worden bij gesteld. Immers, het conceptueel boekhoudkader dat ten grondslag ligt aan IAS/IFRS is er een waarin de gebruikersbehoeften van aandeelhouders en beleggers in grote ondernemingen (*global players*) de nadruk krijgen. Deze gebruikersbehoeften betreffen hoofdzakelijk de winstgevendheid (*profitability*) waarop de boekhoudkundige rapportering verwacht wordt de nadruk te leggen. Een dergelijk boekhoudkader toepassen op overheden waar de nadruk altijd ligt op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen en geven van rekenschap (*accountability*) wat met de overheidsmiddelen aangevangen werd, is zeker niet vrij van kritiek.

Op dit ogenblik maakt de IPSASB werk van de opzet van een conceptueel boekhoudkader voor overheden. Men kan echter de vraag stellen of dit niet te laat komt. Er zijn op dit ogenblik reeds 31 IPSAS (*accrual accounting*) ontwikkeld zonder gebaseerd te zijn op een boekhoudkader specifiek afgestemd op de overheidssector⁽²⁾.

Johan CHRISTIAENS
professor UGent,
bedrijfsrevisor Ernst & Young

Christophe VANHEE
wetenschappelijk medewerker
UGent

Caroline ROLLÉ
researcher onderzoekscentrum
ARPS UG-E&Y, consultant Ernst
& Young

- 1 Alle standaarden en andere publicaties van de IPSASB zijn gratis consulteerbaar op de website van IFAC www.ifac.org/PublicSector/index.php.
- 2 Tabel te consulteren op de website van het Informatiecentrum voor het Bedrijfsrevisoraat (ICCI): www.icci.be.

De IPSAS zijn niet alleen geïnspireerd door de internationale boekhoudstandaarden voor ondernemingen (IAS/IFRS), de meeste zijn er ook letterlijk op gebaseerd en enkel aangepast waar de overheidscontext dit noodzaakt.

Een dergelijk boekhoudkader toepassen op overheden waar de nadruk altijd ligt op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen en geven van rekenenschap (accountability) wat met de overheidsmiddelen aangevangen werd, is zeker niet vrij van kritiek.

Bij Belgische overheden waren de IPSAS tot voor kort nog relatief onbekend. Naar aanleiding van de modernisering van de Rijkscomptabiliteit (FEDCOM) en bij de voorbereiding van de uitvoeringsbesluiten betreffende de beleids- en beheerscyclus van Vlaamse lokale besturen (gemeenten, provincies en OCMW's) raken ze toch stilaan verspreid in de sector.

3 Gebaseerd op een recent empirisch onderzoek ontwikkeld binnen het onderzoekscentrum ARPS UGent – E&Y.

Nieuwste standaarden IPSAS 27-31

De afgelopen maanden introduceerde de IPSASB nieuwe IPSAS:

→ IPSAS 27 *Agriculture - Landbouw*: zoals overgenomen uit IAS 41 ligt de nadruk op activa uit de landbouwsector zoals vee, plantages, fruitbomen, enz. evenals op de landbouwproducten die hiermee tot stand komen, bv. zuivelproducten, wol, fruit, hout, enz. Zoals geïnspireerd door het IAS/IFRS perspectief, is het doel in deze standaard ook *fair value* op het gebied van waardering van activa en producten. Ook activa uit de landbouwsector die door schenking of om niet zijn tot stand gekomen, vormen opgenomen in de boekhouding aan *fair value*. Ten slotte regelt de standaard het onderscheid tussen vaste activa en voorraden (melkvee vs. slachtvree).

Volgende drie standaarden gaan allen over de boekhoudregels t.a.v. financiële instrumenten. Deze standaarden zijn volledig ontleend aan de principes van IAS/IFRS wat de vraag kan oproepen in welke mate zij relevant en toepasbaar zijn binnen de overheidssector. Dergelijke standaarden bieden minder inzicht in de materie van macro-economie en openbare financiën waar grootheden en begrippen op een algemeen economische manier worden aangepakt in plaats van uit een bedrijfsboekhoudkundig perspectief.

→ IPSAS 28 *Financial Instruments: Presentation* – Presentatie van financiële instrumenten: hier is het doel eisen te kunnen stellen met betrekking tot de classificatie van financiële instrumenten, vanuit het perspectief van de emittent, naar financiële activa, financiële verplichtingen en de netto activa/eigen vermogen, en voor de presentatie van financiële instrumenten als vreemd of netto activa/eigen vermogen en voor de compensatie van financiële activa en financiële verplichtingen.

→ IPSAS 29 *Financial Instruments: Recognition and Measurement* – Financiële instrumenten: opname en waardering: het gaat hier over de erkenning en waardering van financiële activa, financiële verplichtingen en een aantal contracten tot aankoop of verkoop van niet-financiële posten.

→ IPSAS 30 *Financial Instruments: Disclosures* – Voorstelling van financiële instrumenten: de vereisten inzake informatieverschaffing voor financiële activa, financiële verplichtingen en de netto activa/eigen vermogen, de risico's verbonden aan het aanhouden van financiële instrumenten en de strategie van de entiteit voor het opvangen van deze risico's vormen het voorwerp van deze standaard.

→ IPSAS 31 *Intangible Assets* – Immateriële vaste activa: deze standaard is gebaseerd op IAS 38 voor ondernemingen waarbij enkele begrippen conform de stijl van overheden werden aangepast. Anders dan in ondernemingen wordt ook aandacht besteed aan overheidslicenties, *broadcasting*-rechten, e.d. Omwille van meerdere herhalingen en soortgelijke aanpak als in

IPSAS 17 biedt deze standaard weinig toevoegde waarde in vergelijking met de eerdere standaard IPSAS 17 die vaste activa regelt. Zo wordt opnieuw een uitzondering gemaakt voor *intangible heritage assets* (bv. artistieke scenario's van toneelstukken) die niet verplicht onder standaard 31 thuishoren.

Hoeven staan men met de implementatie van IPSAS wereldwijd en in België?

Internationale organisaties zoals de OESO, NAVO, VN en de EU passen de IPSAS al toe. Wat betreft de toepassing van de IPSAS door nationale overheden is het verhaal uiteenlopend. Bepaalde overheden zijn reeds overgegaan op een stelsel volgens IPSAS (bv. Zwitserland, Cyprus, Peru, Filippijnen), andere zijn hiermee op één of ander manier bezig in het kader van pilootstudies, werkgroepen, Europese projecten en projecten ondersteund door de Wereldbank (bv. Estland, Letland, Litouwen, Hongarije, El Salvador, Libanon), terwijl een aantal landen (voorlopig) hebben beslist de IPSAS niet toe te passen (bv. Nederland, Duitsland). Daarnaast is er nog een groep nationale overheden die reeds een volledige dubbele boekhouding toepassen en hiervoor standaarden gebruiken die in grote lijnen in overeenstemming zijn met de IPSAS richtlijnen (bv. Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten).

Bij Belgische overheden waren de IPSAS tot voor kort nog relatief onbekend. Naar aanleiding van de modernisering van de Rijkscomptabiliteit (FEDCOM) en bij de voorbereiding van de uitvoeringsbesluiten betreffende de beleids- en beheerscyclus van Vlaamse lokale besturen (gemeenten, provincies en OCMW's) raken ze toch stilaan verspreid in de sector. Zo heeft men bij de modernisering van de Rijkscomptabiliteit de toepassing van de IPSAS in overweging genomen (maar uiteindelijk niet toegepast) en heeft de Vlaamse Overheid beslist om de algemene boekhouding van de gemeenten, provincies en OCMW's te zullen baseren op de IPSAS zonder evenwel de intentie te hebben deze volledig toe te passen. Vermeldenswaardig zijn ook de Openbare Instellingen voor Sociale Zekerheid (bv. RSZ, RIZIV, enz.) waar de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid recentelijk heeft beslist om de boekhoudsystemen die al sinds het midden van de jaren '80 een vermogensboekhouding betroffen te moderniseren rekening houdend met de IPSAS.

Op deze manier hoopt men enerzijds om over meer mogelijkheden te beschikken om managementtechnieken uit het bedrijfsleven te kunnen hanteren en wenst men anderzijds hierdoor bij te dragen tot meer volledige, objectieve en transparante financiële informatie voor de externe gebruikers.

Implementatie van IPSAS in Europese context

De financiële crisis in 2008 en de recessie in 2009 hebben ook de belangrijkheid van overheidsboekhouden en rapporteren aangetoond. Het is voor overheden belangrijk een aangepast financieel systeem te hebben, maar ook dit vraagt moderni-

sering van de overheden zelf en hun boekhoudsystemen. Onderstaande tabel⁽³⁾ geeft een stand van zaken weer met betrekking tot het boekhoudsysteem in een aantal Europese overheden. Er wordt hier nagegaan waar in Europa de overgang naar IPSAS al tot stand kwam of waar men naar die overgang toe werkt.

De kolom IPSAS behandelt die jurisdicities welke IPSAS volledig toepassen, waar “Geplande IPSAS hervorming” betekent dat zij momenteel met een budgettaire/kasboekhouding werken, maar voorlopers zijn of beslist hebben IPSAS toe te passen. De middenste kolom *accrual accounting* betreft jurisdicities die – meestal geïnspireerd door de Vierde Europese Richtlijn – een vermogensboekhouding opleggen die oorspronkelijk afgestemd was op vennootschappen en die verschilt van IPSAS. Bij de “geplande accrual accounting” gaat het om jurisdicities die nog een budgettaire/kasboekhouding voeren, maar overgaan naar vermogensboekhouding, anders dan IPSAS.

Ondanks de grote inspanningen van de IPSASB en andere internationale organisaties spelen de IPSAS geen overtuigende rol in de meeste lokale en centrale boekhoudkundige overheidsveranderingen in Europa. De toepassing van IPSAS is het meest vertegenwoordigd in de centrale overheden, maar blijft beperkt tot slechts ca. één derde.

Wanneer men de jurisdicities bekijkt die nog steeds gebruik maken van een kasboekhouding maar van plan zijn een vermogensboekhouding in te voeren in de nabije toekomst, is het duidelijk dat de IPSAS slechts af en toe zullen gebruikt worden. De lokale overheden van Baden-Württemberg, Griekenland, Italië en Saxony-Anhalt en de centrale overheden van Vlaanderen, Italië en Wallonië zijn van plan een *accrual* gebaseerde overheidsboekhouding in te voeren, meer geen van hen zal in dat kader gebruik maken van de IPSAS.

De vermogensboekhouding (al of niet IPSAS)⁽⁴⁾ is wijd verspreid binnen Europese overheden, 68 % van de lokale overheden en 52 % van de centrale overheden van de onderzochte jurisdicities maken gebruik van een vermogensboekhouding al dan niet gebaseerd op IPSAS. Verder zijn er nog zeven andere overheden die een ondernemingsboekhouding plannen in de nabije toekomst. Aan de andere kant zijn er ook nog steeds overheden die zweren bij kasboekhouden. De lokale overheden in Oostenrijk en Bavaria en de centrale overheden in Baden-Württemberg, Bavaria, Griekenland en Saxony-Anhalt hebben geen intenties om de huidige kasboekhouding te veranderen.

Zoals hierboven al werd aangehaald maken sommige landen nog steeds gebruik van een kasboekhouding, maar de vermogensboekhouding is in overheden intussen sterk aanwezig binnen Europa.

⁴ Met een niet-IPSAS vermogensboekhouding wordt bedoeld dat men net zoals bij IPSAS een dubbele boekhouding voert, maar dat meerdere waarderingsregels en boekhoudpraktijken verschillen met die zoals voorgeschreven door de IPSAS.

Tabel : Overzicht van de financiële informatiesystemen in Europese overheden (anno 2008)

Boekhouding	IPSAS	Geplande IPSAS hervorming	Accrual accounting	Geplande accrual accounting	Cash accounting
Jurisdictie					
Baden-Württemberg (Dui)	--	--	--	• -	- •
Bavaria (Dui)	--	--	--	--	• •
Denemarken	--	--	• •	--	--
Finland	--	--	• •	--	--
Frankrijk	- •	--	--	--	--
Griekenland	--	--	--	• -	- •
Italië	--	--	--	• •	--
Litouwen	• •	--	--	--	--
Nederland	--	- •	• -	--	--
Noorwegen	--	- •	• -	--	--
Oostenrijk	--	--	- •	--	• -
Portugal	--	--	• •	--	--
Saxony-Anhalt (Dui)	--	--	--	• -	- •
Spanje	--	--	• •	--	--
Verenigd Koninkrijk	- •	--	• -	--	--
Vlaanderen (Bel)	• -	--	• -	- •	--
Wallonië (Bel)	--	--	• -	- •	--
Zweden	• •	--	--	--	--
Zwitserland	- •	--	• -	--	--

Legende

- = Lokale overheden

- = Centrale overheden

De hervormingen naar vermogensboekhouding al of niet van het type IPSAS worden gedreven door het *New Public Management* waarin men accounting en beleidstechnieken gangbaar in ondernemingen wil overnemen in de overheidssector mikkend op voordelen qua performantie en efficiëntie (GUTHRIE et al., 1999). Het valt ook op dat vele overheden zich bevinden in een overgangsfase van budgettaire/kasboekhouden naar vermogensboekhouding, waarvan een aantal nog een stapje verder zet naar IPSAS. Er dient te worden gewezen op het feit dat de jurisdicities die reeds hun vennootschapsboekhouden hebben opgelegd aan hun overheden, de meeste hinder ondervinden om dan nog over te stappen naar IPSAS, waar die welke vertrekken vanuit budgettaire/kasboekhouding sneller overtuigd kunnen worden tot overgaan naar IPSAS.

Het aannemen van de IPSAS gaat vooruit en biedt een mogelijkheid tot modernisering van het overheidsboekhouden en -beleid. De overname van IPSAS is voor vele overheden in Europa echter nog geen uitgemaakte zaak. Sommige jurisdicities zijn de overname van IPSAS gunstig gezind, terwijl andere overheden niet altijd overtuigd zijn van "alweer een nieuwe boekhouding". De IPSASB heeft ondanks de vele inspanningen nog werk voor de boeg. De niet verplichte toepassing van IPSAS en

het landspecifiek overnemen van de standaarden staat de homogeniteit van de adoptie in de weg. Het geven van colleges, het organiseren van conferenties en het schrijven van brochures zou de IPSASB verder kunnen helpen in het bespoedigen van het hele IPSAS proces. Om alle moeilijkheden te kunnen overbruggen, is echter een culturele verandering nodig evenals een grondiger aanpak van het conceptueel boekhoudkader van IPSAS. Dit heeft zijn tijd nodig en men kan concluderen dat men nog voor een grote uitdaging staat, alvorens men kan spreken over volledige adoptie van IPSAS.

Besluit

Deze bijdrage geeft een overzicht van de recente ontwikkelingen en de verdere implementatie van de IPSAS. Er wordt kort nagegaan hoe deze standaarden zich verhouden tot de boekhoudstandaarden uit de ondernemingswereld (IAS/IFRS) waarop zij in sterke mate zijn afgestemd. De IPSASB maakt momenteel werk van een conceptueel boekhoudkader voor de IPSAS en de afgelopen maanden introduceerde diezelfde IPSASB enkele nieuwe standaarden, waarvan drie standaarden (IPSAS 28-30) handelen over "financiële instrumenten". Het is echter niet echt duidelijk in welke mate het ondernemingsboekhouden op dat vlak toepasbaar is voor overheden. Deze standaarden zijn namelijk volledig gebaseerd op IAS/IFRS waar men in overheidscontext meer behoefte heeft aan de macro-economische dimensie. In het artikel komt tevens de situatie van IPSAS in Belgische overheden aan bod evenals de stand van zaken wereldwijd. Er blijkt ook in België een belangrijke vooruitgang te worden geboekt weliswaar met vertraging. Deze bijdrage rondt af met enkele bevindingen uit een recent onderzoek dat de boekhoudsystemen van Europese centrale en lokale overheden vergelijkt. Een belangrijke conclusie is dat IPSAS in Europese jurisdicities in opgang is, maar dat verschillende jurisdicties vaak eigen interpretaties aan de toepassing van IPSAS geven. Daarenboven is niet elk land overtuigd van deze nieuwe vorm van overheidsboekhouden en blijft men soms liever trouw aan zijn traditioneel boekhoudsysteem (budgettaire boekhouding/vennootschapsboekhouding).

Referenties:

- CHRISTIAENS J., VAN DEN BERGHE M. (2006a), Ook publieke sector in de stijl van "IAS/IFRS": International Public Sector Accounting Standards (IPSAS), *Tax Audit & Accountancy* (TAA), Jaargang 1, nr. 3, blz. 14-16.
- CHRISTIAENS J., VAN DEN BERGHE M. (2006b), Succesfactoren en moeilijkheden bij de implementatie van International Public Sector Accounting Standards (IPSAS), *Tax Audit & Accountancy* (TAA), Jaargang 1, nr. 6, blz. 2-7.
- GUTHRIE, J. et al. (1999), 'Debating Developments in New Public Financial Management: The Limits of Global Theorising and some new Ways Forward', *Financial Accountability & Management* 15(3-4): 209-228.

Normes comptables pour le secteur public (normes IPSAS): état d'avancement

Résumé

Les *International Public Sector Accounting Standards* (normes IPSAS) sont développées depuis 2000. A l'heure actuelle il en existe déjà 31. La présente contribution donne un aperçu des évolutions récentes, ainsi que du développement ultérieur des normes IPSAS. Une brève comparaison est établie entre ces normes et les normes comptables telles qu'appliquées dans le secteur des entreprises (normes IAS/IFRS), avec lesquelles elles convergent dans une large mesure.

A l'heure actuelle, le Comité IPSAS (IPSAS Board) élabore un cadre comptable conceptuel pour les normes IPSAS, bien que l'on puisse se demander si cela n'aurait pas dû être fait beaucoup plus tôt. Les mois écoulés, le Comité IPSAS a introduit quelques nouvelles normes IPSAS dont les normes IPSAS 28 à 30 qui traitent d'instruments financiers. Bien que le secteur public soit souvent confronté à des problèmes notamment en matière d'investissements et de titres de dette, ces normes ne précisent pas vraiment dans quelle mesure la comptabilité des entreprises est applicable au secteur public en la matière. Ces normes sont en effet entièrement basées sur les normes IAS/IFRS tandis que le secteur public attache plus d'importance à la dimension macroéconomique. L'article passe également en revue l'application des normes IPSAS par les autorités belges, ainsi que l'application au niveau mondial. Il s'avère que la Belgique a fait des progrès considérables dans ce domaine, certes avec un certain délai.

Pour finir, cette contribution présente quelques constatations d'une étude comparative récente des systèmes comptables des autorités centrales et locales en Europe. Une des conclusions importantes de cette étude est que les juridictions européennes appliquent davantage les normes IPSAS, mais la plupart du temps elles interprètent cette application différemment. En effet, l'introduction et la mise en œuvre des normes IPSAS ne sont pas « obligatoires » et se font donc en fonction des spécificités nationales, ce qui constitue en soi un obstacle à l'homogénéité de l'adoption. En outre, chaque pays n'est pas convaincu de l'efficacité de cette nouvelle forme de comptabilité pour le secteur public et dès lors l'on préfère parfois rester fidèle à son système comptable traditionnel (comptabilité budgétaire ou comptabilité des sociétés).

Accounting standards for the public sector (IPSAS): state of affairs

Summary

The development of the *International Public Sector Accounting Standards* (IPSAS) started in 2000. Since then, 31 standards have already been established. This contribution gives an overview of the recent developments and further implementation of the IPSAS standards. The relationship between these standards and the accounting standards from the corporate world (IAS/IFRS), to which they have been tuned to a great extent, will be discussed.

At this moment, the IPSAS Board is developing a conceptual accounting framework for the IPSAS but one might wonder whether this should not have been done at a much earlier stage. The IPSAS Board has introduced a few new standards in the past couple of months, three of which (IPSAS 28-30) deal with financial instruments. Although the public sector often contends with questions concerning *inter alia* investments and bonds, these standards do not exactly make clear to which extent the corporate accounting rules apply to the public sector in this respect. These standards are indeed completely based on the IAS/IFRS where, in public sector context, the macroeconomic dimensions are more important. This article highlights the IPSAS situation in the Belgian public sector as well as the state of affairs worldwide. Belgium seems to have made important progress, albeit with some delay.

This contribution winds up with some findings from a recent comparative study of the accounting systems of European central and local authorities. An important conclusion is that the success of IPSAS is rising in European jurisdictions but different jurisdictions often have different interpretations and applications of IPSAS. Indeed, the introduction and implementation of the IPSAS is not “compulsory” and is therefore done in a country-specific way which, in itself, is preventing a homogeneous adoption. Moreover, not every country is convinced of this new way of public sector accounting and some countries remain faithful to traditional accounting systems (budgetary accounting or corporate accounting).

Dernières informations de l'IASB – 1er avril 2010 - 31 mai 2010⁽¹⁾ / Laatste berichtgeving van het IASB – 1 april 2010 - 31 mei 2010⁽¹⁾

Veronique Weets
Gérante Cethys

IFRS Training & Consulting
Professeur à la VUB et à l'Université d'Anvers
Zaakvoerder Cethys
IFRS Training & Consulting
Docent aan de VUB en de Universiteit Antwerpen

Thomas Carlier
Director IFRS Advice & Assurance Deloitte Réviseurs d'Entreprises
Director IFRS Advice & Assurance Deloitte Bedrijfsrevisoren

Au cours des deux mois écoulés, l'IASB a publié un important projet de modification de la norme IAS 19 proposant notamment de comptabiliser dans le résultat global (capitaux propres) l'intégralité des écarts actuariels liés aux obligations de pensions, alors que la version actuelle de la norme permet de différer partiellement ces écarts (approche dite du « corridor »). Le projet clarifie également la manière de présenter dans le compte de résultats les variations des engagements et actifs de pension (financier vs. opérationnel). Concomitamment, l'IASB propose d'imposer la présentation des autres éléments du résultat global (tels que les écarts actuariels) à la suite du résultat net dans un état unique, alors que la version actuellement en vigueur de la norme IAS 1 autorise de présenter deux états distincts.

On relèvera également la publication des améliorations annuelles définitives qui apportent des précisions de portée limitée ainsi que la proposition de modification de l'option permettant d'évaluer les passifs financiers à la juste valeur via résultat (option de la juste valeur) qui est assez peu utilisée en pratique, sauf par les grandes sociétés financières.

Tijdens de voorbije twee maanden heeft de IASB een belangrijk project ter wijziging van IAS 19 gepubliceerd. Dit project stelt onder andere voor om het geheel van actuariële winsten en verliezen verbonden aan pensioenverplichtingen op te nemen in het totaalresultaat (de reserves), terwijl de huidige versie van de standaard in bepaalde gevallen een uitstel toelaat van de winsten en verliezen (met name de bandbreedte-methode of "corridor approach"). Het project verduidelijkt eveneens de manier waarop wijzigingen in verplichtingen en activa moeten worden voorgesteld in de winst- en verliesrekening (financieel vs. operationeel). In een ander voorstel van standaard stelt de IASB voor om de presentatie van de andere elementen van het totaalresultaat (*other comprehensive income*) zoals de actuariële winsten en verliezen op te nemen in één overzicht na het netto resultaat (*statement of comprehensive income*), terwijl de huidige standaard IAS 1 toelaat om twee afzonderlijke overzichten te presenteren.

We merken eveneens de jaarlijkse publicatie op van de standaard met noodzakelijke, maar niet dringende verbeteringen van de standaarden en het voorstel om de reële waarde optie voor financiële verplichtingen te wijzigen, dat relatief weinig wordt toegepast in de praktijk behalve voor grote financiële instellingen.

IASB

29/04/2010 : L'IASB propose de modifier IAS 19 concernant les régimes à prestations définies

L'IASB a publié un exposé-sondage proposant des modifications à la norme IAS 19 – Avantages du personnel. Serait ainsi amendé le traitement des régimes à prestations définies offrant des avantages tels que les pensions et les soins médicaux (postérieurs à l'emploi). Pour ce type de régime, les employeurs supportent le risque associé à l'augmentation des coûts et/ou au mauvais rendement des placements. L'exposé-sondage propose d'améliorer la comptabilisation des régimes à prestations définies ainsi que leur présentation et les informations à fournir dans les notes. Ce document ne porte ni sur l'évaluation de ces régimes, ni sur les régimes à cotisations définies.

Les principales modifications proposées sont présentées ci-dessous :

- Comptabilisation immédiate de tous les changements estimés de l'obligation au titre des prestations définies et de toutes les variations de la valeur des actifs du régime, y compris

IASB

29/04/2010: Voorstel van gewijzigde IAS-standaard over toegezegde pensioenregelingen

De IASB heeft een voorstel van standaard gepubliceerd met wijzigingen aan de financiële verslaggeving over toegezegde pensioenregelingen (*defined benefit plans*). Door deze plannen geven entiteiten na uitdiensttreding lange-termijnvoordelen aan hun personeel zoals pensioenen en ziektekosten. Het risico op toename van kosten en/of op een te laag rendement van de activa van het plan wordt gedragen door de entiteit. Het voorstel van standaard bevat aanpassingen met betrekking tot de financiële verslaggeving, de presentatie en de informatieverschaffing over deze toegezegde pensioenregelingen. Het gaat niet in op de waardering van deze plannen, noch op de financiële verslaggeving over toegezegde-bijdrageregelingen (*defined contribution plans*).

Het document bevat onder andere volgende voorstellen:

- Onmiddellijke opname van alle wijzigingen van de pensioenverplichting en de waarde van

1 Pour de plus amples informations, vous pouvez également consulter le site www.monKEY.be de Kluwer.
Voor meer informatie kunt u ook terecht op taxTODAY van Kluwer via www.monKEY.be

l'intégralité des écarts actuariels. Cette modification permettrait d'éliminer les diverses méthodes actuellement prévues par la norme IAS 19, y compris l'approche dite du « corridor », autorisant de différer une partie de ces pertes et profits.

→ Nouvelle présentation distinguant clairement les différents types de variations résultant des régimes à prestations définies. Plus spécifiquement, l'exposé-sondage propose de présenter séparément les éléments suivants :

- coût des services rendus au cours de la période avec comptabilisation en résultat ;
- coût financier (c'-à-d. l'intérêt net sur l'obligation nette au titre des prestations définies) avec comptabilisation en résultat financier ;
- réévaluation (y compris les écarts actuariels) avec comptabilisation intégrale dans les autres éléments du résultat global au sein des capitaux propres.

→ L'objectif de cette modification est d'éliminer l'option actuellement prévue par la norme IAS 19 de comptabiliser en résultat toutes les variations liées à l'obligation au titre des prestations définies et à la juste valeur des actifs du régime. De plus, le coût financier est calculé de manière nette de sorte qu'il ne dépende plus d'une hypothèse concernant le taux de rendement attendu.

→ Informations supplémentaires à fournir en ce qui concerne notamment :

- les caractéristiques des régimes à prestations définies de la société ;
- les montants comptabilisés dans les états financiers ;
- les risques associés aux régimes à prestations définies ;
- la participation à des régimes multi-employeur.

Les commentaires sont attendus pour le 6 septembre 2010.

06/05/2010: L'IASB publie les améliorations annuelles 2010-2011

L'IASB a publié les amendements définitifs à sept normes à la suite du projet annuel d'amélioration du référentiel IFRS pour l'année 2010/2011. Ils s'inscrivent dans le cadre du projet de l'IASB de publier chaque année des propositions d'amendements mineurs et non-urgents du référentiel IFRS. La plupart des amendements entrent en vigueur pour les périodes annuelles à compter du 1er janvier 2011. Une application anticipée est néanmoins autorisée.

de activa van het plan, met inbegrip van het geheel van actuariële winsten en verliezen. Dit betekent de eliminatie van de verschillende mogelijkheden tot verwerking die momenteel toegelaten zijn in IAS 19. Met name het gebruik van de bandbreedte-methode (*corridor approach*), waardoor bepaalde actuariële winsten en verliezen worden uitgesteld, niet meer toegelaten zijn.

→ Een gewijzigde presentatie die de verschillende onderdelen van de personeelsbeloning afzonderlijk toont. Met name wordt voorgesteld om volgende elementen afzonderlijk te presenteren:

- kosten van de dienstperiode – in de winst- en verliesrekening;
- financiële kost (financieringskost op de toegezegd-pensioenverplichting) – als onderdeel van de financiële kosten in de winst- en verliesrekening;
- de herwaardering – volledig opname in de andere elementen van het totaalresultaat binnen het eigen vermogen (*other comprehensive income*).

→ Het doel van deze wijziging is het elimineren van de mogelijkheid om alle wijzigingen aan de toegezegd-pensioenverplichting en aan de reële waarde van de fondsbeleggingen (plan assets) op te nemen in de winst- en verliesrekening.

→ Betere informatieverschaffing over onder andere:

- de details van de door de entiteit toegekende toegezegde pensioenregelingen;
- bedragen opgenomen in de jaarrekening;
- risico's in verband met de toegezegd-pensioenplannen;
- deelname aan toegezegd-pensioenregelingen voor meerdere werkgevers (multi-employer plans).

Commentaren worden verwacht tegen 6 september 2010.

06/05/2010: Het IASB maakt jaarlijkse verbeteringen bekend 2010-2011

Als gevolg van het jaarlijkse project ter verbetering van de IFRSs werden zeven standaarden gewijzigd. Het jaarlijkse project ter verbetering van de IFRSs wordt gebruikt om noodzakelijke, maar niet dringende wijzigingen aan de standaarden door te voeren. De meeste verbeteringen zijn van toepassing op jaarperiodes die starten op of na 1 januari 2011, vervroegde toepassing is niettemin toegelaten.

Les amendements concernent les normes/interprétations et sujets suivants :

IFRS	Sujet	Applicable pour les périodes annuelles ouvertes à compter du
IFRS 1 – Première adoption des IFRS	<ul style="list-style-type: none"> Changement de méthodes comptables dans l'année d'adoption Réévaluation comme coût présumé Application du coût présumé pour les activités dont le prix est régulé 	1 ^{er} janvier 2011
IFRS 3 – Regroupements d'entreprises	<ul style="list-style-type: none"> Evaluation des intérêts non contrôlant Paiements fondés sur des actions non remplacés et volontairement remplacés Dispositions transitoires pour la contrepartie éventuelle d'un regroupement d'entreprises effectué avant la date d'entrée en vigueur de la norme révisée (2008) 	1 ^{er} juillet 2010
IFRS 7 – Instruments financiers : informations à fournir	Clarification des informations à fournir	1 ^{er} janvier 2011
IAS 1 – Présentation des états financiers	Clarification de l'état des variations des capitaux propres	1 ^{er} janvier 2011
IAS 27 – Etats financiers consolidés et individuels	Dispositions transitoires liées à IAS 21, IAS 28 et IAS 31 à la suite de la révision d'IAS 27 (2008)	1 ^{er} juillet 2010
IAS 34 – Information financière intermédiaire	Evénements et transactions significatifs	1 ^{er} janvier 2011
IFRIC 13 – Programmes de fidélisation des clients	Détermination de la juste valeur des avantages	1 ^{er} janvier 2011

IFRS	Onderwerp van de wijziging	
IFRS 1 – Eerste toepassing van IFRSs	<ul style="list-style-type: none"> Wijzigingen in de grondslagen voor financiële verslaggeving in het jaar van overgang Herwaardering als veronderstelde kostprijs Gebruik van veronderstelde kostprijs voor activiteiten onderworpen aan prijsreguleringen 	1 januari 2011
IFRS 3 – Bedrijfscombinaties	<ul style="list-style-type: none"> Overgangsmaatregelen voor een voorwaardelijke betaling van een bedrijfscombinatie die zich voordeed vóór de effectieve datum van de herziene versie van IFRS 3 Waardering van minderheidsbelangen Behouden en vrijwillig vervangen betalingen op basis van aandelen 	1 juli 2010
IFRS 7 – Financiële instrumenten: informatieverschaffing	Verduidelijking van informatieverschaffing	1 januari 2011
IAS 1 – Presentatie van de jaarrekening	Verduidelijking van het overzicht van de wijzigingen in het eigen vermogen	1 januari 2011
IAS 27 – De geconsolideerde en de individuele jaarrekening	Overgangsmaatregelen voor aanpassingen als gevolg van IAS 27	1 juli 2010
IAS 34 – Tussentijdse financiële verslaggeving	Belangrijke gebeurtenissen en transacties	1 januari 2011
IFRIC 13 – Loyaliteitsprogramma's	Reële waarde van gegeven punten	1 januari 2011

11/05/2010: Publication d'un exposé-sondage sur l'évaluation des passifs financiers

L'IASB a publié un exposé-sondage proposant de modifier la façon dont l'option de la juste valeur de la norme IAS 39 – *Instruments financiers: comptabilisation et évaluation* est appliquée aux passifs financiers. De nombreux investisseurs et autres parties concernées sont d'avis que la volatilité en résultat issue des variations du risque de crédit propre à l'entité est contre-intuitive et ne fournit pas une information utile – sauf pour les variations de valeur liées aux dérivés et passifs détenus à des fins de transaction (*held for trading*), comme les ventes à découvert. Par conséquent, l'IASB propose que les tous les gains et pertes résultant des variations du risque de crédit propre à l'entité pour des passifs financiers volontairement évalués à la juste valeur soient comptabilisés comme une composante des autres éléments du résultat global (*other comprehensive income*), et non pas en résultat. L'exposé-sondage ne propose pas d'autres modifications aux passifs financiers. En conséquence, les amendements proposés n'affecteront que les entités qui choisissent d'appliquer l'option de la juste valeur à leurs passifs financiers. Il convient également de souligner que les entités qui, le cas échéant, souhaitent scinder (*bifurcate*) les passifs financiers peuvent conserver ce traitement. Cette proposition est conforme à l'opinion globale selon laquelle les dispositions existantes pour les passifs financiers fonctionnent bien, sauf pour la question liée au risque de crédit propre à l'entité que cet exposé-sondage traite spécifiquement.

Les propositions reprises dans l'exposé-sondage sont présentées comme un document à part entière soumis aux commentaires publics. Néanmoins, toutes dispositions finalisées seraient comprises dans la norme IFRS 9 – *Instruments financiers* dans le chapitre sur la classification et l'évaluation des passifs financiers. En outre, toutes les directives pertinentes actuellement reprises dans les normes IAS 39 et IFRS 7 – *Instruments financiers : informations à fournir* seraient également transférées dans la norme IFRS 9.

Les commentaires sont attendus pour le 16 juillet 2010.

27/05/2010: Publication d'un exposé-sondage sur l'état du résultat global

L'IASB, conjointement avec le normalisateur américain (FASB), a publié un exposé-sondage proposant d'imposer la présentation du résultat et des autres éléments du résultat global (*Other comprehensive income OCI*) dans des sections distinctes d'un état unique (état du résultat global). Cet exposé-sondage modifierait IAS 1 – *Présentation des états financiers*, qui permet actuellement de présenter (a) un état unique similaire à la proposition de l'exposé-sondage, ou (b) deux états distincts – un compte de résultats et un état du résultat global.

En outre, l'exposé-sondage propose les modifications suivantes :

ED/2010/4 Fair value option for financial liabilities stelt voor om het gebruik van de reële waarde optie voor financiële verplichtingen te wijzigen. Investeerders en andere gebruikers van de jaarrekening hebben aangegeven dat de volatiliteit in de winst- en verliesrekening als gevolg van wijzigingen in het kredietrisico van de entiteit tegennatuurlijk is en geen nuttige informatie geeft, tenzij het gaat om reële waardeveranderingen van afgelide instrumenten en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (korte termijn verkoop).

Het IASB stelt daarom voor om baten en lasten als gevolg van wijzigingen in het eigen kredietrisico met betrekking tot verplichtingen waarvoor de entiteit de reële waardeoptie toepast buiten de winst- en verliesrekening (*in other comprehensive income*) worden opgenomen. Er worden geen andere wijzigingen voorgesteld. Dit wil zeggen dat het voorstel enkel gevallen zou hebben voor entiteiten die de reële waardeoptie toepassen. Entiteiten die verkiezen om financiële verplichtingen op te splitsen mogen dit blijven doen. Dit is in overeenstemming met het algemeen aanvaard idee dat de bestaande richtlijnen goed werken, met uitzondering van de problemen rond het eigen kredietrisico.

Het voorstel van standaard is een apart document waarvoor commentaren worden verwacht. De uiteindelijke bepalingen zullen geïncorporeerd worden in het hoofdstuk over classificatie en waardering van financiële verplichtingen in IFRS 9. Andere bepalingen in IAS 39 en IFRS 7 met betrekking tot het voorstel zullen ook getransfereerd worden naar IFRS 9.

Commentaren worden verwacht tegen 16 juli 2010.

27/05/2010: Voorstel van standaard over presentatie van de resultaten

Het IASB stelt voor om de winst en verliesrekening en de andere elementen van het globaal resultaat (officiële vertaling van other comprehensive income: niet-gerealiseerde resultaten) samen te presenteren in één overzicht. Hierdoor wordt de huidige mogelijkheid om de winst- en verliesrekening apart te presenteren verwijderd.

Daarnaast stelt het IASB voor om:

- Les autres éléments du résultat global devront être regroupés sur base de la possibilité de reclassification (« recycling ») dans le résultat.
- Les impôts sur les autres éléments du résultat global seront affectés aux éléments qui pourraient être reclassés en résultat et ceux qui ne présentent pas cette possibilité de reclassement. Cette affectation ne sera applicable que dans la mesure où les autres éléments du résultat global sont présentés avant impôts, ce qui constitue une option.
- L'intitulé de « l'état du résultat global » sera changé en « État du résultat net et des autres éléments du résultat global » (statement of profit or loss and other comprehensive income) dans le texte des normes, bien que les entités seront libres d'utiliser une autre dénomination (tel que « état du résultat global »).
- De andere elementen van het globaal resultaat te groeperen op basis van mogelijke latere herclassificatie in winst of verlies;
- Ook voor de winstbelastingen op de andere elementen van het globaal resultaat een opdeling te maken op basis van mogelijke latere herclassificatie in winst en verlies
- Wijziging van de titel “statement of comprehensive income” in “statement of profit or loss and other comprehensive income”. Gezien de vrijheid die de vertalers zich in het verleden permitteerden bij het vertalen van beslissingen rond terminologie van het IASB, is het onmogelijk te voorspellen wat dit voor de Nederlandse versie van de standaarden zal betekenen.

Commentaren worden verwacht tegen 30 september 2010.

Les commentaires sont attendus pour le 30 septembre 2010.

IBR-Berichten

Norm inzake de toepassing van de ISA's in België

Het Belgisch Staatsblad van 16 april 2010 publiceerde het bericht van de Minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen van 1 april 2010 met betrekking tot de goedkeuring van de norm inzake de toepassing van de ISA's in België (met erratum gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 28 april 2010).

De Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren,

Overwegende dat het moderniseren van het normatief kader voor de uitvoering van revisorale opdrachten zich opdringt;

Overwegende dat het in het algemeen belang is dat de financiële overzichten in België – een voor internationale betrekkingen en investeringen zeer open land – worden gecontroleerd overeenkomstig de internationaal erkende standaarden;

Rekening houdend met de bekommernis van de Europese instanties om tot een harmonisatie te komen van de uitoefening van het be-roep van wettelijke auditor van de jaarrekening, en om verder te gaan met de verhoging van de kwaliteit van de controle van de financiële overzichten, bekommernis die zich meer bepaald vertaalde in het aannemen van de richtlijn van 17 mei 2006;

Overwegende dat de *International Standards on Auditing* (ISA's) en de *International Standards on Review Engagement* (ISRE), zoals per 15 december 2008 aangenomen door de *International Auditing and Assurance Standards Board* (IAASB), een antwoord bieden op deze vereisten om internationaal erkende en geactualiseerde standaarden te vormen; dat zij reeds verplicht gesteld zijn, met of zonder aanpassing op nationaal vlak, in heel wat landen, met inbegrip van een meerderheid van de Lidstaten van de Europese Unie; dat zij de kwaliteit van de financiële informatie bevorderen door het voorzien in de toepassing van aanvullende controlerwerkzaamheden, alsmede in een betere documentatie van de werkzaamheden van de auditor;

Overwegende dat de ISA's reeds worden toegepast voor de controle van vele entiteiten, meer bepaald de organisaties van openbaar belang; dat het in het algemeen belang is om de uniciteit van dit normatief kader te behouden op het hoogst mogelijk kwalitatieve niveau;

Overwegende dat minstens met betrekking tot de controle van de financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de urgentie en het algemene belang vragen om niet het moment af

Info IRE

Norme relative à l'application des normes ISA en Belgique

Le Moniteur belge du 16 avril 2010 a publié l'avis du 1er avril 2010 du Ministre pour l'Entreprise et la Simplification relatif à l'approbation de la norme relative à l'application des normes ISA en Belgique (avec erratum publié au Moniteur belge du 28 avril 2010).

Le Conseil de l'Institut des Réviseurs d'Entreprises,

Considérant qu'il s'impose de moderniser le cadre normatif d'exercice des missions révisorales ;

Considérant qu'il est d'intérêt général que les états financiers soient audités en Belgique – pays très ouvert aux échanges et aux investissements internationaux – conformément à des normes d'audit internationalement reconnues ;

Considérant le souci des autorités européennes d'harmoniser l'exercice de la profession de contrôleur légal des comptes et de continuer à augmenter la qualité du contrôle des états financiers, souci qui s'est notamment traduit par l'adoption de la directive du 17 mai 2006 ;

Considérant que les *International Standards on Auditing* (ISA) et les *International Standards on Review Engagement* (normes ISRE), telles qu'adoptées par l'*International Auditing and Assurance Standards Board* (IAASB) à la date du 15 décembre 2008, répondent à ces exigences de constituer des normes d'audit internationalement reconnues et à jour ; qu'elles sont d'ores et déjà obligatoires, avec ou sans adaptation nationale, dans de nombreux pays, y compris une majorité des Etats membres de l'Union européenne ; qu'elles favorisent la qualité de l'information financière en prévoyant l'application de procédures complémentaires d'audit ainsi qu'une meilleure documentation des travaux de l'auditeur ;

Considérant que les normes ISA sont d'ores et déjà appliquées pour l'audit de nombreuses entités, notamment des entités d'intérêt public ; qu'il est d'intérêt général de maintenir l'unicité de ce cadre normatif, au niveau de qualité le plus élevé possible ;

Considérant qu'en ce qui concerne à tout le moins l'audit des états financiers des entités d'intérêt public, l'urgence et l'intérêt général commandent de ne pas attendre que les normes ISA soient entière-

te wachten waarop de vertaling van de ISA's naar het Frans en het Nederlands zal afgerond zijn, noch het feit dat de voorstellen tot aanpassing aan de Belgische context in een normatieve vorm zijn bepaald; dat in afwachting daarvan de bedrijfsrevisoren hun vakkundig oordeel in dat opzicht zullen kunnen toepassen;

Overwegende dat de ISA's voorzien dat de concrete toepassing daarvan aangepast is aan de eigenschappen van elke aan een controle onderworpen entiteit, meer bepaald: de omvang (KMO), de complexiteit en de aard daarvan (verenigingen);

Overwegende dat de bedrijfsrevisor, in voorkomend geval, het tijdschema en de inhoud van de uit te voeren controlewerkzaamheden aanpast ten einde rekening te houden met meer bepaald: het geringe aantal en de eenvoud van de door de entiteit verwerkte transacties, de interne organisatie en de financieringswijzen van de entiteit, de rechtstreekse betrokkenheid van de bestuurder bij de interne beheersing van de entiteit en het beperkte aantal vennoten.

Overwegende dat de bedrijfsrevisor de aard en de omvang van zijn gegevensgerichte controles kan beperken in functie van meer bepaald de beheersingsomgeving van de entiteit en van de timing van zijn tussenkomst indien dit schema hem de mogelijkheid biedt de afloop van de in de rekeningen vastgelegde transacties vast te stellen;

Overwegende dat de bedrijfsrevisor een dossier samenstelt dat aan de omvang en de karakteristieken van de gecontroleerde entiteit, evenals aan de complexiteit van de opdracht, is aangepast;

Overwegende dat het Instituut van de Bedrijfsrevisoren in een beleidingsplan heeft voorzien bij het toepassen van de ISA's, meer bepaald in het vormingsprogramma waarin de ISA's al sinds 2004 zijn opgenomen, in de toegang tot aangepaste controlesoftware waarvoor het IBR contact heeft opgenomen met softwareontwikkelaars die in de markt actief zijn om de bedrijfsrevisoren te informeren over de mogelijk beschikbare hulpmiddelen, alsmede in een plan inzake het publiceren van adviezen met betrekking tot het toepassen van de ISA's in de Belgische context;

Overwegende dat voor wat betreft de data van inwerkingtreding, zoals vastgesteld in punt 4 van onderhavige norm, heeft de Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren ingestemd met de voorstellen van verscheidene vertegenwoordigers van gebruikers van financiële overzichten en merkt op dat volgens de positieve evaluatie van de Europese en Belgische evoluties die tegen 15 december 2011 zou worden verwacht, voornoemde data door de Minister van Economie zouden kunnen worden vervroegd;

Overwegende dat de bedrijfsrevisor er eveneens kan toe gebracht worden om opdrachten van beperkt nazicht uit te oefenen voor een tussentijdse financiële toestand, in het kader van een wettelijke controle van de jaarrekeningen, en dat de *International Standards on Review Engagement* (ISRE) in dit opzicht de samenhang van de opdracht in zijn geheel toelaten;

Heeft de Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren op 10 november 2009 de hiernavolgende norm aangenomen. Deze werd op 15 december 2009 door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en op 1 april 2010 door de Minister die bevoegd is voor Econo-

ment traduites en français et en néerlandais, ni que des propositions d'adaptation au contexte belge aient été définies sous forme normative ; que dans l'intervalle, les réviseurs d'entreprises pourront exercer leur jugement professionnel à cet égard ;

Considérant que les normes ISA prévoient que leur application concrète soit adaptée aux caractéristiques de chaque entité soumise à audit, notamment leur taille (PME), leur complexité ou leur nature (associations) ;

Considérant que le réviseur d'entreprises adapte, s'il y a lieu, le calendrier et l'étendue des procédures d'audit à mettre en œuvre pour prendre en compte notamment : le nombre peu élevé et la simplicité des opérations traitées par l'entité, l'organisation interne et les modes de financement de l'entité, l'implication directe du dirigeant dans le contrôle interne de l'entité, le nombre restreint d'associés ;

Considérant que le réviseur d'entreprises peut limiter la nature et l'étendue de ses contrôles de substance, en fonction notamment de l'environnement de contrôle de l'entité et du calendrier de son intervention si celui-ci lui permet de constater le déroulement des opérations enregistrées dans les comptes ;

Considérant que le réviseur d'entreprises constitue un dossier adapté à la taille et aux caractéristiques de l'entité contrôlée et à la complexité de la mission ;

Considérant que l'Istitut des Réviseurs d'Entreprises a prévu un plan d'accompagnement de mise en œuvre des normes ISA, notamment en termes de formation dont le programme de l'IRE intègre les normes ISA depuis 2004, d'accès à des logiciels d'audit adaptés, pour lesquels l'IRE a contacté des développeurs actifs sur le marché en vue d'informer les réviseurs d'entreprises des outils disponibles, et de publication d'avis relatifs à l'application des normes ISA dans le contexte belge ;

Considérant qu'en ce qui concerne les dates d'entrée en vigueur fixées au point 4 de la présente norme, le Conseil de l'Istitut des Réviseurs d'Entreprises s'est rallié aux suggestions émises par divers représentants des utilisateurs des états financiers, et note que selon l'évaluation positive qui serait faite d'ici le 15 décembre 2011 des évolutions européennes et belges, lesdites dates pourront être avancées par le Ministre de l'Economie ;

Considérant que le réviseur d'entreprises peut également être amené à exercer des missions d'examen limité sur une situation financière intermédiaire, dans le cadre d'un contrôle légal des comptes, et qu'à ce titre les *International Standards on Review Engagement* (ISRE) permettent d'assurer la cohérence de la mission dans son ensemble ;

Le Conseil de l'Istitut des Réviseurs d'Entreprises a adopté le 10 novembre 2009 la norme qui suit. Celle-ci a été approuvée le 15 décembre 2009 par le Conseil supérieur des Professions économiques et le 1er avril 2010 par le Ministre ayant l'Economie dans ses attribu-

mie goedgekeurd. Deze goedkeuring heeft het voorwerp uitgemaakt van een bericht door de Minister die bevoegd is voor Economie, gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 16 april 2010 (p. 21.774).

1. De bedrijfsrevisoren zullen overgaan tot de controle van alle financiële overzichten (audit) en van het beperkt nazicht van de financiële informatie overeenkomstig respectievelijk de *International Standards on Auditing* (ISA's) en *International Standards on Review Engagement* (ISRE's), zoals op 15 december 2008 aangenomen door de *International Auditing and Assurance Standards Board* en voor zover deze normen vertaald werden in de van toepassing zijnde nationale taal, te weten :

- ISA 200 - Algemene doelstellingen van de onafhankelijke auditor, alsmede het uitvoeren van een controle overeenkomstig de Internationale Controlestandaarden
- ISA 210 - Overeenstemming over de voorwaarden van controledochteren
- ISA 220 - Kwaliteitsbeheersing voor een controle van financiële overzichten
- ISA 230 - Controledocumentatie
- ISA 240 - De verantwoordelijkheid van de auditor met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten
- ISA 250 - Het in overweging nemen van wet- en regelgeving bij een controle van financiële overzichten
- ISA 260 - Communicatie met degenen belast met governance
- ISA 265 - Het communiceren van tekortkomingen in de interne beheersing aan degenen belast met governance
- ISA 300 - De planning van een controle van financiële overzichten
- ISA 315 - Het onderkennen en inschatten van de risico's van een afwijking van materieel belang door middel van het verkrijgen van kennis van de entiteit en haar omgeving
- ISA 320 - Materieel belang bij de planning en uitvoering van een controle
- ISA 330 - Het inspelen door de auditor op ingeschatte risico's
- ISA 402 - Bij de controle in overweging te nemen aangelegenheden wanneer een entiteit gebruik maakt van service-organisaties
- ISA 450 - Evaluatie van tijdens de controle onderkende afwijkingen
- ISA 500 - Controle-informatie
- ISA 501 - Controle-informatie - Bijkomende beschouwingen voor specifieke aspecten
- ISA 505 - Externe bevestigingen
- ISA 510 - Eerste uitvoering van controle-opdrachten – openings-saldi
- ISA 520 - Cijferanalyses
- ISA 530 - Steekproeven bij controles
- ISA 540 - De controle van schattingen, met inbegrip van schattingen tegen reële waarde, alsmede daarmee verband houdende toelichtingen
- ISA 550 - Verbonden partijen
- ISA 560 - Gebeurtenissen na de einddatum van de verslagperiode
- ISA 570 - Continuïteit
- ISA 580 - Schriftelijke bevestigingen
- ISA 600 - Speciale overwegingen – Controles van de financiële overzichten van de groep (Inclusief de werkzaamheden van auditors van groepsonderdelen)

butions. Cette approbation a fait l'objet d'un avis du Ministre ayant l'Economie dans ses attributions publié au *Moniteur belge* du 16 avril 2010 (p. 21.774).

1. Les réviseurs d'entreprises procéderont au contrôle de tous les états financiers (audit) et à l'examen limité d'informations financières conformément aux *International Standards on Auditing* (Normes ISA) et aux *International Standards on Review Engagements* (Normes ISRE) respectivement, telles qu'adoptées par l'*International Auditing and Assurance Standards Board* à la date du 15 décembre 2008 et dans la mesure où ces normes ont été traduites dans la langue nationale applicable, à savoir :

- ISA 200 - Objectifs généraux de l'auditeur indépendant et conduite d'un audit selon les Normes Internationales d'Audit
- ISA 210 - Accord sur les termes de la mission d'audit
- ISA 220 - Contrôle qualité d'un audit d'états financiers
- ISA 230 - Documentation d'audit
- ISA 240 - Les obligations de l'auditeur en matière de fraude lors d'un audit d'états financiers
- ISA 250 - Prise en considération des textes législatifs et réglementaires dans un audit d'états financiers
- ISA 260 - Communication avec les personnes constituant le gouvernement d'entreprise
- ISA 265 - Communication des déficiences dans le contrôle interne aux personnes constituant le gouvernement d'entreprise
- ISA 300 - Planification d'un audit d'états financiers
- ISA 315 - Identification et évaluation des risques d'anomalies significatives au travers de la connaissance de l'entité et de son environnement
- ISA 320 - Caractère significatif en matière de planification et de réalisation d'un audit
- ISA 330 - Réponses de l'auditeur aux risques évalués
- ISA 402 - Facteurs à considérer pour l'audit lorsque l'entité fait appel à des services bureaux
- ISA 450 - Evaluation des anomalies relevées au cours de l'audit
- ISA 500 - Eléments probants
- ISA 501 - Eléments probants – Considérations supplémentaires sur des aspects spécifiques
- ISA 505 - Confirmations externes
- ISA 510 - Missions d'audit initiales – Soldes d'ouverture
- ISA 520 - Procédures analytiques
- ISA 530 - Sondages en audit
- ISA 540 - Audit des estimations comptables, y compris des estimations comptables en juste valeur et des informations fournies les concernant
- ISA 550 - Parties liées
- ISA 560 - Evénements postérieurs à la date de clôture
- ISA 570 - Continuité de l'exploitation
- ISA 580 - Déclarations écrites
- ISA 600 - Aspects particuliers - Audits d'états financiers du groupe (y compris l'utilisation des travaux des auditeurs des composants)
- ISA 610 - Utilisation des travaux des auditeurs internes
- ISA 620 - Utilisation des travaux d'un expert désigné par l'auditeur

- ISA 610 - Gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors
- ISA 620 - Gebruikmaken van de werkzaamheden van een door de auditor aangestelde deskundige
- ISA 700 - Het vormen van een oordeel en het rapporteren over de financiële overzichten
- ISA 705 - Aanpassingen van het oordeel in de verklaring van de onafhankelijke auditor
- ISA 706 - Toelichtende paragrafen en paragrafen inzake overige aangelegenheden, toegevoegd in de verklaring van de onafhankelijke auditor
- ISA 710 - Ter vergelijking opgenomen gegevens – Vergelijkende cijfers en vergelijkende financiële overzichten
- ISA 720 - De verantwoordelijkheid van de auditor met betrekking tot andere gegevens in documenten waarin de gecontroleerde financiële overzichten zijn opgenomen
- ISA 800 - Speciale overwegingen - Controles van financiële overzichten die zijn opgesteld in overeenstemming met stelsels gericht op speciale doeleinden
- ISA 805 - Speciale overwegingen - Controles van een apart financieel overzicht, en van een specifiek element, een specifieke rekening of een specifiek item van een financieel overzicht
- ISA 810 - Opdrachten om te rapporteren over een samenvatting van financiële overzichten
- ISRE 2400 - Beperkt nazicht
- ISRE 2410 - Beperkt nazicht van tussentijdse financiële verslaggeving uitgevoerd door de onafhankelijke auditor.

2. De volgende normen en aanbevelingen zijn opgeheven:

- a) de volgende controlesnormen :
 - Algemene controlesnormen (uitgezonderd voor de opdrachten die niet onder het toepassingsgebied van de ISA's vallen);
 - Normen inzake de certificatie van de geconsolideerde jaarrekening;
 - Normen « Bevestigingen van de leiding van de entiteit ».
- b) de volgende controleaanbevelingen :
 - Aanbeveling « Aanvaarding van een controle-opdracht door een bedrijfsrevisor » ;
 - Aanbeveling « Controleprogramma » ;
 - Aanbeveling « Werkdocumenten van de bedrijfsrevisor » ;
 - Aanbeveling « Kwaliteitsbeheersing van de controlewerkzaamheden » ;
 - Aanbeveling « Controlerisico » ;
 - Aanbeveling « Impact van de interne controle op de controlewerkzaamheden » ;
 - Aanbeveling « Controle in een omgeving waarin gebruik wordt gemaakt van geautomatiseerde informatiesystemen » ;
 - Aanbeveling « Doelstelling van de controle van de jaarrekening » ;
 - Aanbeveling « Fraude en onwettige handelingen » ;
 - Aanbeveling « Controle van een vennootschap in moeilijkheden » ;
 - Aanbeveling « Extern bewijskrachtig materiaal » ;
 - Aanbeveling « Gebruik van de werkzaamheden van een andere revisor » ;

- ISA 700 - Fondement de l'opinion et rapport sur des états financiers
- ISA 705 - Modifications apportées à l'opinion dans le rapport de l'auditeur indépendant
- ISA 706 - Paragraphes d'observation et paragraphes descriptifs d'autres questions, ajoutés dans le rapport de l'auditeur indépendant
- ISA 710 - Données comparatives – Chiffres comparatifs et états financiers comparatifs
- ISA 720 - Les responsabilités de l'auditeur au regard des autres informations présentées dans des documents contenant des états financiers audités
- ISA 800 - Aspects particuliers – Audits d'états financiers établis conformément à un référentiel comptable particulier
- ISA 805 - Aspects particuliers – Audits d'états financiers uniques et d'éléments, comptes ou rubriques spécifiques d'un état financier
- ISA 810 - Missions ayant pour but d'émettre un rapport sur des états financiers résumés
- ISRE 2400 - Examen limité
- ISRE 2410 - Examen limité d'informations financières intermédiaires effectuées par l'auditeur indépendant de l'entité.

2. Les normes et recommandations suivantes sont abrogées :

- a) les normes de révision suivantes :
 - Normes générales de révision (à l'exception des missions qui n'entrent pas dans le champ d'application des normes ISA) ;
 - Normes relatives à la certification des comptes annuels consolidés ;
 - Normes « Déclarations de la direction ».
- b) les recommandations de révision suivantes :
 - Recommandation « Acceptation d'une mission par un réviseur d'entreprises » ;
 - Recommandation « Programme de contrôle » ;
 - Recommandation « Les documents de travail du réviseur d'entreprises » ;
 - Recommandation « Contrôle de qualité des travaux de révision » ;
 - Recommandation « Le risque de révision » ;
 - Recommandation « Effets du contrôle interne sur les travaux de révision » ;
 - Recommandation « Révision dans un environnement automatisé » ;
 - Recommandation « Objectifs du contrôle des comptes annuels » ;
 - Recommandation « Fraudes et actes illégaux » ;
 - Recommandation « Révision d'une société en difficulté » ;
 - Recommandation « Eléments probants externes » ;
 - Recommandation « Utilisation du travail d'un autre réviseur » ;

- Aanbeveling « Gebruik van het werk van een interne auditafdeling » ;
- Aanbeveling « Gebruikmaken van de werkzaamheden van deskundigen » ;
- Aanbeveling « Controle van de voorraadopname » ;
- Aanbeveling « Analytisch onderzoek » ;
- Aanbeveling « Steekproeven in de controle » ;
- Aanbeveling « Controle van de boekhoudkundige ramingen » ;
- Aanbeveling « Controle van de inlichtingen opgenomen in de toelichting » ;
- Aanbeveling « Uitvoering van een beperkt nazicht door de commissaris bij een tussentijdse toestand » .

3. In de mate dat het aanpassen van de ISA's of van verdere wijzigingen daarvan aan de Belgische context niet het voorwerp van Belgische normen uitmaakt (bijkomende norm en/of toelichtende bijlagen bij de ISA's) op het moment dat deze normen of deze aanpassingen moeten worden toegepast op de controle van financiële overzichten, zullen de bedrijfsrevisoren hun beste vakkundig oordeel toepassen om deze aanpassing zeker te stellen.

4. De huidige norm treedt in werking:

- a) met betrekking tot de organisaties van openbaar belang, voor de controle van financiële overzichten (audit) en het beperkt nazicht van de financiële informatie met betrekking tot boekjaren afgesloten vanaf 15 december 2012 ;
- b) met betrekking tot de andere entiteiten, voor de controle van financiële overzichten (audit) en het beperkt nazicht van de financiële informatie met betrekking tot boekjaren afgesloten vanaf 15 december 2014.

5. In functie van de evaluatie van de Europese en Belgische ontwikkelingen die tegen 15 december 2011 zal worden uitgevoerd, kan de Minister die bevoegd is voor Economie de in punt 4 bedoelde data, met een termijn van maximum twee jaar tussen de vastgelegde datum van punt 4.a) en van die van punt 4.b), overeenkomstig eensluidend advies van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en op advies van het IBR aanpassen. Voor zover een Europese Verordening de verplichte toepassing van de ISA's enkel en alleen voorziet voor de controle van de financiële overzichten van entiteiten van openbaar belang met betrekking tot boekjaren afgesloten vanaf een datum vóór 15 december 2012, zal de datum van 15 december 2014, zoals voorzien in punt 4b), automatisch worden vervroegd naar een datum die overeenstemt met twee jaar na de datum van inwerkingtreding van deze Europese Verordening.

- Recommandation « Utilisation du travail d'un service d'audit interne » ;
- Recommandation « Utilisation des travaux d'un expert » ;
- Recommandation « Contrôle de l'inventaire physique des stocks » ;
- Recommandation « Examen analytique » ;
- Recommandation « Les sondages dans la révision » ;
- Recommandation « Contrôle des estimations comptables » ;
- Recommandation « Contrôle des informations figurant dans l'annexe » ;
- Recommandation « La mise en œuvre d'un examen limité d'une situation intermédiaire par le commissaire ».

3. Dans la mesure où l'adaptation au contexte belge des normes ISA ou de leurs modifications ultérieures ne fait pas l'objet de normes belges (norme complémentaire et/ou annexes explicatives aux normes ISA) au moment où ces normes ou ces modifications doivent être appliquées à l'audit d'états financiers, les réviseurs d'entreprises exercent leur meilleur jugement professionnel en vue d'assurer cette adaptation.

4. La présente norme entre en vigueur :

- c) en ce qui concerne les entités d'intérêt public, pour le contrôle d'états financiers (audit) et l'examen limité d'informations financières relatifs aux exercices comptables clôturés à partir du 15 décembre 2012 ;
- d) en ce qui concerne les autres entités, pour le contrôle d'états financiers (audit) et l'examen limité d'informations financières relatifs aux exercices comptables clôturés à partir du 15 décembre 2014.

5. En fonction de l'évaluation qui sera faite d'ici le 15 décembre 2011 des évolutions européennes et belges, le Ministre en charge de l'Economie peut modifier les dates fixées au point 4, en conservant un délai de deux ans au plus entre la date fixée au point 4.a) et celle fixée au point 4.b), sur avis conforme du Conseil supérieur des Professions économiques et sur avis de l'IRE. Dans la mesure où un Règlement européen prévoit l'application obligatoire des normes ISA uniquement pour le contrôle des états financiers d'entités d'intérêt public relatifs aux exercices comptables clôturés à partir d'une date antérieure à la date du 15 décembre 2012, la date du 15 décembre 2014, prévue au point 4 b), sera automatiquement avancée à une date correspondant à deux années suivant la date d'entrée en vigueur dudit Règlement européen.

Werkzaamheden van de Raad

Vergadering van 5 maart 2010

Jaarrekening 2009 – De Raad legt de jaarrekening vast, die werd opgesteld aan de hand van een inschatting van de veranderlijke bijdrage van 2009 voor een bedrag van 6.142.333 EUR, alsook van het aanvullend minimum forfaitair kostenbedrag 2009 van 155.903 EUR. Deze jaarrekening sluit af met een balanstotaal van 5.508.678 EUR en een winst van 951.678 EUR.

Begroting 2010 – Op 27 november 2009 nam de Raad reeds kennis van een eerste ontwerp van begroting 2010. Een aangepaste versie van het ontwerp van begroting wordt geanalyseerd.

Terechtwijzing voor het in gebreke blijven van het indienen van het aangifteformulier bestemd voor het berekenen van de veranderlijke bijdrage – De Raad verneemt dat een niet onbelangrijk aantal bedrijfsrevisoren op 2 maart nog steeds in gebreke waren om het aangifteformulier voor de berekening van de veranderlijke bijdrage 2009 in te dienen, wat de afsluiting van de jaarrekening bemoeilijkte.

Conform artikel 37 van de wet van 22 juli 1953 beslist de Raad een terechtwijzing te richten aan de bedrijfsrevisoren die op 26 maart 2010 nog steeds in gebreke blijven en mandateert de Voorzitter om deze beslissing uit te voeren.

Samenstelling van het Uitvoerend Comité – De Raad verneemt dat confrater Félix FANK om gezondheidsredenen niet langer kan zetelen in het Uitvoerend Comité. In het kader van het quorum voor het nemen van beslissingen in nog lopende dossiers wordt voorgesteld om het Uitvoerend Comité tot drie personen te herleiden. Confrater Dirk SMETS neemt derhalve ontslag als lid van het Uitvoerend Comité. De Raad beslist dat het Uitvoerend Comité voortaan is samengesteld uit de Voorzitter, de Ondervoorzitter en confrater Raynald VERMOESEN.

Vraag tot afwijking ten aanzien van het verbod opgenomen in artikel 13, § 2 van de gecoördineerde wet van 22 juli 1953 – De Raad behandelt een aanvraag tot afwijking van het verbod opgenomen in artikel 13, § 2 van de gecoördineerde wet van 22 juli 1953. Hij beslist om het advies van het Advies- en Controlecomité op de Onafhankelijkheid van de Commissaris (ACCOM) in te winnen ten aanzien van dit verzoek.

Consultation Paper IFRS for SMEs van de Europese Commissie – De Raad finaliseert de tekst welke als antwoord dient op het *Consultation Paper IFRS for SMEs* van de Europese Commissie. Deze repliek werd voorbereid door een werkgroep ad hoc voorgezeten door confrater Daniel VAN CUTSEM, waaraan de confraters Inge SAEYS, Luc DE PUYSSELEYR, Thierry DUPONT, Hugo VAN PASSEL, Carl ROMBAUT, alsook de heren Yvan STEMPNIERWSKI en Thomas CARLIER hun actieve medewerking verleenden. Het in het Engels geformuleerde antwoord van het Instituut werd eveneens onder de vorm van een bericht op 2 april 2010 op de website van het Instituut geplaatst onder “Nieuws – Korte berichtgeving – Standpunten van de Raad”.

Travaux du Conseil

Réunion du 5 mars 2010

Comptes annuels 2009 – Le Conseil arrête les comptes annuels qui furent établis sur la base d'une estimation de la cotisation variable de 2009 s'élevant à 6.142.333 EUR et d'une estimation du montant de frais forfaitaire minimum 2009 s'élevant à 155.903 EUR. Ces comptes annuels ont été clôturés avec un total de bilan de 5.508.678 EUR et avec un bénéfice de 951.678 EUR.

Budget 2010 – Le 27 novembre 2009, le Conseil avait déjà pris connaissance d'un premier projet de budget 2010. Un projet de budget actualisé est analysé.

Rappel à l'ordre pour non-remise du formulaire de déclaration destiné au calcul de la cotisation variable – Le Conseil apprend qu'un nombre non négligeable de réviseurs d'entreprises n'ont pas encore remis le 2 mars le formulaire de déclaration pour le calcul de la cotisation variable 2009, ce qui entrave la clôture des comptes annuels.

Conformément à l'article 37 de la loi du 22 juillet 1953, le Conseil décide d'adresser un rappel à l'ordre aux réviseurs d'entreprises qui auront encore manqué à leur devoir au 26 mars 2010 et donne mandat au président pour faire appliquer cette décision.

Composition du comité exécutif – Le Conseil apprend que le confrère Félix FANK ne peut plus siéger dans le Comité exécutif pour des raisons de santé. Dans le cadre du quorum pour la prise de décisions dans les dossiers encore en cours, il est proposé de réduire le Comité exécutif à trois personnes. Le confrère Dirk SMETS démissionne en conséquence en tant que membre du Comité exécutif. Le Conseil décide que le Comité exécutif sera dorénavant composé du président, du vice-président et du confrère Raynald VERMOESEN.

Demande de dérogation à l'égard de l'interdiction reprise à l'article 13, § 2 de la loi coordonnée du 22 juillet 1953 – Le Conseil examine une demande de dérogation à l'égard de l'interdiction prévue à l'article 13, § 2 de la loi coordonnée du 22 juillet 1953. Il décide de demander l'avis du Comité d'avis et de contrôle de l'indépendance du commissaire (ACCOM) concernant cette demande.

Consultation Paper IFRS for SMEs de la Commission européenne – Le Conseil finalise le texte qui servira de réponse à l'égard du *Consultation Paper IFRS for SMEs* de la Commission européenne. Cette réponse a été préparée par un groupe de travail ad hoc présidé par le confrère Daniel VAN CUTSEM. Les confrères Inge SAEYS, Luc DE PUYSSELEYR, Thierry DUPONT, Hugo VAN PASSEL et Carl ROMBAUT, ainsi que messieurs Yvan STEMPNIERWSKI et Thomas CARLIER ont collaboré activement aux travaux de ce groupe de travail. La réponse de l'Institut rédigée en anglais a également fait l'objet d'un article publié le 2 avril 2010 sur le site internet de l'Institut dans la rubrique « Nouveautés – En Bref – Positions du Conseil ».

Vergadering van 15 maart 2010

Deze bijkomende Raadsvergadering werd gewijd aan de behandeling van een beperkt aantal dossiers van administratieve aard.

De Raad behandelde eveneens een aanvraag tot afwijking van het verbod opgenomen in artikel 13, § 2 van de gecoördineerde wet van 22 juli 1953. Hij beslist om het advies van het Advies- en Controlecomité op de Onafhankelijkheid van de Commissaris (ACCOM) in te winnen ten aanzien van het ingediende verzoek.

Bij deze gelegenheid besliste de Raad tevens dat de bedrijfsrevisoren aan wie wordt toegestaan om de functie van bestuurder uit te oefenen in een handelsvennootschap in deze hoedanigheid de titel van bedrijfsrevisor niet mogen gebruiken.

Vergadering met de raad van het IAB op 26 maart 2010

Tijdens de vergadering met de raad van het IAB werden onder meer volgende onderwerpen behandeld:

- de gemeenschappelijke huisvesting IBR-IAB;
- de werkzaamheden van de gemeenschappelijke commissie bijzondere opdrachten;
- de deelname van de beide instituten aan de werkzaamheden van de IFAC;
- de werkzaamheden van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen;
- nieuwe wetgevende initiatieven.

Vergadering van 2 april 2010

Modaliteiten van oproeping tot en ter beschikkingstelling van de documenten van de algemene vergadering – De Raad besliste in 2008 om voortaan de financiële documenten, dit wil zeggen de jaarrekening en het verslag van de commissarissen evenals het ontwerp van begroting, die aan de algemene vergadering ter goedkeuring moeten worden voorgelegd, ter beschikking te stellen op het extranet van het Instituut. Voor de goede orde vermeldt de oproepingsbrief tot de algemene vergadering het internetadres waarop deze documenten geraadpleegd kunnen worden. Deze beslissing van de Raad werd nogmaals bevestigd in 2009.

In het verlengde hiervan beslist de Raad om ook de andere documenten met betrekking tot de algemene vergadering ter beschikking te stellen op het extranet van het Instituut, zoals de uitnodiging samen met de agenda, de lijst van kandidaten voor de verkiezingen en een model van volmacht.

Kandidaturen voor de verkiezingen – De Raad neemt kennis van de kandidaturen die werden ingediend voor de verkiezingen op de algemene vergadering van vrijdag 23 april 2010. Hij stelt vast dat één kandidaat buiten de termijn werd ingediend en dat het aantal regelmatig voorgestelde kandidaten lager ligt dan het dubbel van het aantal te begeven mandaten. De Raad draagt – overeenkomstig arti-

Réunion du 15 mars 2010

Cette réunion supplémentaire du Conseil fut consacrée à la discussion d'un nombre réduit de dossiers administratifs.

Le Conseil examine également une demande de dérogation à l'égard de l'interdiction prévue à l'article 13, § 2 de la loi coordonnée du 22 juillet 1953. Il décide de consulter le Comité d'avis et de contrôle de l'indépendance du commissaire (ACCOM) concernant cette demande.

A cette occasion, le Conseil décide également que les réviseurs d'entreprises qui obtiennent l'autorisation d'exercer le mandat d'administrateur dans une société commerciale, ne peuvent utiliser le titre de réviseur d'entreprises en cette qualité.

Réunion avec le Conseil de l'IEC tenue le 26 mars 2010

Lors de la réunion avec le conseil de l'IEC, les sujets suivants ont notamment été discutés :

- le bâtiment commun pour l'IRE et l'IEC ;
- les travaux de la commission commune Missions particulières ;
- la participation des deux Instituts aux travaux de l'IFAC ;
- les travaux de la Commission des Normes comptables ;
- les nouvelles initiatives législatives.

Réunion du 2 avril 2010

Modalités relatives à la convocation et à la mise à disposition des documents de l'assemblée générale – En ce qui concerne les documents financiers à soumettre à l'approbation de l'assemblée générale, c'est-à-dire les comptes annuels, le rapport des commissaires et le projet de budget, le Conseil avait décidé en 2008 de les mettre dorénavant à la disposition des confrères sur l'extranet de l'Institut. Pour le bon ordre, la lettre de convocation à l'assemblée générale mentionne l'adresse internet où lesdits documents peuvent être consultés. Cette décision du Conseil a été confirmée en 2009.

Dans le prolongement de cette décision, le Conseil décide de mettre également à la disposition des confrères sur l'extranet de l'Institut les autres documents relatifs à l'assemblée générale, notamment la convocation et l'ordre du jour, la liste des candidats pour les élections, ainsi qu'un modèle de procuration.

Candidatures pour les élections – Le Conseil prend connaissance des candidatures introduites pour les élections lors de l'assemblée générale du vendredi 23 avril 2010. Il constate qu'une candidature a été introduite hors du délai légal et que le nombre de candidatures régulières introduites est inférieur au double du nombre de mandats à conférer. Le Conseil propose – conformément à l'article 17, alinéa 3

kel 17, derde lid van het huishoudelijk reglement – voor zover nodig volgende kandidaten voor:

- voor het te begeven mandaat van voorzitter: Michel DE WOLF;
- voor het te begeven mandaat van ondervoorzitter: Daniel KROES;
- voor de te begeven mandaten van Nederlandstalig raadslid: Lieven ACKE, Tom MEULEMAN, Inge SAEYS, Dirk SMETS, Marnix VAN DOOREN en Patrick VAN IMPE;
- voor de te begeven mandaten van Franstalig raadslid: Thierry DUPONT, Vincent ETIENNE, Félix FANK, Patricia LELEU, Eric MATHAY en Raynald VERMOESEN;
- voor het te begeven mandaat van Lid van de Nederlandstalige Kamer van de Commissie van Beroep: Geert VERSTRAETEN.

Begroting 2010 – Na kennis genomen te hebben van het ontwerp van begroting voor het jaar 2010, zoals voorgedragen door het Uitvoerend Comité en de Secretaris-Penningmeester, vraagt de Raad aan het Uitvoerend Comité om deze verder te verfijnen en de cijfers vervolgens opnieuw voor te leggen op de vergadering van 7 april.

Deontologische code van de bedrijfsrevisoren – De Raad keurt het ontwerp van advies goed dat dient gericht te worden aan de Minister voor Economie met betrekking tot een te nemen koninklijk besluit tot vaststelling van de deontologische code van de bedrijfsrevisoren. Dit nog uit te vaardigen koninklijk besluit zal het koninklijk besluit van 10 januari 1994 betreffende de plichten van de bedrijfsrevisoren vervangen.

Kwaliteitscontrole 2010 – De Raad keurt de lijst van de bedrijfsrevisoren goed die in 2010 zullen worden onderworpen aan de kwaliteitscontrole.

Ontwerp van specifieke norm inzake medewerking aan het prudentieel toezicht van de CBFA – Op voorstel van het IBECBFA en de Commissie Normen voor de Beroepsuitoefening keurt de Raad het ontwerp goed van specifieke norm inzake medewerking aan het prudentieel toezicht om deze overeenkomstig artikel 30 van de wet van 22 juli 1953 vervolgens aan een openbare raadpleging te onderwerpen.

Ontwerp van normen inzake de kwaliteitscontrole – De Raad keurt het herwerkte ontwerp van normen inzake de kwaliteitscontrole goed om deze ter openbare raadpleging voor te leggen overeenkomstig artikel 30 van de wet van 22 juli 1953.

Terechtwijzing voor het in gebreke blijven van het indienen van het aangifteformulier bestemd voor het berekenen van de veranderlijke bijdrage – De Voorzitter deelt aan de Raad de namen mee van de bedrijfsrevisoren aan wie hij, in uitvoering van de beslissing van de Raad van 5 maart, een terechtwijzing heeft gericht zoals voorzien in artikel 37 van de wet van 22 juli 1953 omdat de betrokken bedrijfsrevisoren hebben nagelaten het document tot vaststelling van de veranderlijke bijdrage 2009 binnen de termijnen over te maken.

Annulatieberoep bij de Raad van State tegen het besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 17 december 2009 – De Raad neemt kennis van het besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 17 december 2009 tot bepaling van het boekhoudingsmodel voor de erkende sportfederaties, recreatieve sportfederaties

du règlement d'ordre intérieur – pour autant que nécessaire, les candidats suivants :

- pour le mandat de président à conférer : Michel DE WOLF ;
- pour le mandat de vice-président à conférer : Daniel KROES ;
- pour les mandats de membre néerlandophone du Conseil à conférer : Lieven ACKE, Tom MEULEMAN, Inge SAEYS, Dirk SMETS, Marnix VAN DOOREN et Patrick VAN IMPE ;
- pour les mandats de membre francophone du Conseil à conférer : Thierry DUPONT, Vincent ETIENNE, Félix FANK, Patricia LELEU, Eric MATHAY et Raynald VERMOESEN ;
- pour le mandat de membre de la Chambre d'expression néerlandaise de la Commission d'appel à conférer : Geert VERSTRAETEN.

Budget 2010 – Après avoir pris connaissance du projet de budget pour l'année 2010, tel que proposé par le Comité exécutif et par le secrétaire-trésorier, le Conseil demande au Comité exécutif d'affiner ce projet et de lui soumettre à nouveau les chiffres lors de la réunion du 7 avril.

Code de déontologie des réviseurs d'entreprises – Le Conseil approuve le projet d'avis à adresser au Ministre ayant l'Economie dans ses attributions concernant un arrêté royal à prendre établissant le Code de déontologie des réviseurs d'entreprises. Cet arrêté royal, qui n'a pas encore été promulgué, remplacera l'arrêté royal du 10 janvier 1994 relatif aux obligations des réviseurs d'entreprises.

Contrôle de qualité 2010 – Le Conseil approuve la liste des réviseurs d'entreprises qui seront soumis au contrôle de qualité en 2010.

Projet de norme spécifique relative à la mission de collaboration au contrôle prudentiel de la CBFA – Sur proposition de l'IRACBFA et de la Commission des Normes d'exercice professionnel, le Conseil approuve le projet de norme spécifique relative à la mission de collaboration au contrôle prudentiel afin de le soumettre à la consultation publique conformément à l'article 30 de la loi du 22 juillet 1953.

Projet de normes relatives au contrôle de qualité – Le Conseil approuve le projet revu de normes relatives au contrôle de qualité afin de le soumettre à la consultation publique conformément à l'article 30 de la loi du 22 juillet 1953.

Rappel à l'ordre pour non-remise du formulaire de déclaration destiné au calcul de la cotisation variable – Le Président communique au Conseil les noms des réviseurs d'entreprises auxquels il a adressé, en exécution de la décision du Conseil du 5 mars 2010, le rappel à l'ordre tel que prévu à l'article 37 de la loi du 22 juillet 1953 et ce parce que ces réviseurs d'entreprises ont omis de transmettre, dans les délais, le document destiné au calcul de la cotisation variable 2009.

Recours en annulation auprès du Conseil d'Etat à l'encontre de l'arrêté du Gouvernement de la Communauté française du 17 décembre 2009 – Le Conseil prend connaissance de l'arrêté du Gouvernement de la Communauté française du 17 décembre 2009 arrêtant le modèle de comptabilité des fédérations sportives, des fédérations

en sportverenigingen, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 11 februari 2010.

De Raad oordeelt dat dit besluit – dat het beroep van bedrijfsrevisor raakt – diverse vormelijke en inhoudelijke gebreken en onregelmatigheden vertoont. Omdat het tot de taak van de Raad behoort te waken op de correcte uitvoering van de opdrachten van bedrijfsrevisoren beslist hij eenparig om bij de Raad van State een annulatieverzoek in te dienen tegen dit besluit en om een advocaat te mandateren om dit verzoek in te dienen en het Instituut te vertegenwoordigen.

Vergadering van 7 april 2010

Begroting 2010 – De Raad keurt de begroting 2010 goed die uitmondt op een begroot verlies van 382.538 EUR.

In, deze begroting wordt voorgesteld om de *vaste bijdrage* als volgt te bepalen:

- 2.200 EUR (2.000 EUR in 2009), hierin begrepen een forfaitaire vormingsbijdrage van 300 EUR, voor de bedrijfsrevisoren natuurlijke personen die niet verhinderd zijn om revisorale opdrachten uit te voeren (voor de nieuwe bedrijfsrevisoren, ingeschreven in het register na een stage zonder stageverkorting, wordt deze vaste bijdrage gedurende de eerste drie jaar tot de helft herleid); en
- 800 EUR, inbegrepen een forfaitaire vormingsbijdrage van 300 EUR, voor de bedrijfsrevisoren die zich verhinderd verklaarden om revisorale opdrachten uit te voeren, omdat zij zich in één van de omstandigheden bevinden opgesomd in artikel 13, § 2 van de gecoördineerde wet van 22 juli 1953.

Ten aanzien van de *veranderlijke bijdrage* in de werkingskosten van het Instituut wordt beslist om deze vast te stellen op 1,30 % (1,40 % in 2009) van de in de loop van het burgerlijk jaar 2010 gefactureerde honoraria met betrekking tot de opdrachten die bij of krachtens de wet aan de commissaris worden toevertrouwd en de opdrachten die bij of krachtens het Wetboek van Vennootschappen uitsluitend aan de bedrijfsrevisor worden toevertrouwd.

Er wordt ook beslist om deze veranderlijke bijdrage, zoals voorgaand jaar, aan te vullen met een *bijkomende bijdrage* per mandaat van commissaris, welke wordt vastgelegd op 40 EUR (60 EUR in 2009).

Er wordt ook beslist om het opvragen van een *minimum “forfaitair kostenbedrag”* per *“inkomstenaangever”* ongewijzigd te laten. Hierbij wordt onder *inkomstenaangever* verstaan, een bedrijfsrevisor die een aangifteformulier voor berekening van de veranderlijke bijdrage meedeelt dat niet uitmondt op nul.

Het *minimum “forfaitair kostenbedrag”* per *“inkomstenaangever”* wordt gevormd door het positief verschil tussen het bedrag van 5.000 EUR en het gezamenlijk bedrag van de vaste en de veranderlijke bijdrage betaald door een *“inkomstenaangever”* of door het *“netwerk”* van bedrijfsrevisoren in België zoals bedoeld in art. 2, 8° van de gecoördineerde wet van 22 juli 1953 waarvan de bedrijfsrevisor deel uitmaakt en dat als dusdanig wordt vermeld in het openbaar register.

sportives de loisirs et des associations sportives reconnues, publié au Moniteur belge du 11 février 2010.

Le Conseil juge que cet arrêté – qui affecte l'exercice de la profession de réviseur d'entreprises – contient diverses irrégularités de forme et de fond. Etant donné que le Conseil est chargé d'assurer l'exécution correcte des missions des réviseurs d'entreprises, il décide à l'unanimité d'introduire un recours en annulation au Conseil d'Etat contre cet arrêté et de mandater un avocat en vue d'introduire ce recours et de représenter l'Institut.

Réunion du 7 avril 2010

Budget 2010 – Le Conseil approuve le budget 2010 qui prévoit un déficit estimé à 382.538 EUR.

Ce budget propose d'établir la *cotisation fixe* comme suit :

- 2.200 EUR (2.000 EUR en 2009), en ce compris une cotisation forfaitaire de formation de 300 EUR, pour les réviseurs d'entreprises personnes physiques qui ne sont pas empêchés d'exercer des missions révisorales (pour les nouveaux réviseurs d'entreprises, inscrits au registre après un stage non réduit, cette cotisation fixe est réduite de moitié pendant les trois premières années) ; et
- 800 EUR, y compris une cotisation forfaitaire de formation de 300 EUR, pour les réviseurs d'entreprises qui se sont déclarés empêchés d'exercer des missions révisorales, parce qu'ils se trouvent dans l'une des situations visées à l'article 13, § 2 de la loi coordonnée du 22 juillet 1953.

En ce qui concerne la *cotisation variable* aux frais de fonctionnement de l'Institut, il est décidé de fixer celle-ci à 1,30 % (1,40 % en 2009) des honoraires facturés au cours de l'année civile 2010 relatifs aux missions réservées au commissaire par ou en vertu de la loi et aux missions exclusivement réservées au réviseur d'entreprises par ou en vertu du Code des sociétés.

Il est également décidé de compléter cette cotisation variable, comme l'année précédente, par une *cotisation complémentaire* par mandat de commissaire, qui est fixée à 40 EUR (60 EUR en 2009).

Il est également décidé de ne pas modifier la demande d'un « *montant de frais forfaitaire* » *minimum* par « *déclarant de revenus* ». Par déclarant de revenus, il faut entendre un réviseur d'entreprises qui communique un formulaire de déclaration en vue du calcul de la cotisation variable qui ne se clôture pas par zéro.

Le « *montant de frais forfaitaire* » *minimum* par « *déclarant de revenus* » est constitué de la différence positive entre le montant de 5.000 EUR et la somme des cotisations fixe et variable payées par le « *déclarant de revenus* » ou par le « *réseau* » de réviseurs d'entreprises en Belgique, tel que visé à l'article 2, 8° de la loi coordonnée du 22 juillet 1953, dont le réviseur d'entreprises fait partie et qui est renseigné comme tel au registre public.

Indien de inkomstenaangever een natuurlijke persoon is die recht heeft op een verminderde vaste bijdrage, wordt het bedrag van 5.000 EUR eveneens tot de helft herleid. Dit zal ook het geval zijn indien de inkomstenaangever een bedrijfsrevisorenkantoor is dat slechts één bedrijfsrevisor natuurlijke persoon telt in de functie van vennoot, werknemer en/of anderszins verbonden, die zelf recht heeft op een verminderde vaste bijdrage.

De Raad beslist dat de begroting die ter stemming wordt voorgelegd aan de algemene vergadering deze is die werd opgesteld volgens het algemeen schema van resultatenrekening van de vzw en niet deze opgesteld per activiteit van het Instituut.

De commentaar bij de jaarrekening 2009 en de commentaar bij de begroting 2010 zullen samen met de begroting voorgesteld per activiteit van het Instituut, worden opgenomen als een afzonderlijke bijlage van de financiële documenten.

Gemeenschappelijke huisvesting IBR – IAB – KVI – De Voorzitter brengt verslag uit over de voorgang van het project “gemeenschappelijke huisvesting”.

Lorsque le « déclarant de revenus » est une personne physique ayant droit à une cotisation fixe réduite, le montant de 5.000 EUR est également réduit de moitié. Cela sera également le cas lorsque le déclarant de revenus est un cabinet de révision qui ne compte qu'un seul réviseur d'entreprises personne physique ayant la qualité d'associé, d'employé et/ou autrement lié, et ayant droit lui-même à une cotisation fixe réduite.

Le Conseil décide que le budget qui sera soumis à l'assemblée générale pour vote est celui établi conformément au schéma général du compte de résultats de l'ASBL et non celui présenté par activité de l'Institut.

Les commentaires sur les comptes annuels 2009 et sur le budget 2010 seront, conjointement avec le budget présenté par activité de l'Institut, repris en tant qu'annexes séparées des documents financiers.

Bâtiment commun pour l'IRE, l'IEC et la CRME – Le Président fait rapport sur l'état d'avancement du projet « bâtiment commun ».

Mededelingen gericht aan de bedrijfsrevisoren

Van maart tot en met april 2010 werden aan de bedrijfsrevisoren, in voorkomend geval per e-mail, hiernavolgende mededelingen gericht die ook op het extranet van het Instituut kunnen worden geconsulteerd onder het hoofdstuk "Documentatie" en kunnen worden gedownload:

- Openbare raadpleging over het ontwerp van normen inzake de kwaliteitscontrole - *21 april 2010*
- Openbare raadpleging over het ontwerp van specifieke norm inzake medewerking aan het prudentieel toezicht - *21 april 2010*
- Gewone algemene vergadering van 23 april 2010 – *31 maart 2010*
- Looptijd van een mandaat – *29 maart 2010*
- Award for Best Belgian Sustainability Report 2010 – *16 maart 2010*
- Uitnodiging - Informatiesessies van 31 maart en 1 april 2010 georganiseerd in het kader van de Beurs Ondernemen – *15 maart 2010*
- Beleid van de Raad – *12 maart 2010*
- Mededelingen van de commissaris aan het auditcomité krachtnaam artikel 526bis, §5 en §6 van het Wetboek van Vennootschappen – *8 maart 2010*
- Permanente vorming - deelname aan de algemene vergadering - online historiek van permanente vormingsactiviteiten – *2 maart 2010*

Communications adressées aux réviseurs d'entreprises

Les communications suivantes, qui peuvent également être consultées et téléchargées sous la rubrique « Documentation » de l'extranet de l'Institut, ont été adressées aux réviseurs d'entreprises durant les mois de mars à avril 2010, le cas échéant par courriel :

- Consultation publique sur le projet de norme spécifique relative à la mission de collaboration au contrôle prudentiel – *21 avril 2010*
- Consultation publique sur le projet de normes relatives au contrôle de qualité – *21 avril 2010*
- Assemblée générale ordinaire du 23 avril 2010 – *31 mars 2010*
- Durée de mandats – *29 mars 2010*
- Award for Best Belgian Sustainability Report 2010 – *16 mars 2010*
- Invitation - Sessions d'information des 31 mars et 1er avril 2010 organisées dans le cadre du salon Entreprendre – *15 mars 2010*
- Politique du Conseil – *12 mars 2010*
- Communications du commissaire au comité d'audit en vertu de l'article 526bis, §5 et §6, du Code des sociétés – *8 mars 2010*
- Formation permanente - participation à l'assemblée générale - historique des activités de formation permanente en ligne – *2 mars 2010*

Wijzigingen in het register: maart - april 2010 Modifications apportées au registre : mars - avril 2010

Bedrijfsrevisoren natuurlijke personen / Réviseurs d'entreprises personnes physiques

Overlijden erebedrijfsrevisor:
Décès réviseur honoraire :

JOOS Joseph (A00268)

Inschrijving in het register op voorlegging van het uittreksel van het proces-verbaal van de eedaflegging – art. 5 van de wet van 22 juli 1953 en art. 2 van het erkenningsreglement: Inscription au registre sur présentation de l'extrait du procès-verbal de la prestation de serment - art. 5 de la loi du 22 juillet 1953 et art. 2 du règlement d'agrément :

BONTE Hein (A02285), BORN Alexander (A02278), CLYBOUW Arnaud (A02273), COMHAIRE Thibault (A02282), CORIA Emmanuel (A02279), DAUWEN Bart (A02286), DE BACKER Anke (A02287), DEREYCKE Bruno (A02270), FOCANT Michaël (A02281), HEYERICK Greet (A02288), LUSSON Nathalie (A02294), MAES Ann (A02295), OTTEVAERE Sara (A02289), RENDERS Dennis (A02290), SABLON Veerle (A02272), SCHOLLIER Kathy (A02283), THYRION Vincent (A02280), VANDER DONCKT Frederik (A02291), VANDEWEYER Ben (A02274), VAN EUPEN Koen (A02275), VAN GASSE Wim (A02276), VAN HULLEBUSCH Tim (A02277), VAN KERREBROEK Sylvie (A02293), VANSTRAELEN Koen (A02284), VEESTRAETEN Kevin (A02269), WAGEMANS Frederik (A02271), WOUTERS Elke (A02292)

Ontslagnemingen - art. 17 van het erkenningsreglement:

Démissions - art. 17 du règlement d'agrément :

ALGOET INGE (A01275)

Titel van erebedrijfsrevisor - art. 11, § 2 van de wet van 22 juli 1953 en art. 4, § 1 huishoudelijk reglement:

Titre honorifique - art. 11, § 2, de la loi du 22 juillet 1953 et art. 4, § 1er, du règlement d'ordre intérieur :

VANSTREELS Eugène (A00403)

Bedrijfsrevisoren die zich tijdelijk verhinderd verklaarden om revisorale opdrachten uit te voeren overeenkomstig art. 13, § 2 van de wet van 22 juli 1953:

Réviseurs d'entreprises qui ont déclaré être momentanément empêchés d'exercer des missions de révision conformément à l'art. 13, § 2, de la loi du 22 juillet 1953 :

DELANOYE Didier (A02154), VERHEYDEN Jeroen (A02233)

Bedrijfsrevisorenkantoren Cabinets de révision

Inschrijvingen - art. 6 van de wet van 22 juli 1953 en art. 3 van het erkenningsreglement: Inscriptions - art. 6 de la loi du 22 juillet 1953 et art. 3 du règlement d'agrément :

B00758 - Maatschap Franceus Robrechts Lenaerts Kennof Bedrijfsrevisoren-Réviseurs d'Entreprises

B00759 - CVBA C² REVISEURS & ASSOCIES

B00760 - BVBA SAM VERFAILLIE

B00761 - BVBA FRANCOIS DEGEEST BE-DRIJFSREVISOR

B00762 - SPRL François Chalmagne, Réviseur d'Entreprises

B00763 - Maatschap REVYS AUDIT ALLIANCE GROUP

Ontslagnemingen - art. 17 van het erkenningsreglement:

Démissions – art. 17 du règlement d'agrément :

B00146 - SPRL ROSMEULEN, VAESEN & C°

B00375 - SPRL D. LEBOUTTE & C°

IBR-Evenementen

De volledige notulen van de algemene vergadering kunnen worden gedownload op het extranet van het Instituut op het adres [www.ibr-ire.be](http://www.ibr-ire.be/ned/nieuws_korte.aspx), onder de link https://www.ibr-ire.be/ned/nieuws_korte.aspx, rubriek Nieuws – Korte berichtgeving – IBR Nieuws.

Algemene vergadering van 23 april 2010 van het IBR: een nieuw leidinggevend team bij de start van de invoering van de ISA's in België

Het Instituut van de Bedrijfsrevisoren heeft op 23 april jongstleden te Brussel haar jaarlijkse algemene vergadering gehouden met 598 aanwezige (297) of vertegenwoordigde (301) bedrijfsrevisoren natuurlijke personen. Dit jaar werden er nieuwe raadsleden verkozen voor een mandaat van drie jaar. Pierre P. BERGER, die de vergadering voor de laatste keer heeft voorgezeten, heeft de voorzittersfakkel overgedragen aan Michel DE WOLF.

De algemene vergadering is traditioneel de gelegenheid bij uitstek om de balans op te maken van het voorbije jaar. Eind 2009 bedroeg het aantal bedrijfsrevisoren natuurlijke personen 1.035 en het aantal stagiairs 461. Er werden vorig jaar eveneens 24.897 commissaris-mandaten uitgevoerd. David SZAFRAN, secretaris-generaal van het Instituut, heeft een overzicht gegeven van het jaarverslag 2009 en heeft in het bijzonder de uiteenlopende opdrachten van het Instituut belicht op het gebied van de toegang tot het beroep, het openbaar register, de normen en aanbevelingen inzake de beroepsuitoefening, de kwaliteitscontrole, het toezicht en de tucht, de dienstverlening aan de bedrijfsrevisoren, de publicaties, de permanente vorming en de internationale relaties. De secretaris-generaal heeft ook een kort overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen op gebied van de financiële crisis, de administratieve vereenvoudiging, de antiwitwaswetgeving, de normen inzake kwaliteitscontrole, de beperkte aansprakelijkheid van rechtspersonen en de versterking van de activiteiten van publiek toezicht.

Michel DE WOLF, voorzitter, en Daniel KROES, ondervoorzitter van het IBR.

Michel DE WOLF, président, et Daniel KROES, vice-président de l'IRE.

Événements IRE

Le procès-verbal complet de l'assemblée générale est téléchargeable sur le site internet de l'IRE, à l'adresse www.ibr-ire.be, sous le lien https://www.ibr-ire.be/fra/nieuws_korte.aspx, rubrique Nouveautés – En Bref – IRE Actualités.

Assemblée générale du 23 avril 2010 de l'IRE : une nouvelle équipe dirigeante à l'aube de l'introduction des normes ISA en Belgique

L'Institut des Réviseurs d'Entreprises a tenu son assemblée générale annuelle le 23 avril dernier à Bruxelles, avec 598 réviseurs personnes physiques présents (297) ou représentés (301). Lors de cette édition, de nouveaux membres du conseil ont été élus pour une période de trois ans. Pierre P. BERGER, qui présidait l'assemblée pour la dernière fois, a cédé le flambeau de la présidence à Michel DE WOLF.

Traditionnellement, l'assemblée générale est l'occasion de procéder au bilan de l'année écoulée. Fin 2009, le nombre de réviseurs personnes physiques s'élevait à 1.035 et celui des stagiaires à 461, tandis que 24.897 mandats de commissaire ont été exercés l'an dernier. Outre le rapport annuel, David SZAFRAN, Secrétaire général de l'IRE, a rappelé les différentes missions exercées par l'Institut, dans des domaines aussi variés que l'accès à la profession, le registre public, les normes pour l'exercice de la profession et recommandations, le contrôle de qualité, la surveillance et discipline, les services aux réviseurs d'entreprises, les publications, la formation permanente et les relations internationales. Le secrétaire général s'est attaché à présenter les évolutions récentes concernant la crise financière, la simplification administrative, la législation anti-blanchiment, les normes relatives au contrôle de qualité, la responsabilité limitée des personnes morales et le renforcement des activités de supervision publique.

A l'occasion de l'assemblée générale, plus de 50 réviseurs honoraires et jubilaires (25 à 35 années d'inscription au registre) et 37 réviseurs ayant prêté serment en 2009 ont été mis à l'honneur.

Election du nouveau Conseil

Lors de cette assemblée, Michel DE WOLF (DGST-CDO réviseurs d'entreprises) fut élu à la présidence et Daniel KROES (Deloitte réviseurs d'entreprises) à la vice-présidence. Les douze autres membres du Conseil ayant été élus ou réélus sont les consœurs Patricia LELEU et Inge SAEYS et les confrères Lieven ACKE, Thierry DUPONT, Vincent ETIENNE, Félix FANK, Eric MATHAY, Tom MEULEMAN, Dirk SMETS, Marnix VAN DOOREN, Patrick VAN IMPE et Raynald VERMOESEN. Les votes ont été organisés efficacement grâce à un système électronique.

Op de algemene vergadering werden meer dan 50 erebedrijfsrevisoren en bedrijfsrevisoren die een jubileum vieren (inschrijving in het register sedert 25 tot 35 jaar), alsook 37 bedrijfsrevisoren die in 2009 de eed hebben afgelegd, gehuldigd.

Verkiezing van de nieuwe raad

Tijdens deze vergadering werden Michel DE WOLF (DGST-CDO bedrijfsrevisoren) en Daniel KROES (Deloitte bedrijfsrevisoren) verkozen tot respectievelijk voorzitter en ondervoorzitter van het Instituut. De twaalf volgende confraters werden verkozen of herkozen tot raadslid van het Instituut: Patricia LELEU, Inge SAEYS, Lieven ACKE, Thierry DUPONT, Vincent ETIENNE, Félix FANK, Eric MATHAY, Tom MEULEMAN, Dirk SMETS, Marnix VAN DOOREN, Patrick VAN IMPE en Raynald VERMOESEN. De verkiezingen verliepen op een doeltreffende wijze dankzij de elektronische stemming.

Pierre P. BERGER, omringd door de erevoorzitters van het Instituut die de algemene vergadering elk jaar bijwonen (van links naar rechts) en door Henri OLIVIER, secretaris-generaal van de FEE: Karel VAN OOSTVELD, Ludo SWOLFS, Jean-François CATS en André KILESSE.

Pierre P. BERGER, entouré des présidents honoraires de l'IRE, fidèles au rendez-vous annuel de l'assemblée générale (de gauche à droite) et par Henri OLIVIER, secrétaire général de la FEE : Karel VAN OOSTVELD, Ludo SWOLFS, Jean-François CATS et André KILESSE.

David SZAFRAN, secretaris-generaal, geeft een voorstelling van het jaarverslag 2009.

David SZAFRAN, secrétaire général, présente le rapport annuel 2009.

De bedrijfsrevisoren die een jubileum vieren, in aanwezigheid van Pierre P. BERGER, huidig erevoorzitter van het Instituut, Anne SPIRITUS DASSESE, voorzitter van de KVI, Michel DE WOLF, nieuwe voorzitter van het IBR en André KILESSE, erevoorzitter van het Instituut. Les réviseurs d'entreprises jubilaires, en présence de Pierre P. BERGER, actuel président honoraire de l'IRE, Anne SPIRITUS DASSESE, présidente de la CRME, Michel DE WOLF, nouveau président de l'IRE, et André KILESSE, président honoraire de l'IRE.

Confraters die in 2009 de eed hebben afgelegd en in het openbaar register werden ingeschreven

Louis-François BINON, Ignace BOGAERT, Cédric BOGAERTS, Mohammed BOUMALEK, Chrissy BRAET, Christel DE BLANDER, Bert DE CLERCQ, Kim DE GREEF, Tine DE LANGHE, Nathalie DEPREZ, Laurent DE SCHREVEL, Dimitri DEVRIEZE, Wim FLO, Grace GARRAIS, Tessa GOVAERT, Joachim HOEBEECK, Nico HOUTHAEVE, Anne KOSTER, Sonia LASCHET, Monika LENARTS, Claude LOUCKX, Jean-Noël NAVEZ, Alexis PRUNEAU, Karolien REYNAERT, Bérengère RONSE, Dieter SCHELPE, Benoit STEINIER, Sara STEYAERT, Alexandre STREL, Evy TIMMERMANS, Sofie VAN BELLEGHEM, Bernard VANDENBORRE, Lieve VANDEN BROECK, Sascha VAN DYCK, Fanny VAN EETVELDE, Sofie VAN GRIEKEN, Kristof VAN LINDEN, Jeroen VERHEYDEN en Tom WINDELEN

Les confrères ayant prêté serment en 2009 et inscrits au registre public

Louis-François BINON, Ignace BOGAERT, Cédric BOGAERTS, Mohammed BOUMALEK, Chrissy BRAET, Christel DE BLANDER, Bert DE CLERCQ, Kim DE GREEF, Tine DE LANGHE, Nathalie DEPREZ, Laurent DE SCHREVEL, Dimitri DEVRIEZE, Wim FLO, Grace GARRAIS, Tessa GOVAERT, Joachim HOEBEECK, Nico HOUTHAEVE, Anne KOSTER, Sonia LASCHET, Monika LENARTS, Claude LOUCKX, Jean-Noël NAVEZ, Alexis PRUNEAU, Karolien REYNAERT, Bérengère RONSE, Dieter SCHELPE, Benoit STEINIER, Sara STEYAERT, Alexandre STREL, Evy TIMMERMANS, Sofie VAN BELLEGHEM, Bernard VANDENBORRE, Lieve VANDEN BROECK, Sascha VAN DYCK, Fanny VAN EETVELDE, Sofie VAN GRIEKEN, Kristof VAN LINDEN, Jeroen VERHEYDEN et Tom WINDELEN

Gehuldigde bedrijfsrevisoren

De Raad van het Instituut feliciteert hartelijk de bedrijfsrevisoren die een jubileum vieren.

23 bedrijfsrevisoren zijn 25 jaar ingeschreven in het openbaar register
Michel BRION, Serge BULTOT, Frederic CLUKKERS, Luc CRIEL, Luc DELTOUR, Charles-Marie DE MONTPELLIER D'ANNEVOIE, Luc DE PUYSELEYR, Jean-Marie DUMORTIER, Hugues FRONVILLE, Gilbert JANSSENS, Jean-Marie JOIRIS, Claudine JOYE, Philippe LONGERSTAEY, Jean-Paul LOOTS, Patrick MELS, Albert NAVAUX, Jean-Pierre ROMONT, Georges SPAENHOVEN, Hendrik VAN CAKENBERGHE, Daniel VAN CUTSEM, Hedwig VANDER DONCKT, Piet H. VERMEEREN en Michel WEBER.

13 bedrijfsrevisoren zijn 30 jaar ingeschreven in het openbaar register
Jan BOEYE, Jan CLEPPE, Johan DE LILLE, Lieven DELVA, Henry VIKTOR, Stefaan RABAAY, Aimé SCHEFFER, Alain SERCKX, Jean-Louis SERVAIS, Roger TIEST, Dirk VAN CLEEMPUT, Boudewijn VAN USSEL en Chantal VERBRUGGEN-DE WAELE

3 bedrijfsrevisoren zijn 35 jaar ingeschreven in het openbaar register
Roger BROOS, Boudewijn CALLENS en Gérard DELVAUX

Des réviseurs mis à l'honneur

Le Conseil de l'Institut félicite chaleureusement les réviseurs jubilaires.

23 réviseurs inscrits au registre public depuis 25 ans

Michel BRION, Serge BULTOT, Frederic CLUKKERS, Luc CRIEL, Luc DELTOUR, Charles-Marie DE MONTPELLIER D'ANNEVOIE, Luc DE PUYSELEYR, Jean-Marie DUMORTIER, Hugues FRONVILLE, Gilbert JANSSENS, Jean-Marie JOIRIS, Claudine JOYE, Philippe LONGERSTAEY, Jean-Paul LOOTS, Patrick MELS, Albert NAVAUX, Jean-Pierre ROMONT, Georges SPAENHOVEN, Hendrik VAN CAKENBERGHE, Daniel VAN CUTSEM, Hedwig VANDER DONCKT, Piet H. VERMEEREN et Michel WEBER.

13 réviseurs d'entreprises inscrits depuis 30 ans au registre public

Jan BOEYE, Jan CLEPPE, Johan DE LILLE, Lieven DELVA, Henry VIKTOR, Stefaan RABAAY, Aimé SCHEFFER, Alain SERCKX, Jean-Louis SERVAIS, Roger TIEST, Dirk VAN CLEEMPUT, Boudewijn VAN USSEL et Chantal VERBRUGGEN-DE WAELE

3 réviseurs d'entreprises inscrits depuis 35 ans au registre public

Roger BROOS, Boudewijn CALLENS et Gérard DELVAUX

Jaarrekening 2009 en begroting 2010

De jaarrekening 2009, toegelicht door de secretaris-penningmeester, confrater Eric MATHAY, heeft het voorwerp uitgemaakt van een verslag zonder voorbehoud opgesteld door confraters Joëlle BACQ en Joris MERTENS. De jaarrekening werd goedgekeurd na beantwoording van meerdere vragen gesteld door een aantal bedrijfsrevisoren. De uitvoerig toegelichte begroting voor 2010, met inbegrip van de bijdragen in de werkingskosten van het Instituut, werd eveneens goedgekeurd. De vaste bijdrage werd vastgesteld op 2.200 EUR (voor de nieuwe bedrijfsrevisoren tot de helft herleid gedurende de eerste drie jaar) en op 800 EUR voor de bedrijfsrevisoren die verhinderd zijn om revisorale opdrachten uit te voeren. De veranderlijke bijdrage werd vastgesteld op 1,30 % van de honoraria met betrekking tot de toevertrouwde opdrachten, aangevuld met een bijkomende bijdrage van 40 EUR per mandaat van commissaris. Ten slotte werd het minimum bedrag per "inkomstenaangever" of per "netwerk" vastgesteld op 5.000 EUR, wat tot de helft wordt herleid voor de natuurlijke personen die recht hebben op een verminderde vaste bijdrage.

Enquête: bedrijfsrevisoren tevreden over informatieverstrekking door en vormingsaanbod van het Instituut

Het Instituut had de vennootschap GfK Significant opdracht gegeven tot het uitvoeren van een enquête bij alle bedrijfsrevisoren over de beoordeling van de dienstverlening aan bedrijfsrevisoren en meer bepaald over de informatieverstrekking, het communicatieproces en het vormingsaanbod van het Instituut. De resultaten van de online uitgevoerde enquête, waaraan meer dan één op drie bedrijfsrevisoren heeft deelgenomen, zijn positief aangezien de deelnemers algemene tevredenheidsscores van meer dan 80 % voor de informatieverstrekking en het vormingsaanbod toekennen.

Een uitvoerig verslag van de onderzoeksresultaten wordt hierna gepubliceerd. De bedrijfsrevisoren kunnen eveneens kennis nemen

Confrater Eric MATHAY, secretaris-penningmeester, geeft toelichting bij de jaarrekening 2009 en de begroting 2010.

Le confrère Eric MATHAY, secrétaire-trésorier, expose les comptes annuels 2009 et le budget 2010.

Comptes annuels 2009 et budget 2010

Les comptes annuels 2009, commentés par le secrétaire-trésorier, le confrère Eric MATHAY, ont fait l'objet d'un rapport sans réserve de la part de la conseur Joëlle BACQ et du confrère Joris MERTENS. Les comptes ont été approuvés, après avoir fait l'objet de plusieurs questions de la part d'un certain nombre de réviseurs. Le budget 2010, longuement commenté, a également été approuvé, en ce compris les cotisations aux frais de fonctionnement de l'Institut. La cotisation fixe s'élève à 2.200 EUR (réduite de moitié durant trois ans pour les nouveaux réviseurs d'entreprises) et à 800 EUR pour les réviseurs empêchés d'exercer des missions révisorales. La cotisation variable a été fixée à 1,30 % des honoraires relatifs aux missions réservées, complétée d'un montant de 40 EUR par mandat de commissaire.

van de presentatie, die de uiteenzetting samenvat, op het extranet van het Instituut in de rubriek "Nieuws" onder "Korte berichtgeving" – "IBR Nieuws" (https://www.ibr-ire.be/ned/nieuws_korte.aspx?id=4423).

De ondernemingsraad en het publiek toezicht op het programma van de academische zitting

Op de academische zitting volgend op het administratief gedeelte waren naast bedrijfsrevisoren ook meer dan honderd vertegenwoordigers van de politieke, academische en socio-economische wereld aanwezig.

Ongeveer 300 bedrijfsrevisoren hebben de algemene vergadering van het IBR bijgewoond.

Près de 300 réviseurs d'entreprises s'étaient déplacés à l'assemblée générale de l'IRE.

In zijn openingstoespraak maakte confrater Michel DE WOLF duidelijk dat het zijn bedoeling is om een impuls te geven aan de toegevoegde waarde van de audit en om de geloofwaardigheid en de reputatie van het beroep te willen versterken. Hij beklemtoonde nogmaals de tevredenheid van de beroepsbeoefenaars over de goedkeuring van de ISA's. Hij verklaarde dat "*België, na de goedkeuring door de Hoge Raad voor de economische beroepen en door de minister die bevoegd is voor Economie, beslist heeft om de sprong te wagen naar het internationaal referentiestelsel inzake auditing, namelijk de International Standards on Auditing*". De ISA's zullen voor de organisaties van openbaar belang in werking treden vanaf de jaarrekeningen van 2012 en voor alle andere entiteiten (met inbegrip van de non-profitsector) vanaf de jaarrekeningen van 2014.

De heer DE WOLF heeft ook de nadruk gelegd op de algemene ongerustheid die binnen de Belgische economische kringen heerst over het Europees voorstel dat de verplichte publicatie van de jaarrekeningen voor micro-ondernemingen wil afschaffen. Deze ongerustheid wordt gedeeld door de bedrijfsrevisoren die overtuigd zijn van "*de waarde van algemeen belang van financiële transparantie, bron van zekerheid en economische vrede. Een adequate openbaarmaking van de financiële overzichten is een belangrijke pijler ten dienste van de financiële transparantie en zekerheid*".

Enfin, le montant minimum par « déclarant de revenus » ou par « réseau » s'élève à 5.000 EUR, réduit de moitié pour les personnes physiques ayant droit à une cotisation fixe réduite.

Enquête : les réviseurs satisfaits de la communication et de la formation de l'IRE

L'Institut avait donné mission à la société GfK Significant de réaliser une enquête auprès de tous les réviseurs d'entreprises sur l'appréciation des services offerts et en particulier sur l'information, la communication et les formations de l'Institut. Les résultats de l'enquête effectuée en ligne, à laquelle plus d'un réviseur sur trois a participé, sont positifs puisque les participants attribuent des scores de satisfaction générale supérieurs à 80 % pour la communication et la formation.

Un compte rendu détaillé des résultats de l'enquête est publié ci-après. Les réviseurs d'entreprises peuvent également prendre connaissance de la présentation résumant l'exposé sur l'extranet de l'IRE sous la rubrique « Nouveautés » - « En bref » - « IRE Actualités » (https://www.ibr-ire.be/fra/nieuws_korte.aspx).

Le conseil d'entreprise et la supervision publique au programme de la séance académique

La séance académique qui suivit a réuni les réviseurs d'entreprises et plus de cent représentants du monde politique, académique et socio-économique.

Michel DE WOLF, verkozen tot voorzitter, belicht zijn prioriteiten voor de drie jaren van zijn mandaat.

Michel DE WOLF, élu à la présidence, expose ses priorités pour les trois années de son mandat.

Le confrère Michel DE WOLF, dans son allocution inaugurale, a exprimé sa volonté de promouvoir la valeur ajoutée de l'audit et son souhait de renforcer la crédibilité et le renom de la profession. Il a rappelé la satisfaction de la profession vis-à-vis de l'approbation des normes ISA. « *Avec l'accord du Conseil supérieur des Professions économiques et du ministre en charge de l'économie, la Belgique a décidé de faire le saut vers le référentiel mondial en matière d'audit, les International Standards on Auditing* », a-t-il déclaré. Celles-ci entreront en vigueur à partir des comptes annuels 2012 pour les entités d'intérêt

Vervolgens werd een wetenschappelijke studie van de universiteiten K.U.Leuven en UCL voorgesteld door de heer Guy VAN GYES, onderzoeksleider bij K.U.Leuven (Onderzoeksinstuut voor Arbeid en Samenleving, HIVA). Deze studie heeft de essentiële rol van de bedrijfsrevisor ten aanzien van de ondernemingsraad (sociaal overlegorgaan binnen de ondernemingen met meer dan honderd werknemers, waarin de vertegenwoordigers van de directie en de gekozen werknemersvertegenwoordigers zetelen) aangetoond. De bedrijfsrevisor vervult niet enkel een essentiële rol bij het waarborgen van de economische en financiële informatie, maar heeft ook een pedagogische rol ten overstaan van de werknemers- en de werkgeversvertegenwoordigers.

Guy VAN GYES, onderzoeksleider bij de K.U.Leuven, zet de conclusies van de studie over de rol van de bedrijfsrevisor ten aanzien van de ondernemingsraad uiteen.

Guy VAN GYES, directeur de recherche à la K.U.Leuven, expose les conclusions de l'étude sur le rôle du réviseur à l'égard du conseil d'entreprise.

Mevrouw Anne SPIRITUS DASSESSÉ heeft de algemene vergadering afgesloten met haar voorstelling van het jaarverslag 2009 van de Kamer van verwijzing en instaatstelling (KVI), het Belgisch publiek toezichtsorgaan voor het beroep, waarvan zij voorzitter is. In 2009 werden 30 nieuwe dossiers ingediend door de Raad van het Instituut of op vraag van de KVI. Op 31 december 2009 werden 178 dossiers inzake de kwaliteitscontrole (periode juli 2008 tot september 2009) ingediend bij de KVI, waarvan 173 dossiers in de loop van het voorbije boekjaar werden behandeld. De KVI is tevens bevoegd voor de goedkeuring van de jaarlijkse lijst van de te verrichten kwaliteitscontroles en voor de bekraftiging van de tabel van de inspecteurs. In 2009 werden in het bijzonder een aantal beslissingen genomen met betrekking tot de onafhankelijkheidsproblematiek, belangenconflicten, injuncties en redelijke termijnen. De KVI, instelling van openbaar nut opgericht in 2007, heeft een kruissnelheid bereikt en zal haar werkzaamheden in dit tempo voortzetten in de door de Belgische wetgever gewenste algemene dynamiek waarbij haar een essentiële rol in het systeem van publiek toezicht werd toegedekt.

public et à partir des comptes annuels 2014 pour toutes les autres entités (y compris non marchandes).

M. DE WOLF a souligné l'inquiétude générale des milieux économiques belges face au projet européen de suppression de l'obligation de publication des comptes annuels dans les micro-entreprises. Cette inquiétude est partagée par les réviseurs d'entreprises, convaincus de « *la valeur d'intérêt général qu'est la transparence financière, source de sécurité et de paix économique. Une publicité adéquate des états financiers constitue un jalon important au service de la transparence et de la sécurité financières* ».

Une étude scientifique réalisée par les universités K.U.Leuven et UCL a ensuite été présentée par monsieur Guy VAN GYES, directeur de recherche à la K.U.Leuven (centre HIVA). Cette étude a démontré le rôle essentiel rempli par le réviseur d'entreprises à l'égard du conseil d'entreprise (organe de concertation sociale au sein des entreprises de plus de cent personnes associant la direction et les représentants élus des travailleurs). Le réviseur remplit une fonction essentielle de garant de l'information économique et financière, y compris sous l'aspect pédagogique en faveur des représentants des travailleurs et de l'employeur.

Tijdens de academische zitting heeft Anne SPIRITUS DASSESSÉ, voorzitter van de Kamer van verwijzing en instaatstelling, het jaarverslag van dit publiek toezichtsorgaan voor het beroep voorgesteld. Lors de la séance académique, Anne SPIRITUS DASSESSÉ, présidente de la Chambre de renvoi et de mise en état, a présenté le rapport annuel de cet organe de supervision de la profession.

Madame Anne SPIRITUS DASSESSÉ a clôturé l'assemblée générale en présentant le rapport annuel 2009 de la Chambre de renvoi et de mise en état (CRME), organe de supervision publique pour la profession en Belgique, dont elle assure la présidence. 30 nouveaux dossiers ont été introduits en 2009, par le Conseil de l'IRE ou à la demande de la CRME. Au 31 décembre 2009, la CRME s'était vu soumettre 178 dossiers de contrôle de qualité (période juillet 2008 à septembre 2009), dont 173 ont été traités au cours de l'exercice écoulé. La CRME est également chargée d'approuver la liste annuelle des contrôles de qualité à effectuer et valide le tableau des inspecteurs. Des décisions ont notamment été prises en 2009 en matière d'indépendance, de conflit d'intérêt, d'injonction et de délai raisonnable. Organisme d'intérêt public créé en 2007, la CRME a atteint un

Luk VAN EYLEN, Adviseur van de Eerste Minister, overhandigt aan Pierre P. BERGER het ereteken van Officier in de Kroonorde als bewijs van erkenning voor bewezen diensten.
Luk VAN EYLEN, Conseiller du Premier Ministre, remet à Pierre P. BERGER la distinction honorifique d'officier de l'Ordre de la Couronne en témoignage de reconnaissance pour les services rendus.

Een ereteken voor de erevoorzitter

De heer Pierre P. BERGER, voortaan erevoorzitter van het Instituut, werd bekroond met het ereteken van Officier in de Kroonorde als teken van erkenning voor zijn grote inzet. Het ereteken werd overhandigd door de vertegenwoordiger van de Eerste Minister, de heer Luk VAN EYLEN. Deze laatste heeft in een toespraak gespekt met humor, in naam van de Eerste Minister, de bezorgdheden van het beroep gedeeld ten aanzien van het Europees voorstel dat de publicatie van de jaarrekeningen wil afschaffen. Hierbij heeft hij het volgende beklemtoond: *"het Belgische financiële verslaggevingsproces is doeltreffend en transparant. Wij hebben nood aan een ware vereenvoudiging op Europees niveau en niet aan een maatregel die de vergelijkbaarheid van jaarrekeningen en de harmonisatie van de verschillende boekhoudsystemen in Europa belemmert"*. De Eerste Minister heeft ook nog *"de onafhankelijkheid van de bedrijfsrevisor, die onmisbaar is voor het vertrouwen van de buitenwereld"* en de goede werking van het publiek toezicht op het beroep ter sprake gebracht. Ten slotte heeft hij *"de meerwaarde van de bedrijfsrevisoren en de economische beroepen aan de economie"* op de voorgrond gesteld.

rythme croisière et poursuivra sur cette voie dans la dynamique générale voulue par le législateur belge, qui lui réserve un rôle essentiel dans le système de supervision publique.

Une distinction honorifique pour le président honoraire

Monsieur Pierre P. BERGER, désormais président honoraire de l'IRE, s'est vu décerner la distinction honorifique d'officier de l'Ordre de la Couronne en témoignage de reconnaissance pour services rendus, des mains du représentant du Premier Ministre, monsieur Luk VAN EYLEN. Celui-ci, dans un discours non dénué d'humour, prononcé au nom du Premier Ministre, a partagé les craintes de la profession vis-à-vis du projet européen de suppression de publication des comptes, soulignant que *"le système belge de rapport financier est efficace et transparent. Ce dont nous avons besoin, c'est d'une véritable simplification au niveau européen, et non d'une mesure qui entrave la comparabilité des comptes annuels et l'harmonisation des différents systèmes comptables en Europe"*. Le Premier Ministre a encore évoqué « l'indépendance du réviseur, indispensable pour la confiance des tiers » et le bon fonctionnement de la supervision publique de la profession. Enfin, il a mis en exergue *"la valeur ajoutée des réviseurs d'entreprises et des professions économiques à l'économie"*.

Pierre P. BERGER, thans erevoorzitter van het IBR, maakt met voldoening een balans op van zijn driejarig mandaat.
Pierre P. BERGER, aujourd'hui président honoraire de l'IRE, témoigne avec satisfaction du bilan de ses trois années de mandat.

Van links naar rechts: Eric MATHAY, secretaris-penningmeester, David SZAFRAN, secretaris-generaal, Pierre P. BERGER, voormalig voorzitter en huidig erevoorzitter, Michel DE WOLF, voormalig ondervoorzitter en huidig voorzitter, Raynald VERMOESEN, lid van het Uitvoerend Comité, verheugen zich over de verkiezing en herverkiezing van de Raadsleden van het IBR.

De gauche à droite : Eric MATHAY, secrétaire-trésorier, David SZAFRAN, secrétaire général, Pierre P. BERGER, alors président et actuel président honoraire, Michel DE WOLF, alors vice-président et actuel président, Raynald VERMOESEN, membre du Comité exécutif, se réjouissent de l'élection et de la réélection des membres du Conseil de l'IRE.

Resultaten van de enquête *GfK Significant* bedrijfsrevisoren tevreden over de informatieverstrekking door en het vormingsaanbod van het Instituut

Het IRE heeft een uitgebreide enquête laten uitvoeren bij alle bedrijfsrevisoren over de beoordeling van de dienstverlening aan bedrijfsrevisoren, en meer bepaald over de informatieverstrekking, het communicatieproces en het vormingsaanbod van het Instituut. Meer dan één bedrijfsrevisor op drie heeft deelgenomen aan deze enquête die werd uitgevoerd in februari en maart 2010. Hierna volgen de belangrijkste resultaten van dit tevredenheidsonderzoek.

Achtergrond en methodologie

Het Instituut heeft de vennootschap *GfK Significant* opdracht gegeven tot het uitvoeren van een onafhankelijk onderzoek teneinde de kennis en de tevredenheid van de bedrijfsrevisoren op het gebied van communicatie, informatie en vorming te beoordelen. Het onderzoek werd online uitgevoerd tussen 26 februari en 18 maart 2010 volgens de CAWI-methode (*Computer Aided Web Interviewing*). 356 bedrijfsrevisoren hebben hieraan deelgenomen, hetgeen een bijzonder hoge respons vertegenwoordigt (34 %) en getuigt van de belangstelling van de beroepsbeoefenaars voor deze enquête. De resultaten werden gewogen volgens verschillende criteria: grootte van het bedrijfsrevisorenkantoor, aantal jaren ervaring, regio, leeftijd, geslacht en taal.

Gekende en gebruikte informatie- en communicatiemiddelen

De bedrijfsrevisoren hebben kennis van de informatiemiddelen van het Instituut en van de Stichting ICCI (Informatiecentrum voor het Bedrijfsrevisoraat) en maken hiervan gebruik op gevarieerde wijze. Voor de hoofdkanalen werden echter uitstekende resultaten opgetekend. De mededelingen gericht aan de bedrijfsrevisoren, de website van het Instituut, het jaarverslag, het vademeicum en het extranet van het Instituut behalen scores van meer dan 95 % voor de kennis ervan en van 79 % tot 93 % voor het gebruik ervan. Terwijl de publicaties van de Stichting ICCI vrij bekend zijn en voldoende gebruikt worden, lijken de website en helpdesk van de ICCI echter niet algemeen bekend te zijn bij de beroepsbeoefenaars.

Résultats de l'enquête *GfK-Significant* les réviseurs d'entreprises satisfaits de la communication et de la formation de l'IRE

L'IRE a souhaité réaliser une enquête approfondie sur la perception des services offerts aux réviseurs d'entreprises, et plus précisément sur l'information, la communication et la formation proposées par l'IRE, auprès de tous les réviseurs d'entreprises. Plus d'un réviseur sur trois a participé à cette enquête réalisée en février et mars 2010. Voici les principaux résultats de cette enquête de satisfaction.

Objectifs et méthodologie

L'Institut a mandaté la société *GfK-Significant* pour réaliser une enquête indépendante en vue de mesurer la connaissance et la satisfaction des réviseurs dans les domaines de la communication, de l'information et de la formation. L'étude a été réalisée en ligne, selon la méthode CAWI (*Computer Aided Web Interviewing*), entre le 26 février et le 18 mars 2010. 356 réviseurs d'entreprises y ont participé, ce qui représente un taux de réponse particulièrement élevé (34 %) et témoigne de l'intérêt de la profession pour cette enquête. Les résultats ont été pondérés selon différents critères : taille du cabinet de révision, années d'expérience, Région, âge, sexe et langue.

Des outils d'information et de communication connus et utilisés

Les réviseurs d'entreprises ont une connaissance et font une utilisation assez variable des outils d'information de l'IRE et de la Fondation ICCI (Centre d'information pour le révisorat d'entreprises). Les principaux canaux bénéficient cependant d'excellents résultats. Ainsi, les communications adressées aux réviseurs d'entreprises, le site internet de l'IRE, le rapport annuel, le vademeicum et l'extranet de l'IRE obtiennent des résultats de plus de 95 % pour la connaissance et de 79 % à 93 % pour leur utilisation. Si les publications de la Fondation ICCI sont assez connues et utilisées, en revanche, le site internet et le helpdesk semblent faire face à un manque de notoriété auprès de la profession.

Meer dan 80 % van de gebruikers is tevreden

De tevredenheid van de gebruikers werd bepaald vanuit verschillende invalshoeken zijnde de algemene tevredenheid, de duidelijkheid, de leesbaarheid, de relevantie, de actualisering en de meerwaarde van de vermelde middelen.

84 % van de gebruikers is tevreden, zeer tevreden of uiterst tevreden over de website; dit percentage is hoger dan dat voor het tijdschrift *Tax, Audit & Accountancy* (75 %); de score bedraagt 65 % voor de mededelingen aan de bedrijfsrevisoren en 63 % voor de elektronische nieuwsbrieven. De algemene tevredenheid gaat zeer vaak gepaard met de door de informatiemiddelen geboden meerwaarde.

De voorkeur voor de wijze van verspreiding verschilt per communicatiemiddel. Bedrijfsrevisoren geven de voorkeur aan de traditionele papieren versie voor het jaarverslag, het vademecum, het tijdschrift TAA en de publicaties van het IICCI. Zij zijn echter voorstander van een elektronische verzending (website en/of e-mail) voor de mededelingen aan de bedrijfsrevisoren en de IBR-Berichten (thans gepubliceerd in het TAA). De frequentie van verspreiding van de verschillende middelen beantwoordt voor meer dan 75 % aan de verwachtingen van de beroepsbeoefenaars. Voor wat het taalaspect betreft is er een duidelijke voorkeur voor documenten beschikbaar in aparte bundels in het Nederlands en het Frans.

Plus de 80 % des utilisateurs satisfaits

La satisfaction des utilisateurs a été mesurée sous différents angles, à savoir : la satisfaction générale, la clarté, la lisibilité, la pertinence, la mise à jour et la valeur ajoutée des moyens cités.

84 % des utilisateurs se disent satisfaits, très ou extrêmement satisfaits du site internet ; ce pourcentage est supérieur à celui de la revue *Tax, Audit & Accountancy* (75 %) ; le résultat s'élève à 65 % pour les communications aux réviseurs d'entreprises et à 63 % pour les lettres d'information électroniques. La satisfaction générale va très souvent de pair avec la valeur ajoutée offerte par les outils d'information.

Le mode de diffusion privilégié varie en fonction des moyens de communication. Les réviseurs d'entreprises apprécient le support papier traditionnel pour le rapport annuel, le vademecum, la revue TAA et les publications de l'IICCI. En revanche, ils sont favorables à un envoi électronique (site web et/ou courrier électronique) pour les communications aux réviseurs et les « informations IRE » (actuellement publiées dans le TAA). Les fréquences de diffusion des différents outils correspondent aux attentes de la profession à plus de 75 %. Pour l'aspect linguistique, une préférence nette est donnée aux documents disponibles à la fois en français et en néerlandais.

Meer dan 8 op 10 bedrijfsrevisoren tevreden over het communicatieproces van het IRE

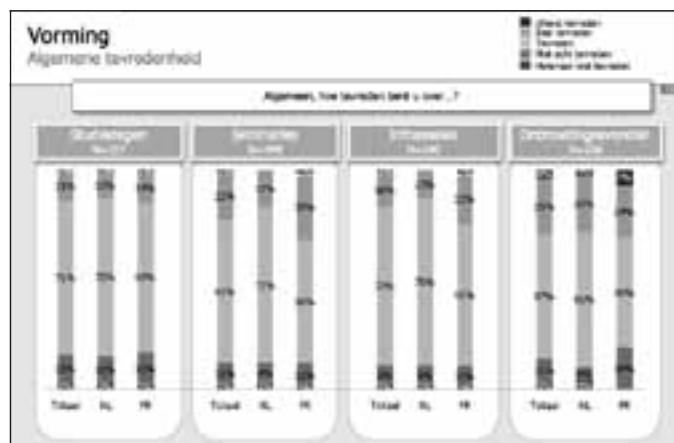
81 % van de bedrijfsrevisoren is van mening dat het Instituut in het algemeen voldoende communiceert. De enquête toont evenwel aan dat er verschillen bestaan in functie van de taal van de respondenten (86 % voor de Nederlandstaligen en 72 % voor de Franstaligen) en van de kantoor grootte (de mate van tevredenheid evolueert van 93 % voor de respondenten werkzaam in kantoren bestaande uit meer dan 50 personen tot 63 % voor beroepsbeoefenaars werkzaam in kantoren bestaande uit één of twee bedrijfsrevisoren, die meer nood hebben aan informatie).

De opleidingen van het IRE: gekend en gewaardeerd

Zoals verwacht, zijn de seminars en studiedagen van het Instituut gekend door nagenoeg alle bedrijfsrevisoren, terwijl ontmoetingsavonden en infosessies een positief antwoord hebben gekregen van drie op vier bedrijfsrevisoren.

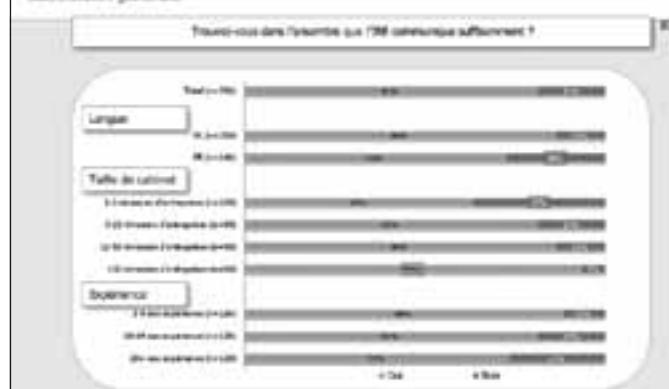
De algemene tevredenheid van de deelnemers varieert tussen 89 % (infosessies) en 84 % (studiedagen).

Plus de 8 réviseurs sur 10 satisfaits de la communication de l'IRE

Dans l'ensemble, les réviseurs d'entreprises estiment à 81 % que l'IRE communique suffisamment. L'enquête laisse néanmoins percevoir des différences linguistiques (86 % pour les néerlandophones et 72 % pour les francophones), des variations selon la taille des cabinets (la satisfaction évolue de 93 % pour les répondants issus de cabinets de plus de 50 personnes à 63 % pour les professionnels venant de cabinets d'un ou deux réviseurs d'entreprises, plus en demande d'information).

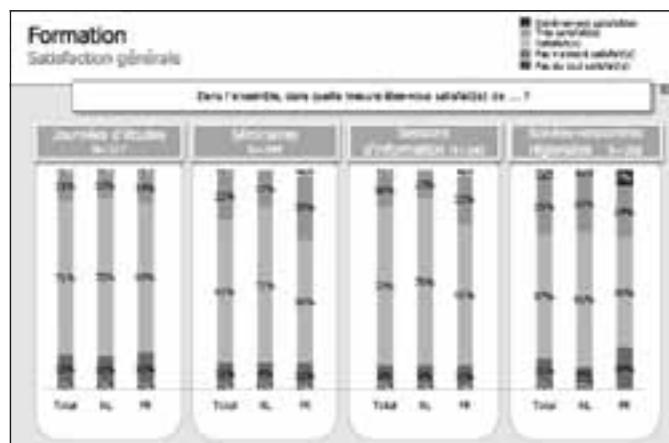
Moyens d'information et de communication

Les formations de l'IRE : connues et appréciées

Sans surprise, les séminaires et journées d'études de l'IRE sont connues par la quasi-totalité de la profession, tandis que les soirées-rencontres régionales et sessions d'information obtiennent une réponse positive pour trois réviseurs sur quatre.

La satisfaction générale des participants varie entre 89 % (sessions d'information) et 84 % (journées d'études).

De vormingsactiviteiten werden onderzocht vanuit de volgende invalshoeken:

- voorgestelde thema's (84 % tot 90 % tevredenheid);
- kwaliteit van de sprekers (86 % tot 90 %);
- periode van het jaar (82 % tot 87 %);
- duur van de activiteiten (87 % tot 93 %);
- plaats van de sessies (72 tot 79 %);
- meerwaarde (79 % tot 87 %);
- documentatie (77 % tot 84 %).

De aandachtspunten hebben betrekking op de meerwaarde en de documentatie van de studiedagen en op de algemene plaatsbepaling. Bedrijfsrevisoren hebben een uitgesproken voorkeur voor vormingen van een halve dag (77%). Bovendien zijn zij voorstander van eentalige sessies zoals thans georganiseerd (64%) en staan zij ook open voor eentalige sessies in het Engels bij internationale onderwerpen (40%). Uit het onderzoek blijkt tevens dat de Franstalige beroepsbeoefenaars meer voorstander zijn van vormingsactiviteiten die in hun moedertaal worden georganiseerd of met simultaanvertaling.

Thans zijn de klassieke seminaries en studiedagen toegankelijk voor alle geïnteresseerde externen. 89 % van de bedrijfsrevisoren is hiervan voorstander, hoewel 41 % meent dat externen slechts aanwezig kunnen zijn bij bepaalde topics zoals fiscaliteit en boekhouding, recht, management en communicatie. De bedrijfsrevisoren zijn veel terughoudender ten aanzien van de aanwezigheid van externen op vormingen die in het bijzonder betrekking hebben op plichtenleer of audit.

Conclusie

De Raad van het Instituut is verheugd over de grote deelname van de bedrijfsrevisoren aan dit tevredenheidsonderzoek en zal erop toezien dat de conclusies van deze studie zullen worden omgezet in concrete maatregelen. Voor elk informatie- of communicatiemiddel, evenals voor alle opleidingsvormen werd een prioriteitenlijst opgesteld met vermelding van de punten die ofwel bijzondere aandacht vereisen ofwel dienen te worden behouden, verbeterd of uitgewerkt. Op basis hiervan zal de Raad een gepast actieplan kunnen opzetten, teneinde tegemoet te komen aan de behoeften en verwachtingen van de bedrijfsrevisoren.

Les activités de formation ont été étudiées sous différents angles, à savoir :

- les thématiques proposées (84 % à 90 % de satisfaction),
- la qualité des orateurs (86 % à 90 %),
- la période de l'année (82 % à 87 %),
- la durée des activités (87 % à 93 %),
- le lieu des sessions (72 à 79 %),
- la valeur ajoutée (79 % à 87 %),
- la documentation (77 % à 84 %).

Les points d'attention portent sur la valeur ajoutée et la documentation des journées d'études et la localisation générale. La préférence des réviseurs pour des formations d'une durée d'une demi-journée est très marquée (77%). Les participants aux formations apprécient davantage les sessions unilingues, telles qu'organisées actuellement (64 %) et se disent ouverts à des sessions en anglais pour les sujets internationaux (40%). Il apparaît que les professionnels francophones sont plus favorables aux activités organisées dans leur langue maternelle ou avec traduction simultanée.

Actuellement, les séminaires classiques et les journées d'études sont accessibles à toute personne extérieure intéressée. 89 % des réviseurs y sont favorables, bien que 41 % d'entre eux estiment que les externes ne peuvent être présents que pour certains thèmes comme la fiscalité et la comptabilité, le droit, le *management* et la communication. Les réviseurs sont beaucoup plus réticents à accueillir des tiers pour des formations portant, par exemple, sur la déontologie ou l'audit.

Conclusion

Le Conseil de l'Institut se réjouit de la participation importante des réviseurs d'entreprises à cette enquête de satisfaction et sera attentif à traduire les conclusions de l'étude en actions concrètes. Pour chaque outil d'information ou de communication, de même que pour tous les types de formation, des listes de priorités ont été établies, fixant les points à surveiller, à maintenir, à améliorer et à développer. Elles permettront au Conseil de mettre en œuvre un plan d'action approprié pour répondre aux besoins et aux attentes des réviseurs.

Persconferentie van het Instituut op 22 april 2010

Ter gelegenheid van de algemene vergadering 2010 heeft het Instituut de journalisten uitgenodigd op een persconferentie. In dit kader werd de door de Stichting ICCI gerealiseerde recente publicatie inzake de rol van de bedrijfsrevisor ten opzichte van de ondernemingsraad voorgesteld. De door de universiteiten K.U.Leuven en UCL gerealiseerde studie geeft een voorstelling van de juridische context en van de resultaten van een sociologisch onderzoek gevoerd bij vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers. De heer Pierre GOBLET, raadgever binnen het kabinet van mevrouw Joëlle MILQUET, Vice-Eerste minister en minister van Werk, heeft de pedagogische rol en de rol van bemiddelaar van de bedrijfsrevisor beklemtoond. De heer Guy VAN GYES (K.U.Leuven, HIVA), coördinator van deze studie, heeft de aandacht gevestigd op het feit dat meer dan 70 % van de 300 respondenten hun tevredenheid hebben geuit over de door de bedrijfsrevisor vervulde rol.

Michel DE WOLF, huidig voorzitter van het IBR en Pierre GOBLET, adviseur op het kabinet van de Vice-Eerste minister en minister van Werk.

Michel DE WOLF, actuel président de l'IRE, et Pierre GOBLET, Conseiller au sein du cabinet de la Vice-Première ministre et ministre de l'emploi.

Confrater Michel DE WOLF, huidig voorzitter van het Instituut, heeft een overzicht gegeven van de hervormings- en vereenvoudigingsontwerpen van de Europese Unie op het vlak van boekhouding en vennootschapsrecht

Hij heeft uiting gegeven aan “*de door de hele Belgische economische wereld gedeelde bezorgdheid ten aanzien van deze valse vereenvoudigingsmaatregel die ten doel heeft de verplichting tot publicatie van de jaarrekening te schrappen voor micro-ondernemingen*”.

Tot slot hebben Pierre P. BERGER, huidig erevoorzitter van het Instituut, en de heer David SZAFRAN, secretaris-generaal, het jaar 2009 in cijfers voorgesteld, evenals de perspectieven voor het beroep in 2010. Na een jaar waarin het beroep veel aandacht heeft gekregen in de media hebben zij “*de doorslaggevende rol van de bedrijfsrevisor in het kader van de geleidelijke economische heropleving*” belicht.

Deze uiteenzettingen, evenals de verkiezing van de heer Michel DE WOLF tot voorzitter van het Instituut, werden ruim toegelicht in de algemene, economische en financiële pers.

Conférence de presse de l'IRE le 22 avril 2010

L’Institut a convié les journalistes à l’occasion de l’assemblée générale 2010. Ce fut l’occasion de présenter la dernière publication de la Fondation ICCI, consacrée au rôle du réviseur d’entreprises à l’égard du conseil d’entreprise. L’étude, réalisée par les universités K.U.Leuven et UCL, présente le contexte juridique et les résultats d’une enquête sociologique réalisée auprès des représentants des travailleurs et des employeurs. Monsieur Pierre GOBLET, Conseiller au sein du cabinet de Mme Joëlle MILQUET, Vice-Première ministre et ministre de l’emploi, a souligné le rôle pédagogique et de médiateur rempli par le réviseur d’entreprises. Monsieur Guy VAN GYES (K.U.Leuven, HIVA), coordinateur de l’étude, a souligné la satisfaction à plus de 70 % des 300 répondants quant à la mission remplie par le réviseur.

Le confrère Michel DE WOLF, actuel président de l’IRE, a fait le point sur les projets de réforme et de simplification de l’Union européenne dans les domaines comptables et du droit des sociétés. Il a exprimé « *l’inquiétude partagée par tous les milieux économiques belges face à cette fausse mesure de simplification, qui vise à supprimer l’obligation de publication des comptes annuels par les micro-entreprises* ».

Enfin, le confrère Pierre P. BERGER, actuel président honoraire de l’IRE, et monsieur David SZAFRAN, secrétaire général, ont présenté l’année 2009 en chiffres et les perspectives 2010 pour la profession. Après une année où la profession a fait l’objet d’une attention accrue des médias, ils ont rappelé « *le rôle prépondérant du réviseur d’entreprises dans le contexte de la relance économique progressive* ».

Ces interventions, ainsi que l’élection de monsieur Michel DE WOLF à la présidence de l’IRE, ont été largement commentées dans la presse générale, économique et financière.

Pierre P. BERGER, erevoorzitter van het IBR, David SZAFRAN, secretaris-generaal van het IBR, en Guy VAN GYES, K.U.Leuven.

Pierre P. BERGER, président honoraire de l'IRE, David SZAFRAN, secrétaire général de l'IRE, et Guy VAN GYES, K.U.Leuven.

Informatiesessie – De organisatie van de kwaliteitscontrole – 14 juni 2010

Deze informatiesessie – georganiseerd onder de coördinatie van confrater Raynald VERMOESEN, raadslid van het IBR en Voorzitter van de Commissie Kwaliteitscontrole – heeft de verschillende stappen van het verloop van de kwaliteitscontrole aangekaart en dit vanaf de controle ter plaatse door één of meerdere inspecteurs tot aan het onderzoek van de dossiers door het Instituut en de communicatie met de Kamer van verwijzing en instaatstelling die, in haar hoedanigheid van toezichtorgaan, de uiteindelijke beslissingen omtrent de controles neemt.

Verder werden tijdens deze informatiesessie ook de voorgestelde wijzigingen aan de huidige normen inzake kwaliteitscontrole behandeld.

Ten slotte werd de deelnemers via een vraag en antwoord sessie de mogelijkheid geboden om op een opbouwende manier hun gedachten uit te wisselen omtrent de manier waarop de controles worden uitgevoerd.

SME/SMP congres van de FEE in Venetië – 15 en 16 april 2010

Het tweedaags SME/SMP congres van de FEE had als thema: « European accountants shaping the future – How to advise, assist and audit SMEs in a changing regulatory environment ».

Het congres was voornamelijk bedoeld voor « small and medium sized practitioners » en bedrijfsleiders van KMO's.

Ongeveer 400 personen namen deel aan dit congres, waaronder vertegenwoordigers van alle instituten die lid zijn van de FEE. Het Instituut werd er vertegenwoordigd door de confraters Inge SAEYS, lid van de Raad en voorzitster van de Commissie SME/SMP en Pierre P. BERGER, toenmalig voorzitter van het IBR, David SZAFRAN, secretaris-generaal van het IBR en Sandrine VAN BELLINGHEN en Stéphanie QUINTART, personeelsleden van het IBR.

Session d'information - L'organisation du contrôle de qualité - le 14 juin 2010

Van links naar rechts: Lieven ACKE, raadslid van het IBR, Daniel KROES, ondervoorzitter van het IBR, Raynald VERMOESEN, raadslid van het IBR en voorzitter van de Commissie Kwaliteitscontrole en Isabelle MEUNIER, directeur Kwaliteitscontrole en Toezicht van het IBR.

De gauche à droite : Lieven ACKE, membre du Conseil de l'IRE, Daniel KROES, vice-président de l'IRE, Raynald VERMOESEN, membre du Conseil et président de la Commission Contrôle de qualité, et Isabelle MEUNIER, directeur Contrôle de qualité et Surveillance de l'IRE.

Organisée sous la coordination du frère Raynald VERMOESEN, membre du Conseil et président de la Commission Contrôle de qualité, cette session d'information portait sur les différentes phases du déroulement des contrôles, depuis le contrôle réalisé sur place par le ou les inspecteurs jusqu'à l'examen des dossiers par l'Institut et les communications avec la Chambre de renvoi et de mise en état qui, en sa qualité d'autorité de supervision, décide des conclusions finales des contrôles. Par ailleurs, la session d'information a passé en revue les modifications proposées aux actuelles normes relatives au contrôle de qualité. Une séance de questions/réponses a permis aux participants d'avoir un échange de vue constructif sur la manière dont les contrôles sont organisés.

Congrès SME/SMP de la FEE à Venise – les 15 et 16 avril 2010

Le congrès SME/SMP de la FEE de deux jours avait pour thématique « European Accountants: shaping the future – How to advise, assist and audit SMEs in a changing regulatory environment ».

Le congrès était principalement destiné aux « small and medium sized practitioners » et aux dirigeants de PME.

Ce congrès a accueilli environ 400 participants, représentants issus de tous les instituts membres de la FEE. La consœur Inge SAEYS, membre du Conseil et présidente de la Commission SME/SMP, et le frère Pierre P. BERGER, alors président de l'IRE, David SZAFRAN, secrétaire général de l'IRE et Sandrine VAN BELLINGHEN et Stéphanie QUINTART, membres du staff de l'IRE, y ont représenté l'Institut.

Er waren algemene panelgesprekken maar ook praktische workshops voor de beroepsbeoefenaars.

De panelgesprekken handelden voornamelijk over de Europese en internationale ontwikkelingen, de verwachtingen van de KMO's ten aanzien van de accountants en externe auditors, de auditnormen, de grensoverschrijdende activiteiten en de audit gerelateerde diensten.

De sprekers pleitten voor meer samenwerking tussen de kantoren en moedigden multidisciplinaire netwerking aan. Het congres kreeg markante getuigenissen van zowel beroepsbeoefenaars als klanten over de voordelen van een internationaal netwerk.

Op Europa vlak worden nieuwe opdrachten voor auditors en accountants geanalyseerd en wordt veel aandacht gegeven aan opdrachten met betrekking tot niet-financiële informatie. Het beroep is er van overtuigd dat de accountants en auditors een rol kunnen spelen in de sustainability projecten van Europese KMO's.

De vertegenwoordiger van de Europese commissie, Pierre DELSAUX, verantwoordelijke directeur voor audit- en boekhoudkundige zaken, heeft eveneens benadrukt dat andere vormen van certificering ("assurance engagement") een alternatief zouden kunnen vormen voor de KMO's. Hij onderstreepte de noodzaak voor een betere samenwerking tussen de verschillende publieke toezichtsorganen. De Commissie heeft nog geen beslissing genomen omtrent de IFRS voor KMO's en wenst steunend op de resultaten van de openbare raadpleging een voorstel aan de Commissie te kunnen voorleggen dat de meeste kans maakt om goedgekeurd te worden door de Raad en het Europees Parlement. De heer DELSAUX heeft drie mogelijk oplossingen voorgesteld: ofwel de IFRS voor KMO's verbieden, ofwel de 4e en 7e richtlijn wijzigen en de lidstaten die dit wensen toelaten om de IFRS voor KMO's toe te passen, ofwel bepaalde elementen van de IFRS voor KMO's verwerken in de modernisering van de 4e en 7e richtlijn. De heer DELSAUX is van mening dat er dit jaar in geen geval een voorstel tot wijziging van deze richtlijnen zal worden ingediend. Er zal worden gekozen voor evolutie en niet voor revolutie. De Europese commissie stelt zich eveneens vragen over de rol van beursgenoteerde KMO's en zal hierover een openbare raadpleging organiseren. Tot slot kondigde de heer DELSAUX een andere openbare raadpleging aan over het auditberoep.

De voorzitter van de IFAC, Robert BUNTING, hield een toespraak waarin hij de rol van de IFAC voor de SME-SMP sector benadrukte in samenwerking met de nationale instituten.

De praktijkworkshops behandelden thema's zoals de implementatie van de ISAs in de KMO's, waarbij de positieve ervaringen van landen, die de ISAs al toepassen, werden aangehaald, alsook de rol van de toezichtsorganen en de kwaliteitscontrole in het implementatieproces.

In een sessie over XBRL werd aangetoond dat XBRL een belangrijke rol kan spelen in de toekomst van het accountancyberoep.

Le congrès prévoyait tant des discussions générales sous forme de panel que des ateliers pratiques pour les professionnels.

Les discussions des panels ont notamment porté sur les développements européens et internationaux, les attentes des PME à l'égard des experts-comptables et auditeurs externes, les normes d'audit, les activités transfrontalières et les services liés à l'audit.

Les orateurs ont plaidé en faveur de plus de collaboration entre les cabinets et encouragé les réseaux multidisciplinaires. Le congrès a entendu des témoignages tant de la part des professionnels que de clients sur les avantages d'un réseau international.

Au niveau européen, de nouvelles missions pour les auditeurs et les experts-comptables sont analysées et les missions concernant l'information non financière font l'objet de beaucoup d'attention. La profession est convaincue que les experts-comptables et les auditeurs peuvent jouer un rôle dans les projets de développement durable des PME européennes.

Le représentant de la Commission européenne, Pierre DELSAUX, directeur en charge des questions d'audit et de comptabilité, a également indiqué que d'autres formes d'attestation (*assurance engagement*) pourraient être une alternative pour les PME. Il a souligné la nécessité d'organiser une plus grande coopération entre les organes de supervision publique. En ce qui concerne l'IFRS pour PME, la Commission n'a pas encore pris de décision et continue à étudier la question, sur la base des résultats de la consultation publique. La Commission souhaite présenter une proposition qui puisse avoir le plus de chance d'être approuvée par le Conseil et le Parlement européen. Monsieur DELSAUX a évoqué trois solutions possibles : soit interdire l'IFRS pour PME, soit changer les 4e et 7e directives et permettre aux Etats membres qui le souhaitent d'appliquer l'IFRS pour PME, soit incorporer certains éléments de l'IFRS pour PME dans la modernisation des 4e et 7e directives. Selon M. DELSAUX, il n'y aura en tout cas pas de proposition de modification de ces directives cette année. Il sera opté pour l'évolution et non pour la révolution. La Commission européenne s'interroge également sur le rôle des PME cotées et effectuera une consultation publique sur le sujet. Enfin, DELSAUX a annoncé une autre consultation publique sur la profession de l'audit.

Le président de l'IFAC, Robert BUNTING, a souligné le rôle de l'IFAC à l'égard du secteur des PME-SMP, en coopération avec les instituts nationaux.

Les ateliers pratiques ont porté sur des thèmes tels que la mise en œuvre des normes ISA au sein des PME. Dans ce cadre ont été évoquées les expériences positives de certains pays appliquant déjà les normes ISA, ainsi que le rôle des organes de surveillance et du contrôle de qualité dans le processus de mise en œuvre.

Une session sur le langage XBRL a démontré que ce dernier peut jouer un rôle essentiel dans l'avenir de la profession d'expert-comptable.

Binnenkort

De nieuwe aansprakelijkheidsregeling voor economische beroepen: rechtspersonen en natuurlijke personen

Deze studievoormiddag die wordt georganiseerd voor de drie Instituten voor de economische beroepen, op initiatief van mevrouw Sabine LARUELLE, Minister van KMO's en Zelfstandigen, zal worden voorgezeten door Mr. Pierre VAN OMMESLAGHE, advocaat bij het Hof van cassatie en Emeritus Hoogleraar aan de ULB. Deze studievoormiddag heeft ten doel de wet van 18 januari 2010 (B.S. 17 maart 2010) betreffende de uitoefening van een vrij en gereglementeerd cijferberoep door een rechtspersoon voor te stellen.

De nieuwe wet heeft als opzet de leden van het IBR, het IAB en het BIBF de mogelijkheid te bieden om rechtspersonen in plaats van natuurlijke personen burgerlijk en strafrechtelijk aansprakelijk te stellen. Bovendien beoogt zij het stelsel van burgerlijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid van de accountant of belastingconsulent of bedrijfsrevisor natuurlijke persoon, die de vertegenwoordiger van de vennootschap of de permanente vertegenwoordiger van het bedrijfsrevisorenkantoor is, af te stemmen op het stelsel van gemeen recht, zoals dit het geval is voor andere gereglementeerde beroepen. Zie voorafgaand artikel, pagina's 27-32.

28 oktober 2010 - Studiedag – Overheidsopdrachten: hoe uw bedrijfsrevisor kiezen?

Deze studienamiddag, georganiseerd onder het voorzitterschap van confrater en raadslid Eric MATHAY, zal worden gewijd aan "de overheidsopdrachten en het bedrijfsrevisoraat". Talrijke instellingen onderworpen aan de wetgeving betreffende de overheidsopdrachten voor dienstverlening dienen immers de aanbestedingsprocedure voor de aanstelling van een bedrijfsrevisor na te leven.

Tijdens deze studienamiddag zal het Instituut een model van las-tenboek voor de toekenning van commissarismandaten of andere opdrachten aan bedrijfsrevisoren voorstellen.

Dit evenement richt zich tot de politieke wereld, de vertegenwoordigers van het Openbaar Ambt en de instellingen onderworpen aan de wetgeving betreffende overheidsopdrachten, evenals tot de bedrijfs-revisoren die belangstelling hebben voor dit thema.

15 november 2010 - Studiedag – Internationale controlesnormen (ISA's)

Dit evenement, georganiseerd onder het voorzitterschap van confrater en raadslid Lieven ACKE, richt zich tot de bedrijfsrevisoren.

Het ontwerp van norm inzake de toepassing van de ISA's in België, werd goedgekeurd door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en de Minister die bevoegd is voor Economie. De ISA's zullen in

Prochainement

Le nouveau régime des responsabilités des professions économiques : personnes morales et personnes physiques

Cette matinée d'études, organisée pour les trois Instituts des professions économiques, à l'initiative de madame Sabine LARUELLE, Ministre des PME et des Indépendants, sera placée sous la présidence de Me Pierre VAN OMMESLAGHE, avocat à la Cour de cassation et professeur émérite à l'Université libre de Bruxelles. Elle aura pour objectif de présenter la loi du 18 janvier 2010 (M.B. 17 mars 2010) relative à l'exercice d'une profession libérale et réglementée du chiffre par une personne morale.

La nouvelle loi a pour objectif de permettre aux membres de l'IEC, de l'IPCF et de l'IRE de faire supporter la responsabilité civile et pénale à la personne morale et non plus à la personne physique. Par ailleurs, elle vise à aligner le régime de responsabilité civile et pénale de l'expert-comptable, du conseil fiscal ou du réviseur d'entreprises personne physique, qui est le représentant de la société ou le représentant permanent du cabinet, sur le régime de droit commun, comme c'est le cas pour d'autres professions réglementées. Voici l'article ci-dessous, pages 27-32.

28 octobre 2010 – Journée d'études – Marchés publics : comment choisir votre réviseur d'entreprises ?

Cette après-midi d'études, placée sous la présidence du confrère Eric MATHAY, membre du Conseil, sera consacrée aux « marchés publics et révisorat ». De nombreuses institutions, soumises à la législation sur les marchés publics de services, doivent en effet respecter la procédure d'appel d'offres pour la désignation d'un réviseur d'entreprises.

Lors de cette après-midi d'études, l'IRE présentera un modèle-type de cahier des charges pour l'attribution de mandats de commissaire ou autres missions aux réviseurs d'entreprises.

Cet événement s'adresse au monde politique, aux représentants de la fonction publique et des institutions soumises à la législation sur les marchés publics, ainsi qu'aux réviseurs d'entreprises intéressés par cette thématique.

15 novembre 2010 – Journée d'études – Normes internationales d'audit (ISA)

Cet événement, sous la présidence du confrère Lieven ACKE, membre du Conseil, s'adresse aux réviseurs d'entreprises.

Le projet de norme relative à l'application des normes ISA en Belgique a été approuvé par le Conseil supérieur des Professions économiques et par le Ministre de l'économie. Les normes ISA seront

twee fases worden ingevoerd en de eerste fase zal betrekking hebben op de boekjaren afgesloten vanaf 15 december 2012.

Op deze studiedag zullen de op de Belgische markt beschikbare auditsoftwares worden voorgesteld. Daarnaast zullen ook demonstraties worden gegeven met betrekking tot de controle van kleine en middelgrote entiteiten aan de hand van concrete gevallen.

Nieuws in het kort

België

Nieuwe Corporate Governance wet

Het Belgisch Staatsblad van 23 april 2010 publiceerde de wet van 6 april 2010 tot versterking van het deugdelijk bestuur bij de genoteerde vennootschappen en de autonome overheidsbedrijven en tot wijziging van de regeling inzake het beroepsverbod in de bank- en financiële sector. Voortaan moeten genoteerde vennootschappen in hun jaarverslag een verklaring inzake deugdelijk bestuur en een remuneratieverslag opnemen. Voorts moeten ze naast een auditcomité ook een remuneratiecomité inrichten in de schoot van de raad van bestuur. De wet treedt in werking op 3 mei 2010.

Beperktere aansprakelijkheid voor cijferberoepen in vennootschapsform

Het Belgisch Staatsblad van 17 maart 2010 publiceerde de wet van 18 januari 2010 betreffende de uitoefening van een vrij en geregelde cijferberoep door een rechtspersoon. Met de nieuwe wet krijgen de erkende boekhouders (-fiscalisten), de externe accountants, de externe belastingconsulenten en de bedrijfsrevisoren de mogelijkheid om hun beroep uit te oefenen via een vennootschap én tegelijkertijd hun beroepsaansprakelijkheid te beperken door ze onder te brengen bij de vennootschap en niet langer bij de gedelegeerd bestuurders of zaakvoerders-natuurlijke personen. De wet treedt in werking op 27 maart 2010. Zie artikel pagina's 27-32.

Goedkeuring van de norm inzake de toepassing van de International Standards on Auditing in België

Op 1 april 2010 keurde de minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen de nieuwe norm van het IFR goed inzake de toepassing van de ISA's in België. Dit bericht werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 16 april 2010 (met erratum in het Belgisch Staatsblad van 28 april, 3de editie). De nieuwe IFR-norm bepaalt dat de commissarissen in België de ISA's vanaf 2012 zullen moeten toepassen voor de wettelijke controle van de financiële overzichten van 'organisaties van openbaar belang', waaronder beursgenoteerde vennootschappen en kredietinstellingen. Voor de anderen entiteiten zal de norm pas gelden vanaf 2014. Zie de tekst van de norm pagina's 43-47 en het editoriaal pagina's 1-3.

introduites en deux phases et la première portera sur les exercices comptables clôturés à partir du 15 décembre 2012.

La journée d'études sera consacrée à la présentation des logiciels d'audit disponibles sur le marché belge. Des démonstrations seront réalisées sur la base de cas concrets de contrôle de petites et moyennes entités.

Actualités en bref

Belgique

Nouvelle loi sur la gouvernance d'entreprise

Le Moniteur belge du 23 avril 2010 a publié la loi du 6 avril 2010 visant à renforcer le gouvernement d'entreprise dans les sociétés cotées et les entreprises publiques autonomes et visant à modifier le régime des interdictions professionnelles dans le secteur bancaire et financier. Le rapport de gestion des sociétés cotées devra dorénavant contenir une déclaration de gouvernement d'entreprise et un rapport de rémunération. Outre un comité d'audit, les sociétés cotées devront aussi constituer un comité de rémunération au sein du conseil d'administration. La loi est entrée en vigueur le 3 mai 2010.

Responsabilité limitée pour les professions du chiffre en société

Le Moniteur belge du 17 mars 2010 a publié la loi du 18 janvier 2010 relative à l'exercice d'une profession libérale et réglementée du chiffre par une personne morale. La nouvelle loi permet aux comptables(-fiscalistes) agréés, aux experts-comptables externes, aux conseils fiscaux externes et aux réviseurs d'entreprises d'exercer leur profession dans le cadre d'une société, tout en bénéficiant d'une limitation de la responsabilité professionnelle à cette société, alors qu'auparavant cette responsabilité était étendue aux personnes physiques. La loi est entrée en vigueur le 27 mars 2010. Voir article pages 27-32.

Approbation de la norme relative à l'application des normes ISA en Belgique

Le 1er avril 2010, le ministre pour l'Entreprise et la Simplification administrative a approuvé la nouvelle norme de l'IRE relative à l'application des normes ISA en Belgique. Cet avis est publié au Moniteur belge du 16 avril 2010 (voyez aussi l'erratum publié au Moniteur belge du 28 avril, 3ème édition). La nouvelle norme prévoit que les commissaires en Belgique devront appliquer les normes ISA à partir de 2012 pour le contrôle légal des états financiers des entités d'intérêt public, parmi lesquelles figurent les sociétés cotées et les établissements de crédit. La norme ne s'appliquera aux autres entités qu'à partir de 2014. Voir le texte de la norme pages 43-47 et l'editorial pages 1-3.

De CBFA wordt aangewezen als "Officially Appointed Mechanism" in het kader van de Europese Transparantierichtlijn

In het Belgisch Staatsblad van 13 april 2010 werd een Koninklijk Besluit gepubliceerd van 23 februari 2010 tot wijziging, wat de regels voor de opslag van geregelde informatie betreft, van het koninklijk besluit van 14 november 2007 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een geregelde markt en van het koninklijk besluit van 21 augustus 2008 houdende nadere regels voor bepaalde multilaterale handelsfaciliteiten. Hierin wordt de CBFA aangewezen als OAM, een soort virtuele bibliotheek die tot doel heeft bij te dragen tot de harmonisatie van de nationale wetgevingen die van toepassing zijn op genoemde vennootschappen.

De Commissie voor Boekhoudkundige Normen publiceerde volgende adviezen:

* Advies 2010/3 van 25 maart 2010 over de boekhoudkundige verwerking van stockdividenden. Aan de Commissie werd de vraag gesteld hoe een stockdividend dient verwerkt te worden in de boekhouding van de vennootschap. In dit advies wordt vooreerst het gemeenrechtelijk onderscheid tussen een stockdividend en een bonusaandeel uitgewerkt. In een tweede luik wordt de burgerrechteijke betekenis van het vorderingsrecht van de aandeelhouder bij een dividenduitkering nader toegelicht en tot slot wordt de boekhoudkundige verwerking uiteengezet.

* Advies 2010/4 van 21 april 2010 over de omrekeningsverschillen ontstaan bij omrekening van het kapitaal naar aanleiding van het verkrijgen van de afwijking inzake functionele valuta. In uitzonderlijke gevallen is het opstellen van een jaarrekening in euro niet aangewezen omdat deze, als gevolg van de hierdoor ontstane wisselkoers- of omrekeningsverschillen, een vertekend beeld zou geven van de economische werkelijkheid. In advies 117/3 *Voeren van de boekhouding en opstellen van de jaarrekening in een andere munt dan de euro* heeft de Commissie de voorwaarden van dergelijke vragen tot afwijking gekaderd. Dit advies werd aangevuld met advies 2009/10 voor wat de bepaling van de functionele valuta bij financieringsvennotschappen betreft.

Europa

Bijeenkomst van de Europese "auditing standard setters" op de FEE

Op 30 maart kwamen 23 Europese "auditing standard setters", de International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB), de Europese Commissie en het Committee of European Securities Regulators (CESR) bijeen in de kantoren van de FEE. De implementatie van de internationale controlestandaarden (ISA's) vormde het belangrijkste punt van bespreking. De uiteenzettingen en andere documenten zijn beschikbaar op de website van de FEE (<http://www.fee.be>).

La CBFA est désignée comme "Officially Appointed Mechanism" dans le cadre de la directive européenne "Transparence"

Le Moniteur belge du 13 avril 2010 a publié un arrêté royal du 23 février 2010 modifiant, en ce qui concerne les règles de stockage des informations réglementées, l'arrêté royal du 14 novembre 2007 relatif aux obligations des émetteurs d'instruments financiers admis à la négociation sur un marché réglementé et l'arrêté royal du 21 août 2008 fixant les règles complémentaires applicables à certains systèmes multilateraux de négociation. Cet arrêté royal désigne la CBFA comme OAM, une sorte de bibliothèque virtuelle qui vise à contribuer à l'harmonisation des législations nationales applicables aux sociétés cotées.

La Commission des Normes comptables publie divers avis :

* Avis 2010/3 du 25 mars 2010 sur le traitement comptable des dividendes en actions. La Commission a été interrogée sur la manière d'intégrer un dividende en actions dans les comptes annuels d'une société. Cet avis identifie tout d'abord les éléments distinctifs de droit commun entre un dividende en actions et une action de bonus. Le deuxième volet de l'avis reprend la définition en droit civil de la créance de l'actionnaire au moment d'une distribution de dividendes. La dernière partie aborde le traitement comptable.

* Avis 2010/4 du 21 avril 2010 relative aux écarts de conversion qui apparaissent lors de la conversion du capital suite à l'obtention d'une dérogation en matière de monnaie fonctionnelle. Dans des cas exceptionnels, l'établissement des comptes annuels en euros peut s'avérer inadéquat étant donné que, par le biais de différences de change réalisées ou d'écarts de conversion, ces comptes annuels pourraient présenter des distorsions importantes par rapport à la réalité économique. Dans son avis 117/3 *Tenue de la comptabilité et établissement des comptes annuels dans une monnaie autre que l'euro*, la Commission a encadré les conditions auxquelles doivent répondre ces demandes de dérogation. Cet avis est complété par l'avis 2009/10 pour traiter du cas spécifique de la détermination de la monnaie fonctionnelle des sociétés de financement.

Europe

Réunion des "auditing standard setters" à la FEE

Le 30 mars dernier, 23 "auditing standard setters" européens, l'*International Auditing and Assurance Standards Board* (IAASB), la Commission européenne et le *Committee of European Securities Regulators* (CESR) se sont réunis dans les locaux de la FEE. La mise en œuvre des normes internationales d'audit (ISA) formait le sujet le plus important de la réunion. Les présentations et autres documents sont disponibles sur le site web de la FEE (<http://www.fee.be>).

De Europese Commissie publiceert de resultaten van de consultatie ten aanzien van het aannemen van de internationale controlestandaarden (ISA)

Het DG Interne Markt en Diensten heeft in antwoord op zijn openbare raadpleging omtrent het aannemen van de internationale controlestandaarden (ISA's) 89 reacties van zeer uiteenlopende stakeholders ontvangen. De overgrote meerderheid van de respondenten is voorstander van het aannemen van de internationale controlestandaarden voor controles in de EU. Een duidelijke meerderheid onder hen neemt stelling voor de toepassing van de ISA's bij de wettelijke controle van alle vennootschappen met inbegrip van de kleine ondernemingen waarvoor een audit is vereist. De resultaten van de consultatie zijn, samen met een kalender voor de verdere implementatie, beschikbaar op de website van het DG Interne Markt: http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/isa/isa-final_fr.pdf (persbericht Europese Commissie - Interne Markt, 11/3/2010)

Internationaal

De IAESB publiceert "Consultation Paper on Competence Requirements for Audit Professionals" voor commentaar

De International Federation of Accountants (IFAC) stipt in haar persbericht van 12 maart 2010 onder meer aan: "The International Accounting Education Standards Board (IAESB) will be revising International Education Standard (IES) 8, Competence Requirements for Audit Professionals, and strongly encourages organizations and individuals to comment on proposed revisions. Comments can be submitted through the IAESB's newly issued Consultation Paper, which can be found online at <http://www.ifac.org/Guidance/EXD-Details.php?EDID=0136>" (www.ifac.org, 29/03/2010).

Meer actualiteit vindt U op onze website www.ibr-ire.be onder "Nieuws - Korte berichtgeving" en dit op, hetzij het publiek gedeelte, hetzij op het extranet voorbehouden aan de bedrijfsrevisoren.

Uitnodiging voor de studiedagen van het IBR

De nieuwe aansprakelijkheidsregeling voor economische beroepen: rechtspersonen en natuurlijke personen - 30 september 2010

Deze studievoormiddag, georganiseerd in overleg met de drie Instituten voor economische beroepen en op initiatief van mevrouw Sabine LARUELLE, minister van KMO's en Zelfstandigen, zal worden voorgezeten door Mr. Pierre VAN OMMESLAGHE, advocaat bij het Hof van Cassatie en emeritus hoogleraar aan de ULB. Deze studievoormiddag heeft als doel de wet van 18 januari 2010 (BS 17 maart 2010) betreffende de uitoefening van een vrij en geregellementeerd cijferberoep door een rechtspersoon, voor te stellen.

La Commission européenne publie les résultats de la consultation publique sur l'adoption des normes d'audit internationales (ISA)

La DG Marché Intérieur et Services a reçu, en réponse à sa consultation publique sur l'adoption des normes internationales d'audit ISA, 89 contributions provenant d'un large éventail de parties prenantes. La très grande majorité des contributions est favorable à l'adoption des normes internationales d'audit ISA au niveau de l'UE. Une nette majorité des répondants se prononce pour l'application des normes ISA à l'audit légal de toutes les sociétés, y compris les petites entreprises pour lesquelles un audit est obligatoire.
Les résultats de la consultation et le calendrier d'adoption sont disponibles au site de la DG Marché Intérieur: http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/isa/isa-final_fr.pdf
(Commission européenne - Marché Intérieur, communiqué de presse, 11/3/2010).

International

L'IAESB a publié le "Consultation Paper on Competence Requirements for Audit Professionals" pour commenter

L'International Federation of Accountants (IFAC) indique dans son communiqué de presse du 12 mars 2010 : "The International Accounting Education Standards Board (IAESB) will be revising International Education Standard (IES) 8, Competence Requirements for Audit Professionals, and strongly encourages organizations and individuals to comment on proposed revisions. Comments can be submitted through the IAESB's newly issued Consultation Paper, which can be found online at <http://www.ifac.org/Guidance/EXD-Details.php?EDID=0136>" (www.ifac.org, 29/03/2010).

Notre site web www.ibr-ire.be reprend plus d'actualités sous la rubrique « Nouveautés – En bref », soit dans la partie publique, soit sur l'extranet réservé aux réviseurs d'entreprises.

Invitation aux journées d'études de l'IRE

Le nouveau régime des responsabilités des professions économiques : personnes morales et personnes physiques -30 septembre 2010

Cette matinée d'études, organisée en concertation avec les trois Instituts des professions économiques, à l'initiative de madame Sabine LARUELLE, ministre des PME et des Indépendants, sera placée sous la présidence de Me Pierre VAN OMMESLAGHE, avocat à la Cour de cassation et professeur émérite à l'Université libre de Bruxelles (ULB). Elle aura notamment pour objectif de présenter la loi du 18 janvier 2010 (M.B. 17 mars 2010) relative à l'exercice d'une profession libérale et réglementée du chiffre par une personne morale.

Sprekers

Sabine LARUELLE, Minister van KMO's, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid
Pierre VAN OMMESLAGHE, Advocaat bij het Hof van Cassatie en emeritus hoogleraar aan de ULB
André BERT, Voorzitter van het Interinstitutencomité
Michel DE WOLF, Voorzitter van het IBR
Patrick DE WOLF, Advocaat, Lector aan de UCL en de FUCAM
André KILESSE, Erevoorzitter van het IBR en Vice-voorzitter van de FEE
Philippe LAMBRECHT, Bestuurder-secretaris-generaal van het VBO
Jan Sap, Directeur-generaal van UNIZO
Etienne VERBRAEKEN, Voorzitter van het BIBF
Marieke WYCKAERT, Advocaat, Hoofddocent vennootschapsrecht
K.U.Leuven (Jan Ronse Instituut voor Vennootschapsrecht), docent vennootschapsrecht K.U.Brussel
Evenals vertegenwoordigers uit de verzekeringswereld

Praktische informatie

Donderdag 30 september 2010
09.30-13.00 (onthaal vanaf 09.00)
SODEHOTEL La Woluwe

Inschrijvingen

Voor bedrijfsrevisoren en stagiair-bedrijfsrevisoren: via <https://extranet.ibr-ire.be>
Rubriek « Vorming », subrubriek « Online inschrijvingen »
Voor derden: inschrijvingen bij het IAB.

Overheidsopdrachten: hoe uw bedrijfsrevisor kiezen? - 28 oktober 2010

Deze studienamiddag, georganiseerd onder het voorzitterschap van confrater en raadslid Eric MATHAY, zal worden gewijd aan "overheidsopdrachten en het bedrijfsrevisoraat". Talrijke instellingen, onderworpen aan de wetgeving betreffende overheidsopdrachten voor dienstverlening, dienen de aanbestedingsprocedure voor de aanstelling van een bedrijfsrevisor na te leven. Tijdens deze studienamiddag zal het Instituut een model van lastenboek voorstellen voor de toekenning van commissarismandaten of andere revisorale opdrachten.

Dit evenement richt zich tot de politieke wereld, de vertegenwoordigers van de ambtenaren en de instellingen onderworpen aan de wetgeving betreffende overheidsopdrachten, evenals tot de bedrijfsrevisoren die belangstelling hebben voor dit thema.

Sprekers

Eric MATHAY, Voorzitter van de studienamiddag, Raadslid van het IBR
Lieven ACKE, Raadslid van het IBR
Jean BLAVIER, Journalist
Paul COMHAIRE, Bedrijfsrevisor
Michel DE WOLF, Voorzitter van het IBR
Daniel KROES, Ondervoorzitter van het IBR
Gunther LHEUREUX, Advocaat
Jean NICOLET, Bedrijfsrevisor
Vertegenwoordigers van het Rekenhof, de federale en de gewestelijke kabinetten belast met openbare aanbestedingen, de UVCW en de VVSG, evenals van de intercommunales.

Orateurs

Sabine LARUELLE, Ministre des PME, des Indépendants, de l'Agriculture et de la Politique scientifique
Pierre VAN OMMESLAGHE, Avocat à la Cour de cassation et Professeur émérite de l'Université libre de Bruxelles (ULB)
André BERT, Président du Comité interinstituts
Michel DE WOLF, Président de l'IRE
Patrick DE WOLF, Avocat, Maître de conférence à l'Université catholique de Louvain (UCL) et aux Facultés universitaires catholiques de Mons (FUCAM)
André KILESSE, Président honoraire de l'IRE et Vice-Président de la FEE
Philippe LAMBRECHT, Administrateur - Secrétaire général, Fédération des Entreprises de Belgique (FEB)
Jan SAP, Directeur général de l'UNIZO
Etienne VERBRAEKEN, Président de l'IPCF
Ainsi que des représentants du monde des assurances

Informations pratiques

Jeudi 30 septembre 2010
09.30-13.00 (accueil à partir de 09.00)
SODEHOTEL La Woluwe

Inscriptions

Pour les réviseurs d'entreprises et les stagiaires IRE : via <https://extranet.ibr-ire.be>
Rubrique « Formation », onglet « Inscription en ligne »
Pour les personnes extérieures à la profession : inscriptions auprès de l'IEC.

Marchés publics : comment choisir votre réviseur d'entreprises ? - 28 octobre 2010

Cette après-midi d'études, placée sous la présidence du frère Eric MATHAY, membre du Conseil, sera consacrée aux « marchés publics et révisorat ». De nombreuses institutions, soumises à la législation sur les marchés publics de services, doivent en effet respecter la procédure d'appel d'offres pour la désignation d'un réviseur d'entreprises. Lors de cette après-midi d'études, l'IRE présentera un modèle-type de cahier des charges pour l'attribution de mandats de commissaire ou autres missions aux réviseurs d'entreprises.

Cet événement s'adresse au monde politique, aux représentants de la fonction publique et des institutions soumises à la législation sur les marchés publics, ainsi qu'aux réviseurs d'entreprises intéressés par cette thématique.

Orateurs

Eric MATHAY, Président de l'après-midi d'études, Membre du Conseil de l'IRE
Lieven ACKE, Membre du Conseil de l'IRE
Jean BLAVIER, journaliste
Paul COMHAIRE, Réviseur d'entreprises
Michel DE WOLF, Président de l'IRE
Daniel KROES, Vice-président de l'IRE
Gunther LHEUREUX, Avocat
Jean NICOLET, Réviseur d'entreprises
Des représentants de la Cour des comptes, des cabinets fédéraux et régionaux en charge des marchés publics, de l'UVCW et de la VVSG ainsi que des intercommunales

Praktische informatie

Donderdag 28 oktober 2010
14.00-17.00 (onthaal vanaf 13.30)
SODEHOTEL La Woluwe

Inschrijvingen

Voor bedrijfsrevisoren en stagiair-bedrijfsrevisoren: via <https://extranet.ibr-ire.be>
Rubriek « Vorming », subrubriek « Online inschrijvingen »
Voor derden: via education@ibr-ire.be, met vermelding van uw naam, voornaam en code van de vormingsactiviteit (10-030n/f).

Internationale contolenormen (ISA's) - 15 november 2010

Dit evenement, georganiseerd onder het voorzitterschap van confrater en raadslid Lieven ACKE, richt zich tot de bedrijfsrevisoren, alsook tot de leden van ISACA en IIA Belgium.

De norm inzake de toepassing van de ISA's in België werd goedgekeurd door de Hoge Raad voor de Economische Beroepen en de minister bevoegd voor Economie. De ISA's zullen in twee fases worden ingevoerd, waarbij de eerste betrekking zal hebben op de boekjaren afgesloten vanaf 15 december 2012.

Op deze studiedag zullen auditsoftwares worden voorgesteld die op de Belgische markt beschikbaar zijn. Zes softwareleveranciers hebben hun aanwezigheid reeds bevestigd. Hier zullen, aan de hand van concrete gevallen, demonstraties worden gegeven over de controle van kleine en middelgrote entiteiten.

Sprekers

De volgende ondernemingen hebben hun deelname bevestigd:
Aventek - Netaudit; Datev Sinfopa ; Editions Francis Lefevre – AuditSoft; Gest On Line – RevisAudit; Kluwer – AuditAutomation; Pragmatools BV – CaseWare.

Praktische informatie

Maandag 15 november 2010
9.00-17.45 (onthaal vanaf 8.30)
SODEHOTEL La Woluwe

Inschrijvingen

Voor bedrijfsrevisoren en stagiair-bedrijfsrevisoren: via <https://extranet.ibr-ire.be>
Rubriek « Vorming », subrubriek « Online inschrijvingen »
Voor leden van IIA België en ISACA: via education@ibr-ire.be, met vermelding van uw naam, voornaam en code van de vormingsactiviteit (10-040n/f).

Informations pratiques

Jeudi 28 octobre 2010
14.00-17.00 (accueil à partir de 13.30)
SODEHOTEL La Woluwe

Inscriptions

Pour les réviseurs d'entreprises et les stagiaires IRE : via <https://extranet.ibr-ire.be>
Rubrique « Formation », onglet « Inscription en ligne »
Pour les personnes extérieures à la profession : via education@ibr-ire.be, en mentionnant votre nom, prénom et le code de l'activité de formation (10-030n/f).

Normes internationales d'audit (ISA) - 15 novembre 2010

Cet événement, sous la présidence du confrère Lieven ACKE, Membre du Conseil, s'adressera aux réviseurs d'entreprises ainsi qu'aux membres de l'ISACA et d'IIA Belgium. La norme relative à l'application des normes ISA en Belgique, a été approuvée par le Conseil supérieur belge des Professions économiques et par le Ministre de l'économie. Les normes ISA seront introduites en deux phases et la première portera sur les exercices comptables clôturés à partir du 15 décembre 2012.

La journée d'études sera consacrée à la présentation des logiciels d'audit disponibles sur le marché belge. Six fournisseurs de logiciels ont déjà confirmé leur participation. Des démonstrations seront réalisées sur la base de cas concrets de contrôle de petites et moyennes entités.

Orateurs

Les sociétés suivantes ont confirmé leur participation : Aventek - Netaudit ; Datev Sinfopac ; Editions Francis Lefevre – AuditSoft ; Gest On Line – RevisAudit ; Kluwer – AuditAutomation ; Pragmatools BV – CaseWare.

Informations pratiques

Lundi 15 novembre 2010
9.00-17.45 (accueil à partir de 8.30)
SODEHOTEL La Woluwe

Inscriptions

Pour les réviseurs d'entreprises et les stagiaires IRE : via <https://extranet.ibr-ire.be>
Rubrique « Formation », onglet « Inscription en ligne »
Pour les membres d'IIA Belgium et d'ISACA : via education@ibr-ire.be, en mentionnant votre nom, prénom et le code de l'activité de formation (10-040n/f).

MODULE FISCALE RECHTSVAKKEN

U BENT...

- jurist en wenst uw basiskennis van het Fiscaal Recht verder uit te diepen
- master in de (Toegepaste) Economische Wetenschappen, Handelswetenschappen of Handelsingenieur en wil uw basisopleiding aanvullen met een grondige kennis van Fiscaal Recht
- student en wil u in het Fiscaal Recht bij- of herscholen (eventueel in combinatie met een stage of andere beroepsactiviteit)

DEZE MODULE BIEDT U...

- een diepgaande kennis en grensverleggend inzicht in de verschillende gebieden van het fiscaal recht
- een fiscale opleiding van academisch niveau, maar zonder masterproef
- een volledig aanbod, met jaarlijkse seminars en studiereeksen over welbepaalde fiscale topics
- een flexibele timing met avondlessen en oecitijdse programma's
- carrièremöglichkeiten in gespecialiseerde advocatenkantoren, internationale kantoren van belastingconsulenten, banker, multinationals, in de fiscale administratie en magistratuur
- vrijstelling voor het toelatingsexamen accountant en belastingsconsulent bij het Instituut voor Accountants en Belastingconsulenten (IAB, www.iec-iab.be)

MODULE ALGEMENE RECHTSVAKKEN

U BENT...

- een master of licentiaat en wil toegelaten worden tot de module 'Fiscale Rechtsvakken'
- een master in de (Toegepaste) Economische Wetenschappen, Handelswetenschappen of Handelsingenieur en wil uw basisopleiding aanvullen met een aantal juridische vakken

DEZE MODULE BIEDT U...

- een inleiding voor niet-juristen om hun juridische basiskennis
- een universitair aanbod met flexibele timing
- vrijstelling voor het toelatingsexamen accountant en belastingsconsulent bij het Instituut voor Accountants en Belastingconsulenten (IAB, www.iec-iab.be)

DOWNLOAD DE BROCHURE OP WWW.POSTGRADUAATFISCAALRECHT.BE OF VRAAG ZE AAN BIJ iPAVUB

